

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

NEFRETİ TWEETLE(ME)MEK: SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK ÇEVİRİM İÇİ
SÖYLEMİN TÜRKİYE-YUNANİSTAN BAĞLAMINDA KEŞFİ

Mehdiye APAK

Danışman

Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ

NEFRETİ TWEETLE(ME)MEK: SURİYELİ MÜLTECİLERE YÖNELİK ÇEVİRİM İÇİ
SÖYLEMİN TÜRKİYE-YUNANİSTAN BAĞLAMINDA KEŞFİ

Mehdiye APAK

Danışman

Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL

Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Antalya, 2023

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Mehdiye AKGÜL'ün bu çalışması, jürimiz tarafından Akdeniz Göç Araştırmaları Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği ☐ oy çokluğu ☐ ile kabul edilmiştir.

Başkan :

(İmza)

Üye (Danışmanı) :

(İmza)

Üye :

(İmza)

Tez Başlığı: Nefreti Tweetle(me)mek: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çevrim İçi
Söylemin Türkiye-Yunanistan Bağlamında Keşfi

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi :

Mezuniyet Tarihi :

(İmza)
Prof. Dr. Tuncer DEMİR
Müdür

AKADEMİK BEYAN
T.C
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ;

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Nefreti Tweetle(me)mek: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çevrim İçi Söylemin Türkiye-Yunanistan Bağlamında Keşfi” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değerlere uygun bir biçimde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını beyan ederim.

(İmza)
Mehdiye APAK

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

AKDENİZ UYGARLIKLARI ARAŞTIRMA ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Mehdiye APAK
Öğrenci Numarası	201955008007
Enstitü Ana Bilim Dalı	Akdeniz Göç Araştırmaları
Programı	Tezli Yüksek Lisans
Programın Türü	(X) Tezli Yüksek Lisans () Doktora () Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL
Tez Başlığı	Nefreti Tweetle(me)mek: Suriyeli Mültecilere Yönelik Çevrim İçi Söylemin Türkiye-Yunanistan Bağlamında Keşfi
Turnitin Ödev Numarası	

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam sayfalık kısmına ilişkin olarak, .../...../..... tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç %

alıntılar dahil % 'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

() Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımca yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

...../...../.....

(imzası)

Danışmanın Unvanı-

Adı-Soyadı

İÇİNDEKİLER

TABLolar LİSTESİ	iii
GRAFİKLER LİSTESİ	iv
RESİMLER LİSTESİ	v
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Dil ve Söylem	3
1.2. Bir Söylem Biçimi Olarak Nefret	8
1.3. Nefret Söylemi: İfade Özgürlüğü mü Nefret Suçu mu?	14
1.4. Yeni Medya ve Nefret Söyleminin Değişen Yüzü	18
1.5. Kamusal Söylemin Üretim Alanı Olarak Twitter	23
1.6. Yeni Medyada Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi	29

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

2.1. Araştırmanın Konusu/ Araştırmaya Konu Edilen Olay Örgüsü	32
2.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri	34
2.3. Araştırmanın Deseni	34
2.4. Araştırmanın Örneklem Seçimi	36
2.5. Verilerin Toplanması	39
2.6. Verilerin Analizi	42
2.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları	44
2.8. Araştırmanın Özgün Değeri	45

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

3.1. Suriyeli Göçmenlere Yönelik Türkçe ve Yunanca Çevrim içi Söylemin Genel Özellikleri	48
--	----

3.2. 2020 Yılına Ait Tespit Edilen Hashtaglerin Etnografik İncelenmesi	53
3.3. Çalışmanın Odak Noktası: 28 Şubat- 28 Mart 2020 Tarih Aralığı.....	59
3.3.1. Kamusal Düzene ve Toplumsal Huzura Tehdit Olarak Algılanan Suriyeliler	65
3.3.2. Ekonomik Sorunların Başrolü Olarak Suriyeliler.....	71
3.3.3. Siyasi Hesaplaşmanın ve Hükümet Eleştirisinin Nesnesi Olarak Suriyeliler.	73
3.3.4. Sınırdaki Korkular: Göçmenlere Yönelik Üretilen Komplo Teorileri ve Söylentiler	76
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	82
KAYNAKÇA.....	86
ÖZGEÇMİŞ	94

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 3.1.1 Türkiye ve Yunanistan'ın Göç Yoğunluğu.....	51
Tablo 3.1.2 Türkiye ve Yunanistan'ın Tweet Yoğunluğu	52
Tablo 3.2.1 En Çok Etkileşim Alan Hashtaglere ait Tweetler-Türkiye	55
Tablo 3.2.2 En Çok Etkileşim Alan Hashtaglere ait Tweetler-Yunanistan.....	58
Tablo 3.3.1 "Ülkesi Adına Savaşmayanlar" İçerikli Tweetler	66
Tablo 3.3.2 İstila/İstilacı İçerikli Tweetler	67
Tablo 3.3.3 Güvenlik Tehdidi İçerikli Tweetler.....	69
Tablo 3.3.4 Suriyelilere Yönelik Simgeleştirme-İnsandışılaştırma-Şeytanileştirme	70
Tablo 3.3.5 Hükümete Yönelik Eleştiri İçerikli Tweetler	72
Tablo 3.3.6 Suriyelilerin Vefasız Olduklarına Dair Söylemler	73
Tablo 3.3.7 Hükümete Yönelik Güvensizlik ve Eleştiri.....	74
Tablo 3.3.8 Suçlayıcı Tweet İçerikleri	75
Tablo 3.3.9 Söylentiler ve Komplo Teorileri İçerikli Tweetler.....	77

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik 3.1.1 Aylara göre 2020 Yılında Atılan Tweet Sayısı	48
Grafik 3.1.2 Aylara göre Tweetlerin Etkileşim Düzeyleri-Türkiye	50
Grafik 3.1.3 Aylara göre Tweetlerin Etkileşim Düzeyleri-Yunanistan.....	51
Grafik 3.1.4 Aylara göre 2020 Yılına Ait Tweet Yoğunluğu.....	53
Grafik 3.2.1 2020 Yılında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Türkiye	54
Grafik 3.2.2 2020 Yılında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Yunanistan.....	57
Grafik 3.3.1 28 Şubat -28 Mart Tweet Sıklığı.....	59
Grafik 3.3.2 28 Şubat-28 Mart Aralığında En çok Kullanılan ilk 20 Hashtag-Türkiye	60
Grafik 3.3.3 28 Şubat-28 Mart Aralığında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Yunanistan	62

RESİMLER LİSTESİ

Resim 2. 1 Akademik API Başvuru Süreci	40
Resim 2. 2 Twitter Academic Research API'ye Ait Erişim Anahtarlarının Görünümü	41
Resim 2. 3 Python Veri Çekme Süreci	42

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. 1 Nefret Piramidi	16
Şekil 3.3.1 İçerik Analizinde Kullanılan Kod Hiyerarşisi	63
Şekil 3.3.2 Kod Sıklığı	65

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
Akt	Aktaran
API	Uygulama Programlama Arayüzü
BİT	Bilişim ve iletişim teknolojileri
BM	Birleşmiş Milletler
Çev.	Çeviren, çevirmen
DİA	Devletin İdeolojik Aygıtı
TDK	Türk Dil Kurumu
TV	Televizyon
URL	Uniform Resource Locator
Vb.	Ve benzerleri
Vd.	Ve diğerleri
WWW	World Wide Web

ÖZET

Türkiye'nin başlattığı Fırat Kalkanı Harekâtı kapsamındaki operasyonlar devam ederken 28 Şubat 2020 tarihinde yaşanan olaylarda 34 Türk askerinin şehit olduğu haberi resmi makamlar tarafından duyurulmuş ve peşi sıra çeşitli toplumsal olaylar cereyan etmiştir. Bu süreçte Türkiye, Avrupa'ya açılan sınır kapılarındaki denetim ve kontrolün kaldırıldığını bildirmiş ve akabinde göçmenler, Yunanistan sınırına doğru harekete geçmiştir. Yunanistan hükümetinin sınır güvenliğini arttırması ve geçişlere izin vermemesiyle iki sınır hattı arasında kalan göçmenler, günler süren kaos ve belirsizlik durumuyla yüzleşmiştir. Çevrim dışı ortamda yaşanan bu toplumsal olayların yansımaları olarak Twitter platformunda çeşitli söylemler üretilerek dolaşıma sokulmuştur.

Bu araştırma, göçmenlere yönelik çevrim içi söylemin Yunanistan ve Türkiye'deki kullanıcılar tarafından Twitter platformunda nasıl üretilmekte, dolaşıma sokulmakta ve yayılmakta olduğu soruları etrafında kurgulanmıştır. Bu doğrultuda araştırmanın amacını, Twitter mecrasında göçmenlere yönelik üretilen çevrim içi söylemin Türkiye ve Yunanistan bağlamındaki keşfi oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma deseni benimsenerek sosyal gerçekliğin bağlamı, kullanıcıların süreci anlamlandırması ve söylemin inşasındaki dinamikler açığa çıkarılmak istenmiştir. Çalışmada "hashtag etnografi" stratejisi kullanılarak dijital pratiklerin çevrim dışı kaynakları ve bağlamlarıyla ilişkisi kurulmakta, anahtar kavramlar ve hashtagler kullanılarak kullanıcıların kendi ifade ve algılarına ulaşılmaktadır. Çalışma verisi, Twitter'ın sunmuş olduğu Academic Research API uygulaması üzerinden Python programı yardımıyla çekilmiş, depolanmış ve analize uygun olacak şekilde ayıklanmıştır. Bu doğrultuda belirlenen kriterler çerçevesinde amaçlı örnekleme yöntemi aracılığıyla Twitter'da iki dilde belirli kavramlar aratılmış ve Türkçe 94.186 adet Yunanca 53.079 adet olmak üzere toplam 147.265 tweet platformdan çekilmiştir. Her iki dilde en çok etkileşim alan ilk 500 tweet içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Veriler, MAXQDA 2020 programıyla kodlanmış ve belirli temalar altında çözümlenmiştir. Ayrıca Tableau programıyla veriler görselleştirilerek okuyucuya sunulmuştur. Çalışma kapsamında Türkçe ve Yunanca atılan tweetlerde negatif ifadelerin egemen olduğu ve bu ifadelerin yoğun olarak nefret söylemi içerdiği tespit edilmiştir. Çevrim içi söylemde göçmenler, kamusal düzen ve toplumsal huzura tehdit, ekonomik sorunların baş sorumlusu, siyasi hesaplaşmaların vazgeçilmez kozu ve nefret üreten bir korku kaynağı olarak yer etmektedir.

Anahtar Kavramlar: Suriyeli, Twitter, Nefret Söylemi, Hashtag Etnografisi

SUMMARY

While the operations within the scope of Operation Euphrates Shield, began by Turkiye, were continuing, the official authorities announced that 34 Turkish soldiers had been killed in the incidents which took place on 28 February 2020. This was followed by the occurrence of various social incidents, one after the other. During this period, Turkiye announced that the controls on its border gates with Europe had been stopped, resulting in the migrants making their way towards the border with Greece. The migrants, who were left between the border lines between the two countries as a result of the Greek government increasing its border security and refusal to permit passage, came face to face with a situation of chaos and uncertainty which lasted for days. Certain statements were generated and circulated in the Twitter platform as a reflection of these social incidents, which had occurred in the offline environment.

This study has been put together surrounding the questions as to how the online statements directed at migrants were generated on Twitter by users in Greece and Turkiye, how they were circulated and the way they were spread. In line with this, the purpose of the study is an exploration of the online statements directed at the migrants, which were generated on Twitter, within the context of Turkiye and Greece. A qualitative design has been adopted in the study, with a desire to reveal the context of the social realities, the meaning attributed by users to the process and the dynamics in the construction of the discourse. The “hashtag ethnographics” strategy was used in the study to establish the relationship between the offline sources of digital practicalities and their context, and key concepts and hashtags were used to reach the statements and perceptions of the users. The study data has been drawn from the Academic Research API application provided by Twitter, with the aid of the Python programme, stored and sorted in a manner which would make it suitable for analysis. Specific concepts were searched on Twitter in two languages, using the purposeful sampling method, within the framework of the determined criteria, in line with this, and a total of 147,265 tweets (94,186 in Turkish and 53,079 in Greek) were taken from the platform. The 500 tweets with the highest interaction in both languages were examined using the content analysis method. The data was coded and analysed under certain themes using the MAXQDA 2020 programme. In addition to this, the data was visualised using the Tableau programme before being presented to the reader. It was determined within the scope of the study that the number of negative tweets and tweets containing statements of hate among both the Turkish and Greek tweets were dominant. In the online discourse, the migrants are referred to as a threat to

public order and social peace, principally responsible for economic problems, an indispensable trump card in politics and a source of fear generating hate.

Keywords: Syrian, Twitter, Hate Speech, Hashtag Ethnographics

ÖNSÖZ

Dijital kültür ve onun temelleri üzerinde yükselen dijital toplum, bireylere sağladığı çevrim içi yaşamlar çerçevesinde bir takım yeni değerler, anlamlar ve toplumsal pratikler sunmaktadır. Bireyler, sosyal ağlarda tüketici/izleyici rollerine ek olarak üretici rolünü de üstlenmekte ve çeşitli konularda fikrini beyan etmekte, tartışmalara katılmakta, kampanyalar düzenlemekte ve kamuoyu oluşturmaktadır. Twitter platformu, kullanıcılar tarafından kamusal söylemin üretildiği ve yönlendirildiği bir alan kimliğine sahip olmaktadır. Çevrim dışı yaşamdaki olaylardan ve tartışmalardan beslenen Twitter platformunda sıradan bireyler ve/veya popüler kişilikler, çeşitli konularda bu ortamda söylem üretimine katılmaktadır.

Suriye’de 2011 yılı sonrasında gelişen iç karışıklıklar ve sonrasındaki göç hareketi çevre ülkeleri düzensiz göçmen akınıyla karşı karşıya bırakmıştır. Türkiye’nin uyguladığı açık kapı politikasından dolayı ülkede yoğun bir göç süreci başlamıştır. Suriyelilere yönelik misafir söylemleri süreç içerisinde yerini kalıcılığa hatta vatandaş olma söylemine bırakmıştır. Göç meselesi sadece Türkiye’yi etkilememiş aynı zamanda göçmenlerin Avrupa’ya açılmadaki ilk hedefleri olan Yunanistan’ın da çeşitli önlemler almasını sağlamış ve ülke kamuoyunu meşgul etmiştir. Bu doğrultuda çalışmada, Suriyeli göçmenlere yönelik paylaşılan çevrim içi söylemin genel özellikleri Türkçe ve Yunanca paylaşılan tweetler üzerinden incelenmektedir.

Çalışma, sonuç kısmı dahil olmak üzere toplam dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın kuramsal ve kavramsal çerçevesinden bahsedilmektedir. Bu bölümde öncelikle çalışmada kullanılan temel kavramlar olan dil ve söylem kavramlarına değinilerek dilin toplumsal bir inşa olduğu fikrine odaklanılmıştır. Aynı zamanda dilsel pratik olan söylemin de toplumsal yapı ve sosyal ilişkiler üzerindeki etkisine değinilerek söylemin gücü ortaya koyulmak istenmiştir. Sonrasında bir söylem türü olan nefret söylemine değinilmiş ve türleri açıklanmıştır. Nefret söyleminin bağlamı oluşturularak toplumsal işlevleri serimlenmiştir.

Nefret söyleminin ifade özgürlüğü mü yoksa nefret suçu kapsamında mı değerlendirileceğine yönelik alan yazında var olan tartışmalara yer verilerek nefret söyleminin sınırlarının ve tespitinin güçlüğü üzerinde durulmuştur. Akabinde, dijital çağda nefret söyleminin de bu toplumun dinamikleri çerçevesinde yeni bir form altında dolaşıma girdiği vurgulanmış ve dijitalleşmenin nefret söylemini besleyen ve onu sınırlarını nasıl belirsiz hale getirmekte olduğu tartışılmıştır. Bu bölüm altında Twitter platformunun kamusal söylemin üretimindeki rolü vurgulanarak çevrim içi söylemin oluşumunda ve nefret söyleminin

yayılmasındaki rolü ortaya çıkartılmak istenmiştir. Devamında da yeni medya ortamlarında göçmenlere yönelik üretilen nefret söylemine değinilmiştir.

İkinci bölümde araştırmada benimsenen metodolojik yaklaşımın ve çalışma sürecinin genel çerçevesi çizilmiştir. Araştırmanın konusunu oluşturan olay örgüsüne değinilmiş ve çalışmanın amacı ve alt problemlerine yer verilmiştir. Bu bölümde çalışmanın evren ve örneklem seçimine dair bilgiler aktarılmış ve Twitter platformundan çekilen verilerin analiz aşamalarına dair süreçler sunulmuştur. Son olarak araştırmanın kapsamına ve sınırlılıklarına değinilmiş ve çalışmanın önemi vurgulanmıştır.

Üçüncü bölümde öncelikle örnekleme oluşturan verilerin genel özelliklerine veri yer verilmiştir. Tweetlerin ülkeler bazında atılma sıklığına ve tweetlerin süreç içerisindeki dalgalanmalarına grafiklerde yer verilmiştir. Türkçe ve Yunanca tweetler, kodlanarak belirli temalar altında veriler çözümlenmiştir. Çalışma içerisinde ilgili alanlarda incelenen tweet metinlerinden doğrudan alıntılar verilerek araştırmacının yorumlama gücü arttırılmıştır. Nihayetinde bölümde veriler, yorumlanarak anlamlandırılmış ve konu okuyucuya bütüncül şekilde aktarılmıştır. Sonuç bölümünde ise araştırmanın amacı ve problemleri doğrultusunda ulaşılan bulgular bir araya getirilmiş ve bunlar üzerinden çalışmanın genel değerlendirmesi gerçekleştirilmiştir.

Öncelikle, Yüksek lisans ve tez sürecimde desteklerini esirgemeyen, değerli bilgi ve tecrübelerini benimle paylaşan sevgili danışmanım Doç. Dr. Hasan Hüseyin AYGÜL'e teşekkürlerimi borç bilirim. Hayatımın her alanında yanımda olan, beni destekleyen ve cesaretlendiren sevgili aileme ve eşime sonsuz teşekkür ederim.

GİRİŞ

Toplumsal bir varlık olan dil, mesaj iletmenin ötesinde bir anlam üretim alanıdır. Dilin ürettiği anlamlar, toplumsal alanı kurarken diğer yandan sosyal ilişkiler de bu anlam kümeleri tarafından yeniden şekillenmektedir. Dilin toplumsal düzeyde etkili bir uzantısı olan söylem, güç ilişkilerini belirlemekte ve ideolojik hegemonyanın tesisinde kullanılmaktadır. Bu anlamda söylem, toplumsal ilişkileri şekillendiren toplumsal bir olgudur.

Bir söylem türü olan nefret söyleminin nefret suçu mu yoksa ifade hürriyeti kapsamına mı dahil edilebileceği tartışmalı bir konu olmaktadır. Hukuksal açıdan tanımlanması ve cezai yaptırımlar hususunda uluslararası birlikteliğin bulunmayışı, nefret söyleminin önünü açmaktadır. Sınırları net bir şekilde belirlenemeyen ve bu yüzden de tespit edilemeyen nefret söylemi, sadece çevrim dışı ortamlarda değil dijital medyada da yoğun biçimde yer almaktadır. Özellikle yeni medya ortamlarının sahip olduğu etkileşim, kullanıcı türevli içerik üretimi ve zaman-mekân parametrelerinden bağımsız kullanılabilme esnekliği gibi özellikler, nefret söyleminin tespitini, yaygınlaşmasını ve kontrol edilmesini güçleştirmektedir.

Sosyal paylaşım ağlarında kullanıcılar, bilinçli ya da bilinçsiz şekilde nefret ifadesi içeren içerikleri paylaşabilmekte ve/veya bu tür içeriklere maruz kalabilmektedir. Nefret söylemlerinin hedefindeki gruplar çeşitlilik göstermekle birlikte göçmenler/mülteciler bu süreçte öne çıkmaktadır. İçerisinde yaşanan mobilité ve göçler çağı, yabancıya, bilinmeyene ve ‘biz’den olmayana karşı korkuyu tetikleyerek bu korkunun gittikçe arttırmasına ve nefret söylemlerinin ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Suriye’de 2011 sonrası başta Türkiye olmak üzere çevre ülkelere doğru artan hızda gerçekleşen göç akını, kamuoyu gündemini meşgul etmiş ve bu grupların akıbeti sorunu ortaya çıkmıştır. Geline nokta mülteciler misafirlikten kalıcılığa geçiş yönünde eğilim göstermiş ya da Avrupa ülkelerine göç etme mücadelesi vermiştir. Göçmenlerle ilgi tüm bu süreçler gerek ana akım medyada gerekse de sosyal ağlarda paylaşılmaya devam etmektedir. İdlib’de 28 Şubat 2020 tarihinde meydana gelen olay sonrası Türk askerlerinin şehit edilmesi, ana akım medya ve Twitter’da geniş yankı uyandırmıştır. Özellikle Twitter’da olay hakkında kamuoyunu ilgilendiren hararetli tartışmalar başlatılmış, bu tartışmalarda kullanılan söylemlerde göçmenlere yönelik ırkçı ve nefret içeren ifadeler yoğun şekilde dolaşıma sokulmuştur. Ayrıca bu söylemleri benimsemeyen göçmenlik meselesine insan hakkı çerçevesinde yaklaşan ve empati duygusu gelişten pozitif söylemler de bu dönemde dolaşıma girmiştir. Twitter’ın kamusal söylemin başlıca üretim alanlarından biri olması ve nefret

söyleminin de toplumsal birlikteliği, huzuru ve dayanışmayı zedeleyici bir niteliğinin bulunması bu olgunun incelenmesini zaruri kılmaktadır.

Araştırmada, Suriyelilere yönelik çevrim içi söylemin, Yunanistan ve Türkiye’deki kullanıcılar tarafından Twitter platformunda nasıl üretilmekte, dolaşıma sokulmakta ve yaygınlaştırılmakta olduğu incelenmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacını Twitter mecrasında Suriyelilere yönelik üretilen çevrimiçi söylemin Türkiye ve Yunanistan bağlamındaki keşfi oluşturmaktadır. Çalışma, iki sınır ülkesinin ortak sorunu olan göç meselesi üzerinden ne şekilde çevrim içi söylem ürettiğini ortaya koymayı amaçlaması açısından diğer çalışmalardan ayrılmaktadır. Ayrıca kullandığı veri toplama yöntemleri ve seçtiği ülkelerin AB üyesi olup olmama durumları da çalışmanın özgünlüğünü öne çıkartmaktadır. Araştırma, Twitter platformunda Suriyeli göçmenlere yönelik belirli tarihler arasında paylaşılmış çevrim içi söylemlerin genel niteliklerinin ortaya çıkartılmasını hedeflemekte ve bunu da iki ülke örneği üzerinden karşılaştırmalı şekilde yapmaktadır. Bu doğrultuda çalışma, iki ülke örneği üzerinden Suriyeli göçmenleri hedef alan çevrim içi söylemlerin izini Twitter bağlamında süren ve bu söylemlerin yapısını ortaya koymayı amaçlayan sosyolojik bir araştırmadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL VE KAVRAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Dil ve Söylem

Zihinde oluşan düşünceler ve ihtiyaçlar, dil aracılığıyla dünyaya açılmaktadır. Dilden dökülen bu düşünce ve ihtiyaçlar, sözde somutlaşarak bir toplumun oluşmasına zemin hazırlayabilmekte yeri geldiğinde de oluşan toplumların birlikte yaşama kültürünü zedeleyebilmektedir. Türk Dil Kurumu'na göre dil, “insanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma, lisan, zeban” ile “düşünce ve duyguları bildirmeye yarayan herhangi bir anlatım aracı” olarak tanımlanmaktadır. Marshall (2005: 153) ise dili, “insanlar, hayvanlar, hatta makineler tarafından gerçekleştirilen sözlü ya da sözlü olmayan iletişim” şeklinde ifade etmektedir. Bu tanımlamada dilin sadece insana özgü bir iletişim biçimi olmadığı ve farklı yollarla dilsel iletişim kurulabildiği açıklanmıştır. Esasında aktarılan her iki tanımlamada da dil, bilgileri, düşünceleri ve mesajları aktarmaya yarayan araç işleviyle ön plana çıkartılmaktadır.

Sosyal bilim araştırmacıları dili, sözlük anlamındaki araç vurgusunun yanı sıra toplum içerisindeki anlamıyla ve toplumsal işlevleriyle birlikte ele almaktadır. Çünkü sözcüklere dökülen düşüncelerin toplum içerisinde yeni düşüncelerin filizlenmesine yol açması, dilin sadece iletişim aracı olarak kullanılmadığını aynı zamanda anlam üretme aracı/inşa etme aracı olarak da işlev gördüğünü göstermektedir. Karmaşık sistemlerin ve soyut yapıların bir bütünlüğü olan dil, sadece konuşma eylemi üzerinde değil aynı zamanda düşünme yeteneği üzerinde de etkilidir. Bu çerçevede “en basit düşünceler için dahi, o düşünceyi düşünmek için insanın bir dil sahibi olması gerekir” (Searle, 2006: 174). Bu anlamda dil, sadece bilgileri aktarmaya yarayan bir araç değildir aynı zamanda, eylemle ilişki kurmakta, dili kullananın varlığına ve kimliğine dair bilgiler sunmaktadır. Bilginin üretimini ve aktarımını sağlayan dil, eyleme zemin hazırlaması ve dilin kullanıcılarına kimlik kazandırması (Gee, 2011: 2-3) açısından toplumsal bir olgudur. Yani kullanılan dil, bizi biz yapan ya da bizi bize anlatan bir yapıdır.

Dilin soyut yapısı, soyut insan düşüncesinin bir çıktısı olmasından kaynaklanmaktadır. İnsan, düşündüklerini dil aracılığıyla aktardığı gibi aynı şekilde dil aracılığıyla diğer düşünceleri anlamlandırmaktadır. Birey, dili sadece düşüncelerini aktarmakta kullanmamakta aynı zamanda çevresine, kendisine, ailesine, sevdiği ve nefret ettiği şeylere dilin sunduğu imkân dahilinde anlam atfetmekte ve bu anlamları aktarmaktadır. Dilin anlam üretme gücü,

bireylerin bu yeni anlamlar üzerinden toplumsallaşmasını, iş birliği gerçekleştirmesini ve mücadele etmesini sağlamaktadır.

Dilin bireye kazandırdığı diğer bir özellik, toplum içerisinde özne pozisyonudur. Birey sahip olduğu ve kullandığı dil aracılığıyla maddi dünyayı anlamlandırmakta, onu kurgulamakta ve yine bu dünya içerisinde kendisini konumlandırmaktadır (Çoban, 2002: 828). Dili kullanan birey, toplumsal gerçekliğin inşasına katılmakta, bu gerçekliği kurmakta ve mevcut gerçekliği bağlama göre yeniden anlamlandırmaktadır. Dilin sunduğu imkanlar dahilinde birey, toplum içerisinde özne ve nesne pozisyonları arasında mekik dokumaktadır.

Dil, toplum ve birey boyutunda farklı şekilde işlemektedir. Dilin varlığı, birey açısından, kendi sesini duyurması, diğer bireylerle etkileşime geçmesi, ihtiyaçlarını gidermesi ve varlığını hisset(tir)mesi bakımından araçsaldır. Toplum ölçeğinde ise dil, iş birliği kurmanın, topluluk oluşturma ve topluluk bağlarını güçlendirmenin yegâne aracıdır. Dil olgusu, sadece iş birliğine dayanmamakta toplumsal mücadelenin ve ayrış(tır)manın da sahne olduğu bir alandır. Bu açıdan dil ve dille bağlantılı unsurların toplumsal düzlemde cereyan eden uzlaş ve mücadelenin merkezi öğeleri olduğu görülmektedir. Dilin kullanımı ve söyleme egemen olma gayesi, bireylerin ve grupların tanımlanmasında, denetlenmesinde ve hatta cezalandırılmasında etkili bir yöntemdir.

Toplumsal gerçekliğin kurgulanmasında, bireylerin toplum içerisinde özne pozisyonuna ge(tiri)lmesinde ve çeşitli toplumsal grupların kendi düşüncelerini topluma egemen kılmasında söylem kavramı ve gücü etkili olmaktadır. Söylem, dilsel bir pratik olmasının yanında yine dil gibi toplumsal bir olgudur. Ancak söylem, dili çevreleyen ve ondan daha geniş bağlamlarda işleyen bir olgudur. Dilin toplum içerisindeki etkili uzantılarından biri olan söylem için Sancar (2005: 579):

Söylem kavramı, maddi toplumsal pratiklerin kendi başına var olan ve bilince dışsal oluşumlar olarak değil; ancak insanın anlamlandırma pratiği olarak dil kullanımı dolayımı ile var olan ve dilin içinden geçerek oluşan anlamlandırma bütünlerine verilen addır.

Söylem, sadece konuşanın yani onu dillendirenin niyetlerini ve düşüncelerini yansıtmaz. Aynı zamanda bireyin dili kullanma biçimine, motivasyonuna, söylemi yönelttiği toplumsal konunun/grubun özelliklerine ve çevresel kaynakların etkisine dair işaretler taşımaktadır. Toplumsal dünyanın dilsel pratiğe yansımış hali olarak değerlendirilebilen söylem, bu yönüyle içerisinden beslendiği bağlama dair ip uçları vermektedir.

Dilin sadece mesajı olduğu gibi aktaran tarafsız bir yapısı olmadığını düşünen Habermas, toplumsal alandaki şiddet ilişkileri de dahil olmak üzere çeşitli ilişkilerin

meşrulaştırılmasında ve kurumsallaştırılmasında dilin rolüne vurgu yapmaktadır. Bu açıdan dil yazara göre ideolojik yapı sergilemesinin yanında iktidar ve toplumsal erktir (1998: 320). Toplumsal gerçekliğin kuruluşunda etkili bir araç olan söylem, arzu ve erki bünyesinde saklamasıyla hem bir açıklama aracı hem de toplumsal mücadelenin bir ögesidir. Çünkü söylem sadece mesaj iletme aracı değil aynı zamanda mesajı iletme gücüyle ve sahip olduğu diğer özelliklerle “ele geçirilmek istenen erktir” (Foucault, 1993: 11).

Farklı toplumsal güçler, söylemleriyle dünya görüşlerini egemen kılmaya çalışmakta ve bu yolla toplumsal gerçekliği yeniden kurgulamaktadır. Toplum içerisinde dilin yapılandırılmış biçimi olan söylem, sadece gündelik konuşmalarda yer almamakta, televizyon, gazete ve yeni medya gibi çeşitli medya türlerinde dolaşıma girmektedir. Söylemin toplumsal yaşamın her alanına farklı formlar altında sirayet edebilmesi ve kullanılması, söylemin birey ve toplumsal gerçeklik üzerindeki gücünü ortaya koymaktadır. Söylemin bu gücü, bireyin kendini toplum içerisinde konumlandırmasını, kimlik kazanmasını, aidiyet oluşturmalarını ve çevresini söylem doğrultusunda anlamlandırmasını mümkün kılmaktadır.

Toplum içerisinde üretilen ve dolaşıma yönlendirilen söylem, tek form altında işlememektedir. Birey, tıbbi, dini ve politik söylem gibi örnekler aracılığıyla toplumsal gerçekliği, kavramları ve toplumsal eylemi yeniden yorumlamaktadır. Çünkü her söylem, kavramlar, kurumlar ve ilişkiler arasında yeni bağlantılar kurgulayarak farklı anlam, mesaj ve toplumsal gerçeklikler oluşturmaktadır. Örneğin bir tıp uzmanının hasta, beden ve hastalık kavramlarına yükledikleri anlam ve işlevler farklı iken bir politikacının ve din görevlisinin bu kavramlara yaklaşımı farklı olacaktır. Farklı konumlarda yer alan bu toplumsal aktörlerin farklı söylem stratejilerini benimsemesi beklenmektedir.

Söylem, doğrudan sosyal gerçeklikle ilgili süreçlerle ilişkilendirilse de toplumsal fonksiyonları arasında “bilgi, güç, iktidar, hakimiyet, otorite ve kontrol” bulunur “ve bütün bunlar, dilde varlık kazanır” (Sözen, 1999: 13). Dilin dağıtım ağıyla varlık kazanan söylem hem kendini hem de ilişkide olduğu taraf ve olguları dilin sahip olduğu bağlamda yeniden üretmektedir. Toplum içerisindeki bireylerin sadece düşüncelerinde değil eyleme geçme becerilerinde ve davranışlarında da etkisi bulunan söylem, toplumsal bilgi ve iktidar ilişkilerinin üretildiği alandır (Güneş Demir, 2013: 61).

Söylem, iktidar ve bilgi ilişkisini çözümleyen Fransız düşünür Foucault, söylemi, salt düşünce formundaki söylenen ve kastedilen şey anlamının dışında kullanarak bu kavramın içerdiği pratik boyutuna vurgu yapmaktadır. Bu açıdan söylem, bilginin üretimi ve kontrolü aracılığıyla toplumsal özneler üzerinde denetleyici ve yönlendirici güce sahiptir. Söylemin

bilginin üretiminde oynadığı rol, onu iktidar ilişkilerinin ve mücadelelerinin merkezi bir ögesi durumuna taşımaktadır. “İktidarın işleyişi sürekli olarak bilgi yaratır ve aksi yönde, bilgi de iktidar etkilerine yol açar” (Foucault, 2003: 35). Bu açıdan iktidar üretme pratiği şeklinde ele alınabilecek söyleme egemen olmak, iktidar(lar)ın kendi söylemlerini ve sosyal gerçekliklerini ürettikleri bilgi(ler) aracılığıyla tesis etmesini ve toplumsal öznelerin de bu gerçekliğe etki ederek içerisinde yer almasını içermektedir.

Toplumsal gerçekliğin söylemler aracılığıyla yeniden kurgulanması ve bireylerin söylem pratikleri etrafında bu sürece katılım sağlaması tüm bu süreçlerin içselleştirilmesini sağlamaktadır. Çeşitli söylemlerin toplumsal gerçeklik üzerindeki inşacı gücü ve bireyler tarafından içselleştirmesinde ise ideolojinin rolü büyüktür. Çünkü “ideoloji, iletişim içinde ifade edilen bir fikirler sistemi” (Lull, 2001: 19) olmasıyla gücünü ve topluma yayılmasını söylem üzerinden gerçekleştirmektedir. İletişim süreçlerinde egemen fikirler sisteminin ve dünya görüşünün söylem kanalıyla taşınması, ideolojinin dilsel pratikler yoluyla topluma yayıldığını imlemektedir. Çünkü “ideoloji belirli bir grubun, sosyal sınıfın, ulusun veya ırkın bağlandıkları belirgin inanç ve fikirlerden oluşmaktadır” (Şeriati, 1996: 94)

Anlamı ve bilgiyi kontrol etmek bir anlamda onu kullanan bilinci ve eylemlerini yönetmek anlamına geldiğinden burada ideolojinin etkisi yadsınamazdır. Çünkü ideoloji, toplumsal gerçekliğin ve toplumsal anlamların inşasında etkili bir araçtır. Toplumsal gruplar kendi ideolojilerini egemen kılmak ve bu dünya görüşleri çerçevesinde toplumsal dünyayı biçimlendirmek için mücadele etmektedir. Bu açıdan toplumsal gruplar, sahip oldukları ideolojiyi belirli söylemler aracılığıyla topluma yayarak mevcut konumunu sürdürmeye ve meşrulaştırmaya çabalamaktadır.

Söylem, toplumsal yapı ve iletişim süreçleri üzerinde dönüştürücü güce sahiptir. Söylemin toplumsal yapı ve sosyal ilişkiler üzerinde sahip olduğu gücü ele geçirmeye çalışan çeşitli toplumsal gruplar, bu yolla toplumu ideolojik olarak kuşatmayı hedeflemektedir. Söylem aracılığıyla düşünceler ve mesaj iletilirken ideoloji neyin söylenebileceğine, neyin söylenemeyeceğine ve mesajın nasıl iletileceğine dair belirleyici bir çerçevedir (Mora, 2008: 5). Böylece ideoloji, pusula görevi görerek söylemlerin toplumsal bilince yön vermesini sağlamaktadır.

Toplumsal değerler, pratikler ve normlar, ideolojinin sunduğu dünya görüşü ve fikirler seti aracılığıyla denetlenmekte, yönetilmekte ve yeniden üretilmektedir. İdeolojinin temel amacı, başta kapitalist ilişkiler olmak üzere çeşitli türden güç ilişkilerini ve eşitsizlikleri, menfaat, statü ve hiyerarşi uğruna meşrulaştırmak ve yeniden üretmektedir. Toplumsal

eşitsizlik, çeşitli güç ilişkileri, toplumsal ön yargılar ve dışlayıcı pratikler, ideolojik söylemler aracılığıyla maskelenmekte ve dolaşıma girmektedir.

İdeolojiler, söylemlere yükledikleri ve gizledikleri meşrulaştırmalarla toplumda ideolojik hegemonyanın kuruluşunu tesis etmektedir. İdeolojik iktidarın hegemonyasının toplum içerisindeki kuruluşunu çözümleyen Gramsci, hegemonyanın sadece baskı aygıtları aracılığıyla toplumda tesis edilmediğini savunmaktadır. Aksine egemen sınıf(lar), yönetmiş oldukları toplumsal grupların rızasını/onayını almakta ve toplumsal bilincin biçimlendirilmesi yoluyla ideolojik iktidarını meşru kılmaktadır (akt. Sancar, 2005: 205-207).

İdeolojik iktidarın hegemonyasının tesis edilmesinde sadece baskı aygıtları yer almamakta aynı zamanda doğrudan baskıya dayanmayan güç kaynakları da kullanılmaktadır. Althusser, bu güç/iktidar üretme kaynaklarını, devlet (baskıcı) aygıtı ve devletin ideolojik aygıtı (DİA) olarak iki form altında ele almaktadır. Devletin baskı aygıtları, “devlet aygıtı, devlet başkanlığını, hükümeti ve yürütme erkinin aracı olan idareyi, silahlı kuvvetleri, adaleti, mahkemeleri ve imkanlarını (hapishaneleri vb.)” içermektedir (Althusser, 2010: 134). Baskı aygıtlarından farklı olarak toplumu farklı merkezlerden işleyen ve kuşatıcı özellik gösteren DİA’lar arasında ise dinsel, kültürel, siyasal, eğitim, aile, hukuki, sendika ve haberleşme bulunmaktadır (Althusser, 2010: 169).

Büyük oranda fiziksel baskının toplum üzerine uygulanması ile işleyen devlet aygıtlarının aksine DİA’lar, ideolojinin üretimi ve dağıtılmasına odaklanmıştır. Baskı güçleri ve devletin ideolojik aygıtları, farklı stratejiler kullansalar da esasında üretim ve sömürü ilişkilerinin devamını sağlamakta, ideolojik hegemonyayı tesis etmekte ve egemen sınıfın iktidarını tabi olanlar üzerinde sürekli şekilde yeniden üretmektedir. Bu açıdan dil yoluyla üretilen söylemin, egemen grupların hegemonyasını kurucu ve meşrulaştırıcı işlevde kullanılması onun ideolojik özellikler taşıdığını göstermektedir. Toplumdaki eşitsizliklerin ve çeşitli türden çatışmaların maskelenmesinde kullanılan söylem, toplumda ötekileş(tir)meyi, huzursuzluk ortamının oluşmasını ve ötekine karşı nefreti körükleyebilmektedir.

Aktarılanlar ışığında toplumsal sahnedeki baskın ideolojik yapılanmalar, bireysel yaşanmışlıklar, kolektif hafıza ve kişilerin bireylere ve olaylara yönelttiği anlamlandırmalar, düşüncenin oluşumunu ve şekillenmesini gerçekleştirmektedir. Düşüncenin arka planını oluşturan bu unsurlar, bireyin duygu kazanımını ve duygunun dışı vurulmasını sağlamaktadır. Düşüncelerin bireylerde uyandırdığı duygular, farklılık gösterebilmektedir. Bu duygular, kimi zaman toplumu birbirine kenetleyen, empati duygusunu geliştiren ve biz duygusunu pekiştiren katalizör olarak işlev görürken kimi zaman da birlikte yaşama kültürünü baltalayan,

kızgınlık, öfke ve nefret duygularını üreten ve belirli bireyleri veya toplumsal grupları dışlayan/ayrıştıran/ötekileştiren bir forma bürünebilmektedir.

Duyguların sürekliliği, davranış kalıpları ortaya çıkartmakta ve bu davranışların toplumda kökleşmesine zemin hazırlamaktadır. Söylemin türüne bağlı olarak ifade bulan duygular, toplumda kucaklayıcı, bütünleştirici bir davranış biçimi şeklinde varlık bulabilmekte ya da toplumsal sorunlara, çatışmaya ve şiddete varan eylemlerin ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Nihayetinde toplumda cereyan eden olumlu veya olumsuz davranış kalıplarının sürekliliği, bu davranış kalıplarının toplumsal pratik olarak kökleşmesine, dilsel pratik olarak yerleşmesine, kalıp yargı ve önyargı gibi tutumların toplumsal kolektif zihinde yer almasına sebebiyet verebilmektedir.

1.2. Bir Söylem Biçimi Olarak Nefret

Bireyin çevresiyle kurduğu etkileşimde ve iletişim biçiminde dilin belirleyici etkisi bulunmaktadır. Dil, çevredeki nesneleri ve canlıları tanımlamada, sınıflandırmada ve konumlandırmada işlevsel bir araçtır. Bu aracın kullanım biçimi olan söylem, iletişim süreçlerini çevrelemekte ve toplumsal yapıya dair izlenimler sunmaktadır. İletişim etkinliklerini biçimlendiren ve ideolojik yapılarla eklemlenen söylem, bu yönüyle tarafsız değil aksine iktidar ilişkilerinin aracıdır (Oskay, 2020:11).

Çeşitli toplumsal güçler, dilin toplumsal yapı ve sosyal ilişkiler üzerindeki gücünü kontrol etmek istemektedir. Bu güçler, belirli söylemler üreterek bireylerin ve grupların düşüncelerini biçimlendirmeyi ve bu yolla toplum üzerindeki etki güçlerini sürdürmeyi amaçlamaktadır. Bu açıdan söylemin “ideolojilerin yeniden üretiminde ve günlük ifadelerde vazgeçilmez” (Van Dijk, 2020: 15) olduğu söylenir. Söylemler, egemen güçlerin menfaatleri doğrultusunda bireyleri kontrol etmeye, denetlemeye, ayrıştırmaya ve birleştirmeye aracılık etmektedir. Böylece bireyler arası ilişkilerin niteliği ve tanımlanması, egemen güçlerin sunduğu ideolojik söylemler etrafında belirlenmektedir.

İnsanoğlu, var olduğu andan itibaren eşyayı, nesneyi ve etrafındaki canlıları kategorize etme eğilimindedir. İnsan, sahip olduğu kategorileştirmeye dayanan bilişsel yatkınlığıyla çevresindeki şeyleri sahip oldukları benzer nitelikler etrafında toplamaktadır. Kategori oluşturma ve bu kategorilere dahil etme süreçlerinde genelde objektif bir seçimden söz edilememektedir. Söz konusu şeyler renk, boyut ve cins gibi özellikler çerçevesinde sınıflandırılabilceği gibi; değerine, işlevine ve gündelik yaşamdaki konumuna yönelik de gerçekleşebilmektedir.

Bireyin çevresindeki diğerlerine yönelik gerçekleştirdiği kategorileştirme türüne sosyal kategorileştirme denmektedir. Birey aynadaki yansıması gibi olmayan herkesi ayırıştırma ve dışlama eğilimindedir. Bu ayırıştırmanın belli bir sınırı ya da çerçevesi bulunmamaktadır. Bireyler etnik kökenlerine, kültürel kimliklerine, yaşam tarzlarına, örf ve adetlerine, cinsiyetlerine ve cinsel yönelimlerine varıncaya kadar pek çok alanda sosyal kategorizasyon sürecine maruz kalarak dışlanmaktadır. Tüm bu sosyo-bilişsel süreçler “anlamlı, açıklanabilir ve öngörülebilir bir dünyanın bilişsel olarak inşasını kolaylaştırır” (Bilgin, 1994: 160)

Birey, içgüdüsel olarak gerçekleştirdiği bu bilişsel süreç içerisinde “ben/biz”in karşısına koyabileceği “diğeri/diğerleri”nin var olmasını sağlamıştır. Diğeri kategorisi bilişsel zorunluluktan kaynaklı ortaya çıkarken ötekinin inşası ise stigma-damga, ideolojik söylemler, kalıp yargılar (stereotipler), önyargılar ve ayrımcı tutumlar çerçevesinde oluş(turul)maktadır. Toplumsal bir inşa olan ötekileştirme sürecinde, çeşitli gruplara ve bireylere yönelik olarak sahip olunan fiziksel, biyolojik, kültürel ve toplumsal nitelikler öne çıkarılarak etiketleme gerçekleştirilmektedir. Nitekim Bilgin’e (2007: 176) göre öteki; diğeri’nin belirgin farklarla damgalanarak keskin bir ayrımcılığa uğraması ve dışlanması ile ortaya çıkmaktadır.

Etiketleme işlemi, belirli özelliklere sahip damga(lar) üzerinden yürütülmektedir. Sosyal damgalama üzerine çalışan Goffman (2014), damgadan bahsederken fiziksel veya toplumsal bir atıf veya bu yüzden toplumsal kimliğin kullanımına izin vermeyecek veya ‘tam kabul görmesi’ni engelleyecek biçimde aktörün değerini düşüren bir işaret olarak tanımlamaktadır. Goffman çalışmasında toplumsal yaşamda karşılaşılan ve birbirinden farklı olan 3 temel damga türü bulunduğunu belirtmektedir. Bunlar;

Öncelikle (1) Bedenin korkunçlukları –muhtelif fiziki deformasyonları- gelir. Sonra (2) zayıf irade, baskıya müstahak ya da doğal olmayan tutkular, sapkın ve katı inançlar ve ahlaksızlık olarak algılanan bireysel karakter bozuklukları gelir; bunlar, örneğin ruh bozukluğu, hapis yatmak, bağımlılık, alkolizm, eşcinsellik, işsizlik, intihara girişim ve radikal siyasi davranışlar gibi bilindik bir listeden çıkarılır. Son olarak da (3) ırk, ulus ve din gibi etnolojik damgalar vardır; bunlar, soy bağıyla aktarılabilir ve eşit bir biçimde bir ailenin tüm mensuplarına bulaşabilir (Goffman; 2014, s.33).

Damgalama kavramının kapsamı dönemsel, (farklı bilim dalları) ve toplumsal olarak değişebilmektedir. Damgalama salt soyut bir atıf yapmadan ziyade, mantıksal işleyişinde gündelik yaşamın somut karşılaşmalarında damgalananın hayatını zorlaştıran ve diğer birçok durumda da ona karşı ayrımcılık uygulanmasına neden olabilen bir süreçler bütünüdür. Damgalanan kişi veya gruplar, kamusal alanlardaki muhtemel ‘karşılaşma’ durumlarında özellikle bir arada bulunulmaması, kaçınılması ve karşısında tedbirli olunması gereken kimse

durumuna getirilmektedir. Tarihsel süreçte güçsüzlük ve zayıflık olarak görülen fiziksel engellilik; ilahi bir cezalandırılma biçimi kabul edilen salgın hastalık; eksiklik ve kusur olarak nitelendirilen “delilik”, utanç ve günah kabul edilen AIDS gibi doğuştan veya sonradan ortaya çıkan fiziksel, zihinsel ve/veya ruhsal rahatsızlığı bulunan kişilere yönelik gerçekleştirilen damgalama eylemlerine sıklıkla rastlamak mümkündür.

Nefret ifadelerinin oluşumunda önyargıların payı büyüktür. Kavram olarak önyargılar, esasında ön bilgi, kanıt ve tecrübe içermeyen ayrıca değer yargısı olarak iyi ya da kötüyü belirtmeyen ‘ön fikir’ anlamında kullanılmaktadır (Göregenli, 2012b: 18). Buradan hareketle herhangi bir konu ya da insan/grup hakkındaki ön yargıların birebir karşılaşmalara dayanmayan, nesnellikten uzak ve hatalı şekilde genellenebilir bir yapıya sahip olduğu açıktır. Bir ön yargı, olumsuz nitelikte olabileceği gibi olumlu nitelikte ön yargılar da bulunmaktadır. Diğer yandan olumsuz önyargılar ise hem daha yaygın hem de toplumsal etkileri daha güçlüdür.

Her yeni kişi, olgu ve durumla ilgili karşılaşmalarımızı belirginleştirmek ve zihinsel süreçleri hızlandırmak amacıyla kalıp yargılara başvurmaktaız. Kalıp yargılar, bireysel tecrübemize dayanmamakta ve ilgili grup hakkındaki bilgi boşluklarını pratik şekilde dolduran bilgi çerçeveleri olarak işlev görmektedir. Gruplar hakkında oluşturulan zihinsel bilgi çerçeveleri olan kalıp yargılar, kara verme süreçlerimizi ve yaşamlarımızı kolaylaştırmak için kullandığımız “önceden oluşturulmuş birtakım izlenimler, atıflar bütünü olarak zihnimizde oluşturduğumuz imgelerdir” (Göregenli, 2012b: 23). Örnek olarak ‘Japonlar zeki insanlardır’, ‘sarışınların aklı kıttır’ vb. türünden kabuller, bireysel tecrübeye dayanmayan ve grubun geneline yönelik olumsuz zihinsel imajlardır.

Birey, kimlik oluşturmada ve kendini tanımlamada diğerine ihtiyaç duysa da süreç içerisinde diğerine yönelik değer atfetmeler, nitelendirmeler ve olumsuz değer yüklemeleri ötekileştirmeye giden yolun taşlarını döşemektedir. “Ötekileştirme, diğerini “ben/biz”in kriterlerine göre yargılayarak olumlu yüklemelerin iç gruba olumsuz yüklemelerin ise dış gruba yapılmasına sebep olmaktadır” . Olumlu ve olumsuz yüklemeler, ben/bizler ve diğerleri arasında keskin sınırlar çekilmesine neden olmakta ve bireyler arası gruplaşmaların ve toplumsal kutuplaşmaların önünü açmaktadır.

Söylemlere yansıyan dışlayıcı ve ayrıştırıcı düşünceler, biz ve onlar zihinsel ikiliğini beslemekte ve toplumsal zeminde de kişiler arası sınırları derinleştirmektedir. Ayrımcılığın ve dışlamanın sadece söylem aşamasında kalmaması, eylemlere ve tutumlara da yansımaları öteki olarak etiketlenenlerin konumuna, varlığına, davranışlarına ve düşüncelerine dair hoşnutsuzluğu beslemektedir. Diğer taraftan ise biz ve onlar kategorileri, grup içi aidiyet

duygusunu arttırmakta ve grup üyelerine kimlik kazandırmaktadır. Bu açıdan bir söylem, bağlama göre ayrıştırıcı ya da aidiyet kazandırıcı olarak ikili bir işlev görebilmektedir.

Farklı zaman aralığında, durumda, mekânda ve toplumda nefret söyleminin hedefindeki ‘öteki’ olarak nitelendirilen kitle sürekli değişebilmekte/dönüşebilmektedir. Taraftar kimliği, siyasal kimlik, dini kimlik, kültürel kimlik, etnik kimlik gibi bireylere “giydirilmiş kimlikler” bir gruba ait olmanın göstergeleridir. Bireyler bunlardan birini veya birkaçını aynı anda benimseyip taşıyabilmektedir. Bu kimliklerin oluşmasında, gelişmesinde ve sürdürülmesinde söylemler etkilidir. Bu açıdan benimsenen kimlikler ve ait olunan gruplar değişebilmekte böylece söylemler ve ayrımcı tutumlar aracılığıyla bugünün ötekisi yarın kolaylıkla bizden olarak kabul edilebilirken bugün bizden görülenler de çeşitli dışlanmalara yani ötekileştirmelere maruz kalabilmektedir.

Biz ve öteki söylemi, kaygan bir zemin üzerinde inşa edilmektedir. Öteki olarak adlandırılanlar kimi zaman farklı toplumda yer alan kimselerden oluşabileceği gibi yeri geldiğinde de aynı toplum içerisinde ama farklı inanca/ideolojiye sahip, fiziksel olarak farklı görünen ve/veya farklı düşünenlerden/hissedenlerden teşekkül edebilmektedir. İnceoğlu ve Çoban (2014: 7), öteki kavramının toplumda “yoksulları, ezilmişleri, toplumdan dışlanmış ama o toplumu ayakta tutan değerlere sahip insanları” karşıladığını ifade etmektedir. Öteki kurgusuna dahil edilen gruplara karşı her ne kadar toplumsal mesafe korunmaya ve aradaki görünmez sınırlar korunmaya çalışılsa da bu grupların toplumun ihtiyaç duyduğu değerleri temsil ettiği vurgulanmaktadır.

Zihnin düşünme refleksi olarak biz ve onlar ayrımı, gündelik yaşamdaki çeşitli pratiklerle ve söylemlerle bir zihinsel kolaylık olmaktan çıkmakta sosyal etiketlenmenin ve dışlamanın aracına evrilmektedir. Birinci elden deneyimimizin ve enformasyonumuzun olmadığı kişi ve gruplara karşı benimsenen hazır bilgi çerçevelerini kullanma eğilimi, biz’in sınırlarına ait olmayanlara karşı her an tetikte ve tedirgin olmayı gerektirmektedir. Bundan dolayı bizden olmayana dönük geliştirdiğimiz nitelendirme ve sıfatlar, gündelik yaşamdaki diğerleriyle karşılaşmalarımızı da etkilemektedir. Ötekine dönük geliştirilen ya da benimsenen korkulardan bahsederken Bauman ve Lyon (2016: 118), “Öteki komşumuzdur, yanımızdan geçen biridir, aylaktır veya bizi takip eden biridir; sonuçta her yabancı Öteki’dir” şeklinde açıklama getirmektedir. Bu ifadeye göre aslında yanı başımızdaki öteki’lerle yaşamakta ve onlara karşı çeşitli türden korkular geliştirmekteyiz. Bir göçmenin işimizi elimizden alabileceğine, yan komşumuzun hırsız/katil olabileceğine, kurulu düzenin dışarıdan gelenler tarafından bozulabileceğine, benimsenen dini/milli değerlerin zedelenebileceğine

yönelik bu türden endişeler ve korkular, ötekine karşı toplumsal sınırların çekilmesine neden olmaktadır.

Toplumlarda her daim var olan “biz” ve “öteki” kavramlarının bireyler üzerinde yarattığı; dışardan gelebilecek zararlardan korunma içgüdüsü, kendinden farklı olandan uzaklaşma isteği, kendini ait hissettiği güvenli bölgeye çekilme refleksi gibi tepkiler; kimi zaman yerini ötekine duyulan nefret duygusuna, karşı tarafa baskın gelme hırsına ve uç noktada da ötekine saldırmaya/yok etmeye bırakmaktadır. Toplumun diğer kesimlerine/gruplarına karşı beslenen ve körüklenen hoşnutsuzluk ve tahammülsüzlük durumu, bir noktadan sonra öfke ve nefret duygularının ortaya çıkmasına neden olmaktadır. Ötekine karşı beslenen nefret, hedefteki kişilerin insan dışı (dehumanization) olarak görülmesinin, varlıklarından rahatsız olunmasının, kendilerine ve mülklerine zarar verilmesinin ve hatta yaşam haklarına saldırılmasının önünü açmaktadır. Birbirinden beslenen, birbirini körükleyen ve bir o kadar çok boyutlu kavramlar olan stigma (damga), stereotip (kalıp yargılar), önyargılar ve ayrımcılık nefret söyleminin üretim aşamasında rol alan önemli araçlardır. Toplumsal huzuru ve düzeni bozucu nitelikteki ötekine karşı üretilen ve yayılan nefret duygusu içeren söylemler, esasında nefret söylemleri olmaktadır. Nefret söylemleri, özünde dışlayıcı, ayrıştırıcı, aşağılayıcı ve genelleştirici yapı barındırmaktadır. Nefret söylemi kavramının çerçevesi henüz kesin bir şekilde oluşturul(a)mamış olsa da Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi tarafından alınan ve uluslararası düzeyde kabul gören tavsiye kararında kabul edildiği şekliyle nefret söylemi:

“İrkçi nefreti, yabancı düşmanlığını, Yahudi düşmanlığını veya azınlıklara, göçmenlere ve göçmen kökenli insanlara yönelik saldırgan ulusalcılık ve etnik merkezilik, ayrımcılık ve düşmanlık şeklinde ifadesini bulan, dinsel hoşgörüsüzlük dâhil olmak üzere hoşgörüsüzlüğe dayalı başka nefret biçimlerini yayan, kışkırtan, teşvik eden veya meşrulaştıran her türlü ifade biçimini kapsayacak şekilde anlaşılacaktır. Bu anlamda “nefret söylemi” muhakkak belirli bir kişiye veya gruba yönlendirilmiş yorumları kapsamaktadır” (Weber, 2011: 3)

Nefret söyleminin tanımlanmasına yönelik net bir çerçeve çizilememesi, bu olgunun karmaşık ve tehlikeli bir yapıya bürünmesine neden olmaktadır. Çelenk (2009: 215), nefret söyleminin “bugünü askıya alan ve geleceği öngörebilir olmaktan uzaklaştıran, toplumun tek tek bütün bireylerine zarar verme yetisine sahip olan bir ayrımcılık üretimi” olduğundan bahsetmektedir. Sınırları silik olan nefret söylemi; etnik köken, cinsel yönelim veya din gibi farklı toplumsal değer ve kimliklere yönelik olarak gerçekleştirilebilmektedir. Nefret söyleminin türleri arasında siyasal nefret söylemi, kadınlara yönelik nefret söylemi, cinsel kimlik temelli nefret söylemi, engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi,

yabancılara ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, inanç ve mezhep temelli nefret söylemi bulunmaktadır (Binark ve Çomu, 2012).

Siyasal nefret söylemi; bir siyasal düşünceye, değere, kimliğe ya da partiye yönelik gerçekleştirilen olumsuz söylem pratiğidir. Özellikle söylemin çapı hedefteki siyasal partinin/oluşumun taraftarlarını da kapsayacak şekilde genişleyebilmektedir. Bu söylem türü, bir ideolojinin tamamını hedefleyebileceği gibi bu ideolojiden beslenen bir veya birkaç partiye de yönelebilmekte kimi zaman ise daha küçük grupları hedef tahtasına koyabilmektedir.

Kadınlara yönelik nefret söyleminin izlerine gündelik hayatın olağan seyri içerisinde konuşma kalıplarında ve medya temsillerinde rastlanmaktadır. Özellikle gündelik konuşmalarda çoğu zaman farkında olmadan kullanılan atasözleri ve deyimlerde kadınların toplumsal konumuna ve görünürlüğüne yönelik olumsuz dilsel kodlamalar mevcuttur. Dile yerleşmiş bu kodlar, ataerkil düşünce yapısının bir ürünü olmakta ve kadının toplumsal konumunu ikincilleştiren ve normalleştiren işlev görmektedir. Medyada gösterilen kadın imgesi ve ötekileştirici dil kullanımı ise ataerkil düşünce yapısının toplumsal yaşamın her alanına sızmasına ve kadınlara yönelik kurgulanan eşitsiz konumun toplumlarca kanıksanmasına hizmet etmektedir. Medyada ve gündelik dilde kadının varlığına ve toplumsal konumuna yönelik gerçekleştirilen olumsuz dil kullanımı, kadınlara yönelik nefret temelli dilsel pratikleri beslemekte ve sürekli kılmaktadır.

Cinsel kimlik temelli nefret söylemi, toplumda yaygın şekilde kabul gören karşı cinsellik veya heteroseksüel cinsel kimlik dışında kalan ve kendini LGBTİ (Lezbiyen, Biseksüel, Transseksüel, Travesti, İnterseksüel) olarak adlandıran bireyleri hedef almaktadır. . Bu durumun oluşmasında toplumdaki heteroseksüel cinsel kimlik dışındaki bireylerin öteki olarak kurgulanması ve sapkın olarak nitelendirilmesi etkili olmaktadır. Toplum tarafından kabul edilebilir cinsel kimliğin ötekisi olan bireyler, sahip oldukları cinsel yönelim ve temsil ettikleri cinsel kimlikler nedeniyle toplumdan dışlanmakta, transfobi ve homofobi temelli ayrımcılıklara maruz kalmakta, düşmanca tepkiler görmekte ve aile ve toplum içerisinde sesleri kısılmaktadır (Avrupa Konseyi, 2014: 25).

İnanç ve mezhep temelli nefret söylemi, toplumdaki bireylerin aidiyet duyduğu ve inandığı egemen din ve mezheplerin dışında kendini ifade edenlere karşı geliştirdiği olumsuz söylemlerdir (Binark ve Çomu, 2012). Bu olumsuz söylem türü, aynı toplum içerisinde farklı şekilde inanan ve farklı dinlere mensup bireylerine karşı geliştirilebildiği gibi aynı dinin farklı mezheplerine inanan kişilerine karşı da ortaya çıkabilmektedir. Buradaki temel belirleyici, sayısal üstünlüğe sahip grubun benimsediği inancın, egemen inanç olarak kabul edilmesi ve

diğer dini inanç ve mezheplerin öteki şeklinde kodlanmasıdır (Bilge, 2016: 4-5). Egemen dini inanç içerisinde yer alanlar, mevcut konumlarından kaynaklı güçlerini söylem pratiklerine yansıtmakta ve dini inanç olarak öteki şeklinde etiketlediklerine olumsuz dilsel pratikler yöneltmektedir. Hatta uç noktada bu dilsel pratikler, çeşitli grupların kendi inançlarına mensup olmayanlara yönelik gerçekleştirdiği dini saldırılara yol açabilmektedir.

Engellilere ve çeşitli hastalıklara yönelik nefret söylemi, doğuştan gelen veya sonradan oluşan bazı hastalıklara sahip bireylere yönelik olabileceği gibi fiziksel veya zihinsel engelli kişileri de hedef alabilmektedir. Burada nefret söylemini besleyen olgular sosyal, ekonomik veya diğer gerekçelendirmeler kullanılarak hedef gruba yöneltilmektedir (Binark ve Çomu, 2012). Kırılgan grup olarak tanımlanabilecek bu kişilere yönelik dışlama ve etiketleme içeren söylemler, bu kişilerin toplumdan soyutlanmasına, seslerinin kısılmasına ve çeşitli iyileştirmelerden faydalanamamalarına neden olmaktadır.

Yabancılarla ve göçmenlere yönelik nefret söylemi; genellikle temelinde ekonomik gerekçelerin bulunduğu, toplumun yabancıları olan ve göçmen kimselere yönelen bir söylem biçimidir. Göçmenler ve öteki olarak konumlandırılanlar, topluluğun huzurunu bozucu ve güvenliğini tehdit edici unsur şeklinde etiketlenmektedir. Özellikle bu söylem biçimi ırkçı söylemlerden de beslenmekte ve kişileri ırkları üzerinden ayrıştırmakta ve ötekileştirmektedir. Ayrıca aynı toplum içerisindeki bireylere de etnik köken farklılığı üzerinden nefret söylemi geliştirilebilmektedir. Bu açıdan yabancılarla ve göçmenlere yönelik nefret söylemi, topluma yeni katılmış ya da aynı toplumda birlikte yaşamış olan gruplara yöneltilmektedir.

1.3. Nefret Söylemi: İfade Özgürlüğü mü Nefret Suçu mu?

İfade özgürlüğü birey için su içmek, yemek yemek hatta nefes alıp vermek kadar elzem bir ihtiyaçtır. Bireylerin bir toplumda var olması o toplumda varlığını sürdürmesi ve bulunduğu topluma değer katabilmesi için ifade özgürlüğüne yönelik güvencenin sağlanması gerekmektedir. “Bir şey, kimse, olay veya sorun hakkında zihinsel olarak hüküm kurmak, görüş sahibi olmak, vaziyet olmak, değerlendirmede veya mütalaada bulunmak ve bunları dış dünyaya söz, yazı, resim vb. gibi araçlarla yansıtmak” (B. Öztürk vd., 2006: 130) şeklinde açıklanabilen düşünce, ifade özgürlüğünün temeli olmakta ve bireyler, bir konu, sorun, kişi ve olay üzerine düşünmede özgür oldukları kadar bunu ifade etmede yani topluma karşı dışa vurmada da tamamen özgür olmalıdırlar. Bu yönde çağdaş toplumlarda bir takım hukuksal düzenlemeler işleme konulmuş olup ülkeler arasında bir uzlaşma ise bulunmamaktadır.

Düşünme eyleminin gerek sözlü gerekse de yazılı şekilde dış dünyaya çeşitli yollarla aktarılması (Küçük, 2003: 11) olarak betimlenebilecek ifade eylemi, çeşitli uluslararası kurum

ve kuruluşlar tarafından destekleyici mekanizmalarla korunmaktadır. Nitekim AİHS'nin 10. maddesinde ifade özgürlüğü bir insan hakkı olarak kabul edilmekte ve bu hakkın içeriği açıklanmaktadır. Buna göre “herkes görüşlerini açıklama ve anlatım özgürlüğüne sahiptir. Bu hak, kanaat özgürlüğünü, kamu otoritelerinin müdahalesi ve ülke sınırları söz konusu olmaksızın haber veya fikir alma ve verme özgürlüğünü de içerir” denilerek ifade özgürlüğünün çerçevesi çizilmektedir. Kanun lafzından anlaşıldığı gibi ifade özgürlüğünün 3 temel saçı bulunmakta olup bunlar; kanaat özgürlüğüne sahip olmak, bilgi ve kanaatlere ulaşma özgürlüğü, bilgi ve kanaat açıklama özgürlüğüdür (Macovei, 2003).

Nefret söyleminin hangi aşamada ifade özgürlüğüne hangi aşamada nefret suçuna evrilmekte olduğu tartışmalı bir konu olarak güncelliğini korumaktadır. Nefret söyleminin bir ifade özgürlüğü olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşünenler, ifade özgürlüğü kavramına sınırlandırma getirilmemesi gerektiğini, gerçekliğe ancak ifade özgürlüğünün vermiş olduğu imkanlar sayesinde ulaşılabileceğini vurgulamaktadır (Mill, 2012: 60). Ayrıca bu yaklaşımı benimseyenler, ifade özgürlüğünün peşinen zararlı olarak etiketlenmemesi gerektiğini, toplumda üretilen bilginin çeşitliliğini temin ettiğini ve bireyleri daha aktör kimlikli kıldığını savunmaktadır.

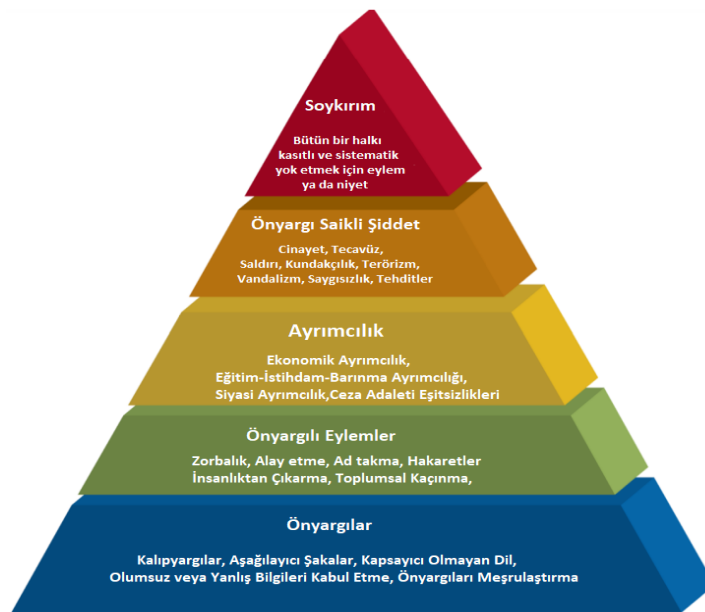
Nefret söyleminin net bir zemine oturtulamayan yapısından dolayı bu söylem türü, tüm düşünce ve ifadeleri kapsayan ancak tam anlamıyla hak olarak kabul edilemeyen ifade özgürlüğü ve nefret suçunun taşlarını döşeyen ayrımcılığa ve kötü muameleyle uğrayan kırılgan grupların haklarını korumak arasında gel git yaşamaktadır (Çelik, 2013: 235). Bu durumda denilebilir ki nefret söylemi kontrol altına alınırken uluslararası hukuk göz önünde tutularak, ötekine yönelik gerçekleştirilen ayrımcı pratikler, düşmancıl davranış kalıpları, ötekini hedef gösterici ve şiddet içerikli toplumsal gerilimler engellenmek istenmektedir. Nefret söylemine yönelik belirli bir toplumu/kesimi koruma altına almak ifade özgürlüğünü sınırlama veya yasaklama anlamı taşımamaktadır (Guterres, 2019). Aksine ifade özgürlüğünün sınırlarını belirginleştirerek bu temel insan hakkının keyfi ve rastgele biçimde sınırlandırılmasının önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

İnsanın yaşadığının ve diğer canlılardan farklı olduğunun en temel göstergesi olan düşünme yetisi ve bu düşünceleri dışa vurma/vurabilme gereksinimi toplumsal bir varlık olan insan için her ne kadar önemli olsa da bu düşüncelerin aktarılma biçimi, kullanılan üslup ve ifadenin niyeti çerçevesinde sınırlandırılmaktadır. Bireyin sahip olduğu ifade özgürlüğü, sınırsız değil aksine insanın düşünme, barınma ve hatta yaşama hakkını koruyabilmek için sınırlandırılabilir. Düşüncenin ifade edilmesine yönelik bu kısıtlayıcı uygulama,

toplumsal yaşamda birlikte yaşama kültürünün korunmasını, sosyal ilişkilerin sağlıklı şekilde sürdürülmesini ve toplumsal gerilimleri önleyici bir işlev görmektedir.

Toplumlar veya bireyler arasında sağlıklı bir iletişim sürecinin gerçekleşebilmesi için söylemlerin saygı, anlayış ve hoşgörü çatısı altında üretilmesi gerekmektedir. Aksi takdirde bu durum bireylerin birlikte yaşama kültürünü ve toplumsal huzuru zedeleyebilmekte, nefret söyleminin üretilmesine zemin hazırlayabilmekte hatta çatışma ortamı yaratabilmektedir. Nefret söyleminin tehlikeli yapısı, söylemlerin eylemlere dönüşmesine sebebiyet verebilmektedir. Bu eylemler nefretin odağındaki grupları değersizleştirici, aşağılayıcı, hedef gösterici, taciz edici ve toplumdan dışlayıcı olabilmektedir. Potansiyel şiddet içeren nefret söylemi fiziksel şiddete, tehditlere, can ve mal kaybına son raddede ise soykırıma zemin hazırlayabilmektedir (Alğan ve Şensever, 2010: 17).

Nefret söylemini ifade özgürlüğü kapsamında değerlendiren kesimin aksine bu söylem pratiğinin diğer bireylerin başta yaşam hakkına, mal güvenliğine, onur ve şahsiyetine ve toplumsal kimliğine yönelik tehlikeli ve tehdit edici unsurlar taşıdığını savunan görüşler de bulunmaktadır. Nitekim nefret söyleminin süreç içerisinde nefret suçunu üretme potansiyeli bulunmaktadır. Kavram ve kapsam olarak nefret suçu “bir kişi ya da gruba, ait olduğu kimliği, inancı, politik görüşü, cinsiyeti ya da cinsel yönelimi gibi nedenlerle, farklı biçimlerde zarar verme amacıyla saldırılması sonucunda oluşan” suçlar bütünüdür (Göregenli, 2012a: 67). Görüldüğü gibi nefret suçu toplumun çeşitli alanlarında ve farklı aidiyetlere sahip kesimlerine yönelmesinden dolayı üzerinde durulması ve sınırlarının tespit edilmesi gereken bir durumdur.

Şekil 1. 1 Nefret Piramidi

Kaynak: Anti-Defamation League

İftira ve İnkârla Mücadele Birliği (Anti-Defamation League) tarafından oluşturulan nefret piramidi 5 katmandan oluşmaktadır. Nefret piramidinin alt katmanında, toplumlar veya belirli gruplar arasındaki huzursuzluğun ve şiddetin kaynaklarından olan kalıp yargılar, bu yargıların genelleştirilmesiyle oluşan önyargılar bulunmaktadır. Diğer olarak nitelendirilen gruba yönelik alaycı tavır, aşağılama, insanlıktan çıkarma gibi nefret ateşini fitilleyen davranış ve tutumlar nefret söylemini oluşturmaktadır. Önyargı içeren tutumlar ve eylemler, toplumun farklı alanlarında çeşitli ayrımcılıklara neden olmaktadır. Eğitim alanında, iş yaşamında ve siyasal alanda çeşitli gruplar, mikro saldırganlıklara, görmezden gelmelere ve ayrımcı eylemlere maruz kalmaktadır. Ayrımcı edimlerin yoğunlaşmasıyla kristalize olan şiddet hareketleri, tehdit, öldürme, vandalizm ve soykırım boyutuna varabilmektedir. Çünkü sistematik şekilde hedef grubun toplumsal kaynaklardan uzaklaştırılmasına, sosyal olarak izole edilmesine ve artık en son aşamada da yaşam hakkının elinden alınmasına neden olabilen nefret söylemi ve nefret suçları, toplumsal birlikteliğin aşındırıcısı konumundadır.

Transfobi, homofobi, ırkçılık, yabancı düşmanlığı, ayrımcılık ve farklı olan her şeye herkese karşı beslenen önyargı; bir ağacın kökleri gibi işlev görmekte ve nefret suçunun büyümesine, gelişmesine ve dallanıp saçaklanarak o topraklara/toplumlara kök salmasına hizmet etmektedir (Binark, 2010: 23). Görüldüğü gibi nefret söyleminin toplumda derin etkileri bulunmakta ve çeşitli şekillerde toplumda yer etmektedir. Nefret söyleminin uç noktada nefret suçuna kaymasıyla buna maruz kalan bireylerin sesleri kısılmakta, eylem kapasiteleri azalmakta, gelecek tahayyülleri yaralanmakta, inandıkları toplumsal değerler çökmektedir. Bu açıdan nefret suçları, toplumsal huzuru ve barışı tehdit edici unsurlardır.

Dünya çapında iletişim teknolojilerinin bireylere sağladığı ifade edebilme kolaylığı, nefret söylemlerinin kısa zamanda çeşitli grupları etkilemesine neden olmuştur. Geleneksel medya ve kitle iletişim araçları, gündelik yaşamda toplumdaki azınlık gruplarına ve ötekine karşı sahip olduğumuz inançları temin etmekte, bunları şekillendirmekte ve toplumun geneline yaymaktadır. Bu anlamda kitle medyası, “günümüzde toplumdaki etnik bilgi ve düşüncelerin temel kaynağıdır” (Van Dijk’tan aktaran İnceoğlu, 2014).

Yeni iletişim teknolojilerinin ortaya çıkışıyla beraber, geleneksel medyanın toplumu şekillendirici gücü yeni medya araçlarına kaymış ve toplumsal bilginin üretimi ve paylaşımı yoğun şekilde bu platformlar aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Azınlıklara ve ötekine karşı edinilen ve benimsenen yanlış ve hatalı bilginin dolaşıma girdiği yeni iletişim ortamları, sahip oldukları kontrol ve denetim konusundaki zafiyetleri dolayısıyla nefret söylemlerinin ve nefret suçlarının barınabildiği, yeniden üretildiği alanlar olmaktadır.

1.4. Yeni Medya ve Nefret Söyleminin Değişen Yüzü

Ekonomik sistemlerin finansallaşması, bilişim ve iletişim teknolojilerinin yaygınlaşması ve mobil teknoloji ve iletişimin ortaya çıkmasıyla hem dijital iletişim süreci hızlanmış hem de toplumlar giderek dijital medya teknolojileriyle daha fazla etkileşime geçmiştir (A. Bennett, 2018: 16). Dijital teknolojilerin desteklediği dijital medya platformları arasında, “web siteleri, dijital oyunlar, sosyal medya ve mobil uygulamaların yanı sıra, film, televizyon, radyo, yazılı medyanın yeni formları” bulunmaktadır (Bostancı, 2019: 18). Dijital medya sadece araç boyutunda değil kültür ve toplumsal pratikler boyutunda da işlemekte ve modern toplumu çevreleyen dijital kültürü ortaya çıkartmaktadır. Bu kültürde kullanıcıların ürettiği ve önceden programlanmış içerikler bir bütün oluşturmakta, hız yeni değer olmakta ve ekranlar da her yerde bireyleri karşılamaktadır (Dijk, 2018: 323).

Dijital iletişim pratikleri ve bununla ilişkili etkinlikler, yoğun bir şekilde toplumsal paylaşım ağları olan sosyal medya platformları üzerinden gerçekleştirilmektedir. Sosyal medya, her türden kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt olmasıyla kısa zamanda artan bir kullanıcı sayısına ulaşmıştır. Dijitalleşen dünyayla beraber bilgiye, gerçeğe, bilime ve insana ulaşmanın kulfeti ortadan kalkmış ve bunun yerini parmak uçlarının küçük dokunuşları almıştır. Dijital medyanın her yaştan birey için kullanışlı yapıya sahip olması ve her geçen gün erişilebilir duruma gelmesi, bu araçları/ortamları bireyler nezdinde cazip kılmaktadır. We Are Social’ın Ocak 2022 raporuna göre dünya nüfusunun üçte ikisinden fazlası dijital dünyaya açılmada kolaylık sağlayan cep telefonlarını kullanmaktadır. Yine bu rapora göre sosyal medya kullanıcı sayısı 4,62 milyar (%58,4) kişiye ulaşmıştır. Bu veriler, dijital bir toplumda yaşandığını, bu toplumun mobil bağlantılı bir yapıya sahip olduğunu, iletişimin anlık hız çerçevesinde ve etkileşimin de herhangi bir fiziksel mekândan bağımsız şekilde gerçekleştiğini göstermektedir.

Televizyon, gazete ve dergi gibi geleneksel iletişim araçlarının aksine yeni medya araçları; etkileşimi, kullanıcı katılımını ve zaman-mekân parametrelerinden bağımsız kullanımı mümkün kılmaktadır. Yeni medya araçlarının temeli, kullanıcıların bu araçlara/ortamlara erişimi ve içerik üretimi meselesi geleneksel medyadan ayrılmaktadır. Esasında yeni medya “araç ve ortamların ayırıcı niteliği, tümünün dijital yöntemlerle üretilmesi, dağıtılması ve erişilmesidir” (Taş, 2020: 18). Yeni medya başlığı “internet, kişisel bilgisayarlar, tabletler, akıllı telefonlar ve elektronik kitap okuyucular gibi hem çevrim içi hem de çevrim dışı iletişim araçlarından oluşmaktadır. Yeni medya iletim bağlantıları ve ayrı ayrı cihazlara da yüklenebilen (metin, veri, görüntü ve/veya sesle dolu) yapay hafızaların bir bileşimidir” (J. V. Dijk, 2018: 17). Yeni medya içerisinde yer alan sosyal paylaşım ağları,

web teknolojisi üzerinde yükselmekte ve bu teknolojiadaki değişimlere (Web 1.0'dan Web 2.0'a geçiş) koştur olarak ortaya çıkmaktadır. İletişim ve etkileşim merkezli gelişme gösteren Web teknolojileri, ortaya çıktığı süreçte temel işlevleri olan mesaj gönderiminden ve enformasyon taramasından sıyrılarak kullanıcıların ilgisini çekmeyi ve sürekli şekilde canlı kılmayı hedefleyen eğlence, alışveriş, sosyalleşme ve benliğini diğerlerine açmanın aracına dönüşmüştür (Crowley ve Heyer, 2014: 476).

Web 1.0 teknolojisi statik bir altyapıya sahip olduğu için kendini güncelleyen hizmetlerden yoksundur. Bu teknolojinin içerik üreticileri sınırlı sayıda kişilerden oluşurken bu kişiler uzmanlık gerektiren bilişim ve iletişim teknolojileri ve yazılım alanında beceri sahibi kimselerdir. Ortamda sunulan içerikler ve veriler, uzman bilgisi ve becerisi gerektirdiği için sınırlı türde içerik bulunmakta ve bu da platformun çekiciliğini etkilemektedir. Ayrıca bu ortam hem teknolojinin kısıtlaması hem de kullanıcılardan uzmanlık talep etmesi nedeniyle kullanıcıların içerik üretiminden ziyade içeriğin tüketiminde başrol olmasını sağlamaktadır. Web 2.0 teknolojisi ise sürekli güncellenebilmeyi sağlayan dinamik altyapıya sahip olmasıyla çok çeşitli hizmet ve ürünleri bünyesinde toplamaktadır. Bu web teknolojisinin sunduğu imkanlar sayesinde kullanıcılar, içeriklere sadece erişim sağlayıp okumamakta aynı zamanda içeriğe katkı sunmakta, etkileşime geçmekte ve bu içeriği diğerleriyle paylaşmaktadır. Kişiler bu ortamda ilgi, beğeni ve amaçları etrafında toplanmakta ve etkileşime geçmektedir. Web 2.0 teknolojisi, tek bir merkezden ziyade çoklu kaynaklar arasında veri paylaşımına izin vermekte ve kullanışlı yapısıyla herkesin kolaylıkla içeriğe erişimini, katkıda bulunmasını ve hatta kendi içeriğini üretmesini teşvik etmektedir (Cormode ve Krishnamurthy, 2008; O'Reilly, 2009: 2-7).

Tablo 1. 1 Web 1.0 ve Web 2.0 Karşılaştırması

Web 1.0	Web 2.0
Programcılar tarafından oluşturulan web sayfaları, grafik, Flaş	Kullanıcı tarafından oluşturulan Web sayfaları, resimler, kullanıcı yorumları, bloglar, vikiler, YouTube, sosyal ağlar
Uzmanlar içerik üretir	Herkes içerik üretir
Bireyler web sayfalarını ziyaret eder, içerikleri okur	Bireyler paylaşılan bilgileri oluşturur
Sıkı bir şekilde kontrol edilen "siteler"	Gevşek bir şekilde kontrol edilen topluluklar
Tek yönlü (birden çoğa)	Çoktan çoğa (arkadaşlar arası)
Britannica Online	Wikipedia
Yayınla	Katıl
Güvenlik duvarları, hiyerarşiler	Dinamik, hiyerarşik olmayan
Statik, sabit içerik, az değişiklik	Sürekli güncellenen içerik (Twitter, Wikipedia)

Kaynak: (Bozarth, 2010)

Web teknolojilerindeki gelişmeler, internet teknolojisindeki teknik gelişmelerle sınırlı değildir. Kullanıcı merkezli bir yapıya kavuşan web, çeşitli içeriklere, çok sayıda kullanıcıya ve zaman-mekân parametrelerinden bağımsız etkileşime izin vermesiyle toplumsal bir alan görüntüsüne kavuşmuştur. Burada medya, salt ileti hizmeti sağlayan iletişim aracı kimliğinden sıyrılmakta, toplumsal niteliğe kavuşarak sosyal ilişkilerin ve iletişimin yürütüldüğü bir medya hüviyeti kazanmıştır. Nihayetinde Web teknolojilerinin beslediği “sosyal medya, Web 2.0’ın ideolojik ve teknolojik temelleri üzerinde kurulan ve kullanıcı türevli içeriğin oluşmasına imkân veren bir dizi internet tabanlı uygulamadır” (Kaplan ve Haenlein, 2016: 357).

Sosyal medya kavramı, esasında bireyler arasında etkileşim alanı oluşturan sosyal ağ sitelerini, video üretimini sağlayan video paylaşım sitelerini, metin tabanlı blogları ve mikro blogları kapsamaktadır. Bu kavram, özellikle 2000 yılı sonrasında geliştirilen Web 2.0 teknolojisi üzerinde yükselen, kullanıcı türevli içerikler barındıran ve topluluk ağlarının oluşmasına imkân tanıyan toplumsal paylaşım sitelerini karşılamaktadır (danah boyd, 2014: 6-7; Hunsinger ve Senft, 2013: 1).

Sosyal paylaşım ağları, kişiselleştirilebilir profillere sahip olmalarıyla özel bir alan olarak değerlendirilirken profillerin açık tutulmasıyla da kamusal bir alan görünümü sergilemektedir (danah boyd ve Ellison, 2007: 211). Bu açıdan dijital iletişim pratiklerinin gerek birey-birey gerekse de birey-toplum ölçeğinde sosyal ağlar üzerinden yoğun şekilde sürdürülmesi, bu mecraların hem kişisel hem de kitlesel iletişimin mekânı olduğunu göstermektedir (J. V. Dijk, 2018: 251).

Her medya, kendi özgül koşulları ve ağları etrafında belirli toplumsal pratikler üretmekte ve bu toplumsal pratikler etrafında bireylerin anlamlandığı ve benimsediği değerleri oluşturmaktadır (Taş, 2020: 36). Yeni medya ve özelde sosyal medya, ağda sürekli şekilde bağlantılı olma, kısa ama devamlı etkileşimde bulunma, mevcut veya potansiyel arkadaş çevresiyle takılma gibi çeşitli toplumsal değer ve pratikleri kullanıcılar arasında yaymaktadır. Bu bağlamda sosyal medya, katılımı ve içerik üretimini teşvik etmesiyle “insan ilişkilerinin çevrim içi kolaylaştırıcısı veya güçlendiricisi -sosyal değer olarak bağlanabilirliği teşvik eden insanlar ağı- olarak görülebilir” (Dijk, 2013: 11).

“Yeni kamusal alanlar” olarak sosyal medya platformları, kişilere, bir konu ya da problem hakkında düşüncelerini, fikirlerini ve duygularını diğerlerine sunabilecekleri bir “dijital kürsü” verirken kullanıcılar aynı zamanda bu kürsüden nefret söylemi içerebilecek paylaşımları da dolaşıma sokabilmektedir (Chaudhry, 2015: 1). Nefret söylemi, her coğrafyada, toplumda, tarihte ve ülkede birtakım farklılıklar ve benzerlikler göstermekle

birlikte yeni medya ortamlarında yükselen bir fenomen haline gelmektedir (Waseem ve Hovy, 2016: 88). Karmaşık bir doğaya sahip olan nefret söyleminin sınırları tam olarak çizilemeyen ve denetim konusunda eksikleri bulunan yeni medya ortamlarındaki varlığı bu olgunun anlaşılmasını, kavranmasını ve araştırılmasını zorlaştırmaktadır.

Sosyal ağlarda çevrim içi nefret söylemi, kalıplaşmış bir yapı sergilememekte (söylemin üretiminde tercih edilen araç/ortam, kullanılan materyal, seçilen hedef grup ve söylemin içeriği vb. hususlar) aksine bu söylem türü ortamın özellikleri çerçevesinde şekillenmektedir. Keza, yeni medyanın geleneksel medyadan ayrışmasını sağlayan ve aynı zamanda onun temellerini de kuran etkileşim imkânı, farklı içerik formlarına izin verme, enformasyonun kolay bulunabilirliği, dijitallik, yüksek hacimli veri hizmeti sunma (Binark, 2007: 21-22) gibi ortam nitelikleri, nefret söylemi içeren paylaşımların üretilmesini, yayılmasını, paylaşılmasını, beğenilmesini ve yeniden üretilmesini kolaylaştırarak tüm bu süreçlerin kanıksanmasının önünü açabilmektedir. Yeni medyanın sunduğu çeşitli imkanlar, (anlık kullanım ve erişim, etkileşim aracılığıyla katılım, anonim kalma ve küresel bağlantı kurma) kullanıcıların, toplumun bazı kesimlerine yönelik hoşgörüsüz fikir, düşünce ve inançları savunabilmesine ve yaygınlaştırabilmesine olanak tanımaktadır (Lopez & Lopez, 2017: 11).

Çevrim içi ortamın “kalıcılık (*permanence*)” özelliğinden dolayı çevrim içi ortamda paylaşılan bilgiler, belgeler ve fikirler dijital platformlarda uzun süre varlığını korumaktadır. Dijital içeriklerin yüzergezer doğası, paylaşımların platformlar arasında kolaylıkla aktarılmasını sağlamakta ve dijital ortamın “gezgicilik (*itinerancy*)” özelliğiyle içeriklerin ulaşacağı hedef kitlenin boyutunu etkilemektedir. Yeni iletişim teknolojilerinin bireylere sağladığı “anonimlik (*anonymity*)” özelliği sayesinde ise bireyler bastırdıkları duygu ve düşünceleri büründükleri sahte kimlikleri sayesinde açık ve net bir şekilde dışa vurmaktadır (Gagliardone vd., 2015: 13).

Dijital dünyanın sunmuş olduğu anonimlik özelliği, bireylerin hoşgörü sınırlarını aşan duygu ve düşüncelerini, filtrelenmeden ve acımasızca diğerlerine karşı ifade etmesini teşvik ederek nefret söyleminin üretimini kolaylaştırmaktadır. Dijital platformda multimedya içeriklerle kendine yer bulan bu ifade biçimleri, ortamın kalıcılık özelliği sayesinde etki gücünü arttırmakta ve geleneksel nefret söyleminin anlık etki-tepki gücünün aksine devamlı bir etki-tepki gücüne sahip olmaktadır. Dijital nefret söyleminin kalıcılığı sayesinde içeriklerin kullanıcılar tarafından her an erişilebilir olması, nefret söyleminin platformlar arasında yayılmasını da kolaylaştırmaktadır. Nefret söylemine yönelik uluslararası ortak bir düzenleme olmaması, nefret ifadelerini inceleyecek yargı organları arasındaki iletişim ve

koordinasyon yoksunluğu ve bu ifadelerin tespitinin zorluğu, çevrim içi ortamda paylaşılan ve üretilen nefretin önünü açmaktadır. Kuş (2016: 102), dijital nefret kavramını:

“Belirli bir gruba yöneltilmiş nefret içerikli ve ayrımcı mesajların sosyal ağlarda veya bu amaçlarla kurulmuş web sitelerinde paylaşılması; ayrımcı ve hedef gösteren içerikler barındıran oyunların tasarlanması, video ve podcast yayınlarının yapılması; e-posta gruplarının kurulması ve nefret söyleminin bu yolla yaygınlaştırılması” olarak tanımlamaktadır”

Toplumsal yaşamın her alanında yaygın kullanıma sahip olan sosyal medya, yabancı düşmanı, ırkçı, etnik milliyetçi ve cinsiyetçi nefret söylemi içeren metinlerin dolaşıma girmesinde, yaygınlaş(tırıl)masında ve normalleş(tiril)mesinde önemli bir faktördür (Binark, 2010: 11). Belirli grupları hedef alan nefret ifadeleri ve içerikleri, çeşitli sosyal ağlardaki kullanıcı türevli içerikler arasında yer alan videolar, metinler ve okur yorumları gibi paylaşımlar aracılığıyla yoğun şekilde dolaşıma girmektedir (Binark ve Bayraktutan, 2013: 35). Sosyal ağlarda kesintisiz enformasyon paylaşılması ve tüketilmesi yönündeki eğilim, özellikle anonimlik sorunlarını, enformasyonun kötü amaçlar için kullanılmasını ve bir takım etik problemleri açığa çıkartmaktadır (Gülsoy, 2019: 192-193).

Enformasyonun hemen hemen her ortamda kümülatif olarak arttığı bir dönemde doğru ve güvenilir enformasyona ulaşmak kritik öneme sahip olmaktadır. Enformasyonun aktarılması, yayılması ve yeniden üretilmesi aşamalarında bilginin kaynağı veya doğruluğu kontrol edilmeden bilginin içselleştirilip üçüncü kişilerle paylaşılması hakikatin ve toplumsal gerçekliğin çarpıtılmasına yol açabilmektedir. Geleneksel ve yeni medya ortamlarında herhangi bir art niyet olmadan, manipölasyon amacı gütmeyen ve enformasyonun doğruluğunu teyit etmeden dosdoğru şekilde inanılarak paylaşılan ve yanlış bilgi olarak tanımlanan mezenformasyon; kasıtlı olarak gerçekleştirilen, içerisinde kötü niyet bulunan, bireyleri/toplumları manipüle etmeyi amaçlayan, yanlış ve yanıltıcı bilgiler olarak tanımlanan dezenformasyonun (Wardle ve Derakhshan, 2017: 20-21) yaygınlığı iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle beraber artan bir eğilim içerisine girmiştir.

Bilgi güçtür ancak yanlış bilgi felakettir. Geleneksel iletişim teknolojilerine nazaran sosyal ağlar, dezenformasyon ve mezenformasyonun yaratılması, üretilmesi ve yayılması noktasında elverişli ortam sunmaktadır. “İnternet çok farklı kaynaklardan gelen iddia ve suçlamalara yer verebilmek konusundaki esnekliğiyle, ana akım medyanın eşik bekçisi rolünü *by-pass* etmektedir” (Castells, 2009: 247). Bu noktada enformasyonun aralıksız olarak üretildiği sosyal ağlarda bilgi veya yanlış bilgi, bireylerin sağlığını, ekonomik durumunu ve tercihlerini etkileyebilmekte, bireyleri/toplumları kutuplaştırabilmekte, nefret söylemini

besleyebilmekte, üretebilmekte ve birlikte yaşama kültürünü sarsarak kamusal demokrasiyi etkileyebilmektedir.

1.5. Kamusal Söylemin Üretim Alanı Olarak Twitter

Dünya çapında en popüler mikroblog siteleri arasında yer alan Twitter, 21 Mart 2006 tarihinde Jack Dorsey tarafından San Francisco’da kurulmuştur. Twitter platformu, ilk kurulduğu zamanlarda kullanıcılarına yönelttiği “Ne yapıyorsun?” formatındaki soruya yer verirken günümüzde ise bu soruyu “Neler olup bitiyor?” formatına çevirmiştir. Bu dönüşüme bakıldığında Twitter, ilk başlarda kullanıcılarına kendi yapıp-etmeleri hakkında soru yöneltirken şimdilerde ise kendisinin de dahil olduğu toplumsal çevreyle kurduğu ilişkiler ve bu çevrede gerçekleşen olaylar hakkında kullanıcılarından enformasyon paylaşmasını talep etmektedir.

Metin tabanlı bir mikroblog olan Twitter, kullanıcılarına 280 karaktere kadar metin (tweet) yazma imkânı tanımaktadır. Ayrıca bu ortam, kullanıcılarına içerik formatı olarak metinlerin yanı sıra emoji, resim, video, gif ve bağlantı adresleri gibi farklı eklentiler paylaşma olanağı da sunmaktadır. Kullanıcılar, bu sayede mekân ve zaman sınırlaması olmaksızın hayatlarına dair anlık bildirimde bulunmakta, bir konu/durum hakkında fikirlerini beyan edebilmekte ve dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşen sohbetlere dahil olabilmektedir.

Twitter platformunun 353 milyon aktif kullanıcısı bulunmakta (Hootsuite, 2020) ve bu platformda günlük ortalama 500 milyon tweet paylaşılmaktadır (Yıldız, 2019). Twitter platformunda sadece sıradan bireyler bulunmamakta aynı zamanda ünlü kişiler, siyasetçiler, sporcular, siyasal partilerin seçmelerine ulaşmak için açtıkları hesaplar, spor takımlarının hesapları ve devlet kurumlarının resmi hesapları da Twitter’da yer almaktadır. Bu ortamda devlet başkanları, halkını ilgilendiren konularla ilgili açıklamalarını iletme; ünlü kişilikler, hayranlarıyla kurdukları bağları güçlendirmek ve tanınan sporcular kariyerleri hakkındaki son dakika gelişmeleri takipçilerine duyurmak için paylaşım yapmaktadır.

Twitter platformunda iletişim süreci yoğun olarak kullanıcıların oluşturduğu metinler üzerinden yürütülmektedir. Sosyal ağın yapısından kaynaklı bu durum, YouTube gibi video temelli ve Instagram gibi fotoğraf/video tabanlı sosyal ağlardan Twitter’ı ayırtmaktadır. Spesifik bir konu hakkında video hazırlanmasında ya da anlamlı bir fotoğraf çekilmesinde gereken ön hazırlık süreci ve sonrasındaki içeriğin düzenlenme ihtiyacına gerek olmaması acil enformasyon paylaşımı gerektiren durumlar için Twitter platformunu cazip kılmaktadır. Kullanıcılar ve takipçiler arasında metin tabanlı anlık etkileşimin yanı sıra hesap ayarları

diğer kullanıcılara açık-kapalı olarak ayarlanabilmekte bu da paylaşımda bulunulan tweetlerle etkileşime geçebilecek grubun büyüklüğünü belirleyebilmektedir.

Kullanıcılar, Twitter’da arama ara yüzüne belirli kavram ya da kişi aratarak geçmişte atılmış tweetlere ve anlık tweet akışlarının oluşturduğu enformasyon kümesine ulaşabilmektedir. Ayrıca ortamın önemli bir özelliği de gerek hashtag gerekse de en çok kullanılan anahtar kavramların sıralandığı Trend Topic (Popüler Gündem) listesidir. Bu liste, Twitter ortamında hangi konuların daha popüler olduğunu göstermesinin yanında kullanıcıların o konuya/etikete daha hızlı ulaşmasını sağlamaktadır.

Twitter platformunun iletişimsel pratiği olarak hashtag, kelime veya kelime gruplarını işaretlemek için bu sözcüklerden önce “#” sembolü getirilerek mesaj, talep, teklif ve itiraz gibi toplumsal nitelikteki çeşitli iletişimsel tepkileri bir araya toplamakta, ilişkilendirmekte, kategorize etmekte ve bunları diğer kullanıcıların hem takip edebilmesine hem de tweet atarak dahil olabilesine imkân tanımaktadır (Murthy, 2011: 781; 2018: 8; Zappavigna, 2012: 1). Hashtaglerin tweet metni içerisinde herhangi bir yerde kullanılabilme esnekliği bulunmakta ayrıca kullanıcılar, metin üzerinde yer alan hashtaglere tıklayarak söz konusu tweetin zincirleme bağlı olduğu diğer tweetlere erişim sağlayabilmektedir (Twitter, 2021). Hashtaglerin sağlamış olduğu bu işlevsel özellikler, Twitter platformunda hashtag içeren tweetlerin, içermeyenlere göre daha fazla etkileşim alabilmesini sağlamaktadır (Yıldız, 2019). Kolaylaştırıcı kamusal bir iletişim biçimi olarak hashtag, Twitter ortamında gündeme dair hâkim söylemlere birçok kullanıcının dahil olabilmesini, paylaşımda bulunabilmesini ve etkileşime geçebilmesini sağlayarak Zappavigna’nın "bağlantı ortamı" (2011) düşüncesine kapı aralamaktadır. Böylece hashtag kullanımı, Twitter ortamında, kullanıcıların anlık olarak gündem belirlemesine ve takip etmesine, örgütlenmesine, kamuoyu oluşturmaya ve bir takım olay/olguya karşı toplumsal tepkide bulunmasına aracılık edebilmektedir.

Geçmişte, siyasal, toplumsal ve ekonomik gündemin belirlenmesinde, yayılmasında ve yönetilmesinde geleneksel medya teknolojileri egemen olsa da yeni iletişim teknolojilerinin her geçen gün kendini geliştiren ve dönüştüren dinamik yapısı, artık çağdaş toplumlarda yeni iletişim teknolojilerini ön plana çıkartmaktadır. Geleneksel medya aracı olan televizyon bu bağlamda popülerliğini Twitter platformuna devretmiştir (Ott, 2017: 59). Doğası gereği etkileşime olanak vermeyen televizyon varlığını sürdürebilmek için etkileşim merkezli Twitter’ın popülerliğinden, kullanıcı gücünden ve etkileşimsel pratiklerinden faydalanarak çağdaş iletişim eğilimlerine ayak uydurmaya çalışmaktadır. Bu duruma örnek olarak haber kanalları, TV programları ve diziler, Twitter’da hesap açmakta, yayın akışları hakkında bilgi paylaşmakta hatta Twitter’ın hashtag pratiğini kullanarak ve/veya izleyicilerin kullanmasını

teşvik ederek seyirciyle etkileşim kurmaya çalışmaktadır. Geleneksel ve yeni medya arasında köprü kurarak bu iki medya aracını birbirine bağlayan hashtag, medya ortamlarının iç içe geçmesini, kamusal iletişimin Twitter'a kanalize olmasını ve bu ortamın kamusal meselelerin tartışıldığı yegâne alanlardan biri olarak meşru görülmesini sağlamaktadır.

Twitter'ın kamusal iletişime açıklığı, ortamdaki toplumsal niteliğe sahip olgu, durum ve olayın kısa zamanda birçok kullanıcı tarafından hem görünür olabilmesini hem de tartışılabilmesini mümkün kılmaktadır. Bu açıdan Twitter, sahip olduğu toplumsal nitelikler (çoklu kullanıcı, hızlı ve çeşitli mesaj biçimi, etkileşim imkânı vb.) çerçevesinde herhangi bir kamusal meselenin duyurulması, tartışılması, yaygınlaştırılması ve daha da önemlisi bu mesele etrafında insan topluluklarının örgütlenmesine imkân sağlamaktadır.

Sarno (2009)'nun Twitter kurucularından Jack Dorsey ile yaptığı bir röportajda, Twitter ortamındaki kullanıcıların birbirlerini kişisel bağ kurma zorunluluğu duymadan takip ettiği ve bu platformda çoğunlukla kişilerle değil bu kişilerin ürettiği/paylaştığı içeriklerle meşgul olduğu vurgulanmıştır. Bu durum da Twitter'ın popüler bir toplumsal ağ olmasını sağlamıştır. Twitter ortamı, kişilerin kendi ait oldukları çevresini, ilgi/beğeni alanlarını ve toplumsal konulara/problemlere dair hem içerik paylaşımlarını hem de içerik aramalarını gerçekleştirdikleri bir tartışma mecrası olmaktadır.

İnternetin hızlı yükseliş süreciyle birlikte bireylere düşüncelerinin, görüşlerinin, tercihlerinin hatta günlük hayatına ait enformasyonların önemli ve paylaşılmaya değer olduğu düşüncesi aşılanmıştır. Bu sürece kolayca uyum sağlayan bireyler herhangi bir konuda fikirlerini beyan etmekten kaçınmamış ve bunu ifade edebileceği ortamları/uygulamaları hayatının önemli bir parçası olarak benimsemiştir. Nitekim bireyler çevrim içi dünyaya çeşitli sosyal medya uygulamaları sayesinde kolaylıkla erişim sağlamak ve burada yerel veya küresel sorunlara müdahil olabilmektedir.

Sosyal medya uygulamalarının özelde Twitter'ın tek bir işlevinin olduğunu söylemek güçtür. Bu platformun kullanım amacı çeşitlilik göstermektedir. Kullanıcılar Twitter'ı sosyalleşme, kampanya düzenleme, bağış toplama, reklam, haber/gündem takibi ve adalet arayışı gibi farklı hedefler doğrultusunda kullanmaktadır. Twitter'da çevrim dışı dünyada karşılaşılan adaletsizlikler dillendirilmekte ve platformda yardım çılgınlıklarının karşılık bulması umulmaktadır. Kullanıcılar, platformda gerek kendi hakkını gerekse de mağdur olarak gördükleri kişilerin hakkını Twitter'ın etkileşim araçları vasıtasıyla gündeme taşımaktadır. Hak mücadelesinin yoğun bir şekilde yürütüldüğü bu mecrada #pinargultekinicinadalet, #ŞuleÇetiçinAdalet vb. hashtagler ile kadınlara yönelik şiddet ve ayrımcılık; #HayvanHaklarıYasasıHemen, #HayvanaSiddetSuttur vb. hashtagler ile hayvanlara yönelik

uygulanan şiddet ve katliama varan eylemler; #sağlıktaşiddet, #onuryürüşü, #65 vb. hashtagler ile de belirli bir grubun yaşadığı haksızlık, kötü muamele ve dışlanma gündeme taşınmakta, tartışılacak toplumsal bir mesele haline getirilmekte ve bunların çözümü noktasında adalet için örgütlü mücadele başlatılmakta ya da hali hazırda sürdürülen mücadele çevrim içiyle desteklenmektedir.

Twitter'ın kitlelere ulaşmada hızlı, pratik ve düşük maliyetli olması, geleneksel ve/veya yeni medya ünlülerinin, kamu/özel kurum ve kuruluşlarının ve siyasi liderlerin bu ortamı vatandaşlara/seçmenlere/hayranlara seslenebilecekleri bir kürsü olarak benimsemesini kolaylaştırmıştır. Topluma belirli konularda seslenebilmek için kullanılan Twitter, küresel çapta toplumsal ve siyasal olayların ateşleyicisi ya da çevrim dışı patlak veren durumların hararetlendirilmesinde tercih edilmektedir. Nitekim 2018 yılı ABD Başkanlık seçimleri ve 2009 yılı İran Cumhurbaşkanlığı seçimleri sonrasındaki toplumsal tepkiler ve Suriye, Fas, Tunus'un içerisinde yer aldığı rejime karşı muhalif tepkileri içeren ve Arap Baharı olarak adlandırılan süreçle beraber Twitter, kamusal alanın basit bir dijital uzantısı olmaktan öte siyasal ve toplumsal süreçlerin sürdürüldüğü alan kimliği kazanmıştır (Bayraktutan vd., 2014: 61). Bu bağlamda çevrim içi ve çevrim dışında sürdürülen mücadelelere sunduğu katkıyla siyasal mekanizma ve onun süreçlerinin bir parçası olan "Twitter, siyaseti yeniden şekillendirdiği söylenen en son sosyal ağ aracıdır" (Small, 2011: 872).

Tweet atmanın maliyetsiz, basit ve belli bir mekâna veya zamana bağımlı olmayan yapısı, kullanıcıların düşüncelerini direkt olarak diğerleriyle paylaşmasını kolaylaştırır. Kullanıcılar, ifadelerinin yaratacağı yıkımları veya etkileyecekleri kitleleri düşünmeden dürtüsel olarak tweet atabilmektedir (Ott, 2017: 60-61). Bu durum süreç içerisinde kırılgan gruplara ya da azınlık konumunda bulunan toplumsal gruplara yönelik nefret söylemi içeren içeriklerin paylaşılmasına hatta bu içeriklerin nefret suçuna varan bir boyut kazanmasına yol açabilmektedir. Bu aşamada Twitter laf ebeliği yapılan, hak arayışında bulunulan bir mecra olma özelliğini yitirir ve kelimelerin bireylere, çeşitli gruplara, toplumsal birlikteliğe silah olarak doğrultulduğu bir mecra kimliğine bürünür.

Kişilerin ve grupların ortamda paylaştığı söylemlerle inşa edilen ve işlerlik kazanan Twitter mecrası, çeşitli toplumsal grupların birbirleriyle mücadele ve müzakere girişimlerine sahne olmaktadır. Diğer bir deyişle bu platformun kullanıcıları, diğer kişilerin dile getirdiği söylemlerin peşine düşmektedir. Bu yönüyle Twitter mecrası, kamuoyu oluşturma ve belirleme gücüne sahip olmakta ve çeşitli konularda kullanıcıların söylem geliştirebilmesine aracılık etmektedir.

Sosyal medya ve özelde Twitter, kullanıcıların ilgilendikleri düşünceleri takip edebilmesini, bir durum hakkında bilgi edinebilmesini, sahip oldukları fikirleri diğerlerine açıklayarak müzakere edebilmesini, beğendiği fikirleri diğerleriyle paylaşabilmesini sağlamak ve bu yönüyle demokratik bir kamusal alan görüntüsü çizmektedir. Fiziksel mekân üzerinden anlaşılan kamusal mekân olgusunu sosyal ağın sağladığı imkanlar bağlamında anlayabilmek için önce kamusal alan kavramına değinmek gerekmektedir. Kamusal alan düşüncesine önemli katkılar sunan Jurgen Habermas (2003), kamusal alan düşüncesinin tarihselliği üzerinde durmuş, bu düşünceyi var eden koşulları ortaya koymuş ve bu düşüncenin geleneksel kitle medyası ile kurduğu ilişkiyi birlikte ele almıştır.

Habermas (2003), yurttaşların kamuyu ilgilendiren meseleler üzerine enine boyuna ve özgürce tartıştıkları mekân anlamında kamusal alanı tanımlamaktadır. Modern kamusal alanın köklerini 16. yüzyıla kadar götürmekte ve kurumsallaşmasının tarihini yazmaktadır. Dönemin siyasi ve toplumsal güç ilişkilerinin dönüşümünde yer alan Burjuvazi, kurumsal dinin temsilcisi kilise ve feodal devlet, güç mücadelesinde rasyonel kamuoyunun oluşmasında 3 temel güç merkezi olmuştur. On yedinci yüzyılda Burjuvazi değerleriyle uyuşan ve yaygınlaşan kafeler, kütüphaneler ve tartışma salonları, önceleri edebi eserlerin ve fikirlerin tartışıldığı alanlar olurken ilerleyen dönemde toplumsal meselelerin ve siyasi kararların tartışıldığı mekanlara dönüşerek kamuoyu düşüncesini mümkün kılmıştır. Kamusal alanın Burjuva değerlerini ve erkekleri içeren bir yapı sergilemesi, dönemin kamusal alan düşüncesinin “Burjuva kamusal alan”ı olarak tanımlanmasına neden olmaktadır. Bu açıdan dönemin kamusal alanı beyaz, erkek ve burjuva değerlerine sahip kişilere ait görünmektedir.

Teknolojik gelişmelerin ve okur yazarlığın gelişmesine koşut olarak gazete ve dergi gibi yazılı medya ürünlerinin de yaygınlaşması, kişilerin görüşlerini kitlelere yaymasını ve bu düşünceler üzerine tartışılmasını sağlamıştır. Yirminci yüzyıla gelindiğinde kitle medyasının ortaya çıkışı ve bu enformasyon aracının ticarileşmesi, kamusal tartışmanın içeriğini ve bağlamını dönüştürerek demokratik kamusal alan fikrinin gerilemesine yol açmıştır.

Kitle medyasının ticari kaygılarla daha geçici ve derinliği olmayan durumları kendine mesele etmesi ve toplumsal meselelerin bu ortamlardan sistematik olarak uzaklaştırılması bireylerin toplumsal meseleler üzerine sahici düşünceler üretme kapasitesinin ve eleştirel değerlendirebilme gücünün azalmasında etkisi bulunmaktadır. Bu anlamda medyanın ticarileşmesiyle birlikte kamusal medya, rasyonel tartışma zeminine dayalı olarak gelişen edebi, kültürel, siyasal ve toplumsal tartışma gücünü kaybetmekte ve kendi geleceğine yönelik gelişmeleri ve durumları tüm yönleriyle ele alan yurttaşın yerine analitik düşünebilme yetisinden yoksun bireylerin toplumda baş göstermesine neden olmaktadır.

Kamu fikri, kademeli olarak, eleştirel işlevinin yanı sıra çifte özerkliğini de kaybetti. Kamusal alan, akılcı düşünce ya da güvenilir inançların gelişmesine yardımcı olmak yerine, 19. ve 20. yüzyıllarda kamu fikrinin yönetilebildiği ve manipüle edilebildiği bir alan haline geldi. Televizyon ve radyo yayınlarının yanında, büyük medya gazeteleri, dergileri, en çok satan romanlar, insanlığın yararına olmak ve özgürlüğü desteklemekten çok bunu engellemeye başlayan tüketici ürünler haline geldi (Finlayson, 2005).

Medya araçları, bireylerin toplumsal meselelere ve siyasal kararlara dair enformasyona ulaşabilmelerini ve bunlara dayanarak eylemde bulunabilmelerini sağlamasıyla demokratik toplumun ve demokratik katılımın merkezi ögesi durumundadır. Yurttaş bilincinin oluşumunda da büyük pay sahibi olan bu süreçte bireyler, toplumu ve kendi geleceklerini ilgilendiren durumlara karşı tutum almakta ve fikir beyan etmektedir (Lundby ve Ronning, 2014: 24). Bu açıdan internet medyasıyla beraber demokratik kamusal alanın oluşumunu temin eden yurttaş etkileşimi artarken kamusal alanın yayılma karakteri ve niteliği ise dönüşmektedir (Dahlgren, 2018: 176).

Twitter ve diğer sosyal ağların demokratik kamusal alan oluşturduğu fikrinin aksine bu alanın ve kamusal düşünce alanının altını oyduğunu hatta bireyleri kutuplaştırıcı bir yapı içerdiğini savunan yaklaşımlar da bulunmaktadır. Bu yaklaşımlar, platformun benzer kullanıcıların birbirini takip etme eğilimini güçlendirerek toplumsal kutuplaş(tır)maya neden olması; “yankı odası” (echochambers) oluşturması; kullanıcı ve içeriğe yönelik seçenek ayarlamasıyla “filtre balonu” üretmesi; yanlış, eksik ve kaynağı belli olmayan bilgileri bünyesinde barındırmasıyla dezenformasyona neden olabilmesi ve hoşnutsuzluğu, tahammülsüzlüğü ve diğerine karşı nefreti körükleyebilmesiyle hem anti demokratik hem de onun sahip olduğu ilke ve değerlere tezat oluşturan bir alan olarak kavramsallaştırmaktadır.

Diğer sosyal ağlara nazaran toplumsal meselelerin Twitter ortamında daha fazla tartışılması ve görünür olması, Twitter’ın kişilerarası iletişimden ziyade kamusal iletişim yönünü ön plana çıkartmaktadır. Nitekim Twitter platformu, toplumsal sorunlara dahil olunma, gündeme dair gelişmeleri anlık takip edebilme ve çeşitli amaçlara yönelik mücadele ve müzakere girişimlerini desteklemesiyle kamusal tartışmaların yeni merkezi olmaktadır. Kullanıcılar, kamuoyunu ilgilendiren fikirler ve talepler etrafındaki tartışmalara katılırken aynı zamanda ortak ilgi alanları ve amaçları etrafında da bir araya gelebilmektedir. Twitter platformu, geleneksel medya içerisinde yeteri kadar görünür olamayan ve seslerini duyuramayan toplumsal grupların sözcüsü olarak bu grupların alternatif kamuoyu oluşturma araçları arasında yer almaktadır.

Değişmeyen tek şey değişimin kendisidir. Bu noktada Twitter'ın kullanım amacı, arayüzü, hitap ettiği kitle gibi pek çok şey süreç içerisinde değişmiş dönüşmüştür. Twitter, ilk döneminde insanların yeme, içme ve gezme gibi gündelik rutinlerini kelimelere dökerek arşivlediği dijital bir günlük görevi görmüştür. Bu süreci takip eden dönemde Twitter'ın toplumsal kriz dönemlerinde destek mekanizmasına dönüşmesi ve toplumsal hareketlerin ateşlenmesinde bir araç görevini üstlenmesi ile yeni bir dönemin kapıları açılmıştır. Bireylerin kendilerini diğerlerine açıklama ihtiyacına yönelik kullanımının yanında toplumsal örgütlenme ve yardımlaşma durumlarında da Twitter'ı tercih etmesi, ortamın çeşitli bireysel ve toplumsal ihtiyaca cevap verdiğini göstermektedir. Platformdaki kullanıcı sayısındaki artış ve sosyal ağın sürekli şekilde güncellenerek geliştirilmesi, araca yeni toplumsal işlevler ve roller kazandırmaktadır. Kullanıcıların günlük ortalama 500 milyon tweet attığı ve yüzbinlerce kişinin çeşitli gündemler üzerine tartışma yürüttüğü Twitter, toplumlar açısından kamuoyu oluşturma aracı olurken araştırmacılar içinse hem veri seti hem de bir veri toplama aracı olmaktadır. Twitter, gerek teorik anlamda gerekse de uygulama bağlamında hem bir demokratik kamusal alan görüntüsü çizmekte hem de yankı odası ve beraberindeki sınırlandırıcı ve eşitsiz niteliklere sahip bir iletişim/etkileşim ortamı olmaktadır (Colleoni vd., 2014: 319-320).

1.6. Yeni Medyada Göçmenlere Yönelik Nefret Söylemi

Göç olgusu insanlığın başlangıcından itibaren her dönemde ve her toplumda var olan bir toplumsal gerçekliktir. Bu olguya sebebiyet veren etmenler toplumlara, zamana ve konjonktürel duruma göre değişiklik gösterebilmektedir. Ekonomik sebepler, terör, toplumsal baskı, savaş, doğal afetler ve kıtlık gibi farklı itici etmenlerden dolayı göç et(tiril)mek zorunda kalan kişiler, refah seviyesi yüksek, istihdam imkanı bulunan ve daha güvenli olarak gördükleri çekim merkezlerine doğru hareket etmektedir.

Bir insan hakkı olarak değerlendirilmesi gereken göç, ulus-devletler tarafından birtakım sınırlandırmalara ve yasaklamalara uğramaktadır. Ülkeler sınırlarını daha sıkı şekilde denetledikçe ve kontrol teknolojilerinin kabiliyetini arttırdıkça, bu durum göçmenin güvenli ve kayıtlı bir şekilde sınır geçişini çıkmaza sokan bir hal almaktadır (Karaca, 2016: 2). Ülkelerindeki gelir eşitsizliği, yoksulluk ve savaşlardan kaçan insanlar, güvenli olarak gördükleri diğer ülkelerin sınırlarını aşabilmek ümidiyle daha tehlikeli yolları denemekte, kayıt dışı, suçla iç içe bir göç süreci deneyimlemekte, bu süreç zarfında insani yaşam koşullarının altında bir yaşam sürmekte ve sonu belirsiz olan bu göç yolculuğu göçmenlerin

mal kaybına uğramalarına hatta çoğu zaman yakınlarını veya hayatlarını kaybetmelerine sebebiyet verebilmektedir (Murthy, 2018)

Göç faaliyetini sınırlandırmaya ve kontrol etmeye yönelik her etkinlik, göç girişiminde bulunan grubun düzensiz göçmen olarak tanımlanmasına neden olmakta ve bu grupların toplum içerisinde tehlikeli kimseler, işe yaramazlar ve asalaklar olarak nitelendirilmesiyle sonuçlanmaktadır. Bu şekilde tanımlanan ve nitelendirilen göçmenler, toplumsal problemlerin temel nedenleri olarak hedef gösterilmektedir. Negatif anlamdaki etiketlemeler ve inşa edilen olumsuz algılar, göçmenlere karşı zihinsel ve fiziksel sınır koyma pratikleri olarak nitelendirilebilecek nefret söyleminin ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır.

Cinsiyetleri, aidiyet geliştirdikleri dinleri, etnik kökenleri ve kültürel kimlikleri üzerinden toplumsal ve ekonomik yapıya dahil olma süreçleri sınırlı veya hiç olmayan bireyler, dezavantajlı gruplar olarak nitelendirilmektedir (UNESCO, 1998: 10). Dezavantajlı gruplar ya da başka bir tabirle kırılgan gruplar, diğer bireylerin kolaylıkla elde ettiği imkân ve araçlara erişememekte, bu haklara ve yaşam standartlarına ulaşabilmek için büyük mücadele vermektedir. Yaşamın her alanında kırılgan grup olmanın sonuçlarıyla baş etmeye çalışan bu gruplar, nefret söyleminin ana hedefinde yer almakta ve bu söylemlerin yayılmasıyla kırılganlıkları pekişmektedir. Çocuklar, yaşlılar, engelliler ve göçmenler kırılgan grubu oluşturan kesimler arasında yer almaktadır.

Bir toplumda gerçekleşen enflasyon, işsizlik, kişi başına düşen GSYH gibi makroekonomik göstergelerde yaşanan gerileyiş; en temel ihtiyaçlardan olan barınma maliyetindeki artış; sağlık hizmetlerine erişimin zorlaşması, küresel, bölgesel ve yerel salgınların patlak vermesi gibi yaşanan toplumsal sorunların başrolünde göçmenlerin olduğu, doğrudan veya dolaylı yoldan mültecilerin payının bulunduğu ve bu kırılgan grubun toplumdan tecrit edilmesi gerektiği düşüncesi yerel halk nezdinde egemen olmaktadır. Bu gibi kritik ve toplumsal gerilimlerin hat safhada olduğu dönemlerde medya, sahip olduğu mesajın iletimindeki ve anlamın inşasındaki gücünü kullanarak ve yaşanmış olumsuz örnek durumlarda göçmenlerin fail durumunu öne çıkartarak göçmenleri ötekileştirmekte ve nefret söyleminin oluşmasına zemin hazırlamaktadır (Aygül ve Kaba, 2019: 1258-1259). Siyasi kişilikler de belirli toplumsal gruplar üzerindeki kontrol ve denetim gücünü kullanarak toplumdaki kaynakların dağılımını tehdit eden gruplara karşı birtakım söylemler üretmektedir. Özellikle kaynakların sınırlılığı ve gidişatın kötüleşmesi gibi durumlarda problemin acilen gözden düşürülmesi ve bir “günah keçisinin” bulunması maksadıyla göçmen grup burada hedef haline getirilmektedir. “Nüfusun bir kısmının şeytanileştirilmesi yoluyla bir toplum kendi tutarlılığına dair bir anlayışa varır... grup üyeleri arasında karşılıklı bir

özdeşleşmeyi mümkün kılan unsur, bir şeye ya da birisine duyulan ortak nefrettir.” (Laclau’dan aktaran Çoban, 2010: 26).

Geleneksel ve/veya yeni medyada göçmenler ve mültecilerden bahsetmek için kullanılan, niteleyici ve konumlandırıcı pek çok sıfat bulunmaktadır. Göçmenler, mülteciler, misafirler, yerinden edilmişler, mağdurlar, masumlar, korkaklar, suçlular... Bireylerin erişimlerinin her geçen gün kolaylaştığı medya alanlarında yer alan göçmen ve mülteci temsilleri, medyanın toplum üzerindeki yönlendirici gücü sayesinde gündelik hayatın içine kolaylıkla sirayet edebilmekte ve medya aracılığıyla bu temsiller toplum tarafından benimsenip yaygınlaştırılabilmektedir. Van Dijk’ın belirttiği gibi mülteciler, ev sahibi toplum tarafından ekonomik bir yük olarak görülmektedir. Bu durum medya araçları vasıtasıyla gündeme taşınmakta ve mülteciler/göçmenler bu platformlar da istenmeyen, tembel, kalifiyesiz ve toplumsal yapıyı zedeleyen kimseler olarak lanse edilmektedir (akt. Yazıcı, 2016: 121).

Yeni medyanın hızlı veri paylaşımına olanak sağlaması nefret içeren ifadelerin yayılımını ve etki çapını arttıran bir unsur olmaktadır. Geçmiş dönemlere nazaran etkinlik ve toplantı düzenlenmeden maliyetsiz şekilde, belli bir gruba yönelik eylemde bulunulabilmesi bu mecraları nefret ifadelerini kullananlar için cazip kılmaktadır. Ayrıca sosyal ağların yeterli editoryal denetime az veya hiç sahip olmaması durumu da hem ortamı hem de nefretin hedefindeki grupları korunmasız bırakmaktadır. Diğer yandan nefret söylemlerinin ve saldırılarının mağdurları olan kimseler, geçmiş dönemlere nazaran daha güçlü dayanışma ağları inşa edebilmekte, hızlı örgütlenebilmekte ve seslerini ve taleplerini daha gür ifade edebilmektedir.

Nefret söyleminin birlikte yaşama kültürünü tehdit edici, ortak değerleri zedeleyici yapısı ve kullanıcı türevli içeriğe imkân sağlayan sosyal medya ortamlarının eşik bekçiliği içermeyen doğası, nefret söyleminin kamusal söylem üzerindeki etki gücünü arttırmaktadır. Kullanıcıların birbirleriyle temas etmesini sağlayan sosyal medya uygulamalarının bireyleri yakınlaştırması beklense de bu alanlar toplumsal kriz dönemlerinde, ülkenin çalkantılı gündeminde, seçim vaatlerinde, salgın veya ekonomik kriz zamanlarında öteki olarak adlandırılan gruplara, ‘günah keçisi’ kimliği vermekte ve/veya gerek ülke içi gerekse de uluslararası ilişkilerde bu grupları koz olarak lanse etmektedir.

Bireyleri ve toplumları göç etmeye yönlendiren sebepler her ne olursa olsun göç, varlığını sürdürmeye devam edecektir. Bu süreçte gelişmiş/gelişmekte olan ülkelerin gündeminde önemli bir yer kaplayacak göç olgusunun gidişatı, önemli bir aktör olan medya aracının toplumun kamuoyu ve politikalarının oluşturulmasındaki kritik rolüyle ilişkilidir.

İKİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMANIN YÖNTEM VE TEKNİKLERİ

Araştırmanın bu bölümünde, çalışmanın metodolojisi serimlenecektir. Öncelikle, çalışmanın ele aldığı konu ve bu konu içerisinde oluşturulan amaç ve problemlere yer verilmiştir. Sonrasında, çalışmanın neyi, neden ve nasıl ele alacağını belirleyen yöneme ve araştırmada kullanılan tekniklere dair bilgi verilecektir. Akabinde örneklem seçimi, verilerin toplanması ve veri analizi süreçleri detaylı şekilde açıklanacaktır. Son olarak çalışmada belirlenen kapsam ve sınırlılıklar aktarılacak ve çalışmanın özgün değeri ortaya konulacaktır.

2.1. Araştırmanın Konusu/ Araştırmaya Konu Edilen Olay Örgüsü

Toplum ve teknoloji arasındaki diyalektik etkileşimin 21. yüzyıldaki yaygın ve bilinir çıktısı, dijital iletişim olgusudur. Dijitalleşmiş iletişim süreci hem toplumların sahip olduğu/kullandığı iletişimin biçimini ve içeriğini etkilemekte hem de toplumların/bireylerin, değerleri, motivasyonları, normları ve pratikleri çerçevesinde yeniden şekillenmektedir. Özellikle 1990'lar sonrasında internet tabanlı hizmetlerin ve sosyal ağların ortaya çıkışıyla beraber bu ortamlar, bireylerin gündelik hayatlarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Bireylerin sosyal paylaşım ağlarını kullanma amaç ve motivasyonları farklılık gösterse de temelde kimlik temsili ve inşası, sosyalleşme, arkadaşlık, iletişim kurma, şöhretlik edinimi, e-ticaret, aktivist etkinlikler ve gözetle(n)mek çerçevesinde gerçekleşmektedir (Toprak vd., 2014: 29-30). Sosyal paylaşım ağlarının sunduğu bu imkanlar, bireylerin bu ağları gündelik yaşamlarının içerisinde alternatif bir yaşam biçimi olarak benimsemesinde etkili olmuştur.

Yeni medya üzerinden dijitalleşen iletişim süreci ve bu sürece eklenen nefret söylemi ve pratikleri, toplumda çeşitli grupları hedeflemekte ve toplumsal yapıyı etkilemektedir. Hedef alınan gruplar arasında göçmenler de bulunmaktadır. İletişimin yeni formu olan sosyal ağlarda, çevrim dışı konu ve olaylardan beslenen nefret söylemleri, hedef tahtasında bulunan bireyleri/grupları herhangi bir sınırlama olmaksızın eleştirebilmekte, yargılayabilmekte ve bu bireyler/gruplar hakkında hüküm verebilmektedir. Konuşma kürsüsü olarak görülen bu sosyal mecralar, söylemler yoluyla kimi zaman ifade özgürlüğüne dayanan yeni bilgi, fikir ve değerlerin üretildiği yerler olarak topluma katkı sunmakta kimi zaman da toplumsal dokuyu zedeleyebilmektedir.

Göçün zorunlu ve/veya gönüllü halleri; göç olgusunda yer alan göçmeni/mülteciyi, hedef ülkeleri ve komşu ülkeleri çeşitli şekillerde etkilemektedir. Nitekim Suriye İç Savaşının başladığı 2011 yılından itibaren ülkelerinden göç eden Suriyelilerin büyük çoğunluğu komşu ülke olan Türkiye'ye sığınmıştır. Bu mültecilerin içerisinde Türkiye'yi göç süreçlerinde hedef

ülke olarak gören göçmenlerin yanı sıra Türkiye'yi Avrupa'ya geçişte transit bir ülke olarak gören mülteciler de bulunmaktadır.

Türkiye ve Avrupa Birliği ülkeleri arasında, Türkiye sınırları içerisinde göçmenlerin tutulması ve onların ihtiyaçlarının giderilmesi hususlarında birtakım anlaşmalar gerçekleştirilmiştir. Süreç içerisinde Suriye'de gerçekleşen iç çatışmaların şiddeti artmış ve bu durum bölgesel savaş haline dönüşmüştür. Kaos, kargaşa, belirsizlik, şiddet ve can güvenliğinin olmaması gibi itici faktörler Suriye'nin kuzeyindeki çatışmalardan kaçan mültecilere yenilerinin eklenmesine neden olmuştur. Türkiye, sınırlarına yönelen bu yeni göç dalgasını üreten sebepleri yerinde durdurmak için Suriye'nin İdlib kentine harekât düzenlemiştir. Suriye'nin İdlib kentinde, 28 Şubat 2020 tarihinde gerçekleşen saldırılar çok sayıda Türk askerinin ölümüne neden olmuştur. Bu olay silsilesinin ardından Türkiye'ye sığınan Suriyeli mültecilerin akıbeti yeniden masaya yatırılırken AB'nin yaşanan bu olaylardaki pasif tutumu Türkiye'nin bu göç sürecinde üstlendiği rolü yeniden gözden geçirmesine neden olmuştur.

Türkiye, bu süreçte gerçekleşen göç olgusuna yönelik yapmış olduğu değerlendirmeler sonucunda 2020 yılı şubat ayında Batı'ya yönelen göç hareketlerine karşı tüm sınır kontrol ve denetleme süreçlerinin askıya aldığını duyurmuştur (Anadolu Ajansı, 2020). Sınırların göçmenlere açık olacağı duyurusu, göçmenler üzerinde yoğun şekilde karşılık bulmuş ve birçok farklı uyruktan göçmen/mülteci/sığınmacı hedefleri/hayalleri doğrultusunda Türkiye'nin Batı sınır kapılarına doğru harekete geçmiştir. Türkiye'nin aldığı bu karara karşılık sınır komşusu olan Yunanistan, sınır denetimlerini sıkılaştırmış ve göçmen/mülteci geçişine izin vermemiştir. Bu süreçte göç etmeye çalışan kişiler iki sınır arasında kalmış ve çeşitli toplumsal olaylar cereyan etmiştir. Tüm bu süreçler hem Türk hem de Yunan medyasında gündemi belirleyen yoğun tartışma konularını oluşturmuştur. Özellikle bu süreçte sosyal medya platformlarında -özelde Twitter- göçmen/mültecilere yönelik çeşitli söylemler dolaşıma sokulmuştur. Twitter'daki bu söylemler arasında düşmanca, ötekileştiren, dışlayıcı, hakaret içerikli ve küçük düşürücü nefret söylemleri barındıran içerikler paylaşılmıştır.

Bu bağlamda araştırma, “Suriyelilere yönelik çevrim içi söylem, Yunanistan ve Türkiye'deki kullanıcılar tarafından Twitter platformunda nasıl üretilmekte, dolaşıma sokulmakta ve yaygınlaştırılmaktadır” sorusu etrafında gerçekleştirilecektir. Ayrıca yukarıda belirtilen sosyo-tarihsel bağlam çalışmanın yürütüleceği tarih aralığını belirlemede etkili olmaktadır. Çalışma sınır kapılarının açılma duyurusunun yapıldığı 28 Şubat 2020–28 Mart 2020 aralığındaki 1 aylık süreci kapsamaktadır.

2.2. Araştırmanın Amacı ve Problemleri

Çalışmanın ana problemi, Twitter ortamında kullanıcıların Suriyeli bireylere yönelik gerçekleştirdikleri çevrim içi nefret söyleminin nasıl inşa edilmekte olduğu, nasıl kurgulandığı, nasıl yayılmakta olduğu ve nasıl üretilmekte olduğunun anlaşılması oluşturmaktadır.

Bu problemi etraflıca ele alabilmek ve çalışmanın da kapsamını gösterebilmesi amacıyla aşağıdaki alt problemlere/sorulara cevaplar aranmaya çalışılmaktadır:

- Suriyelilere yönelik atılan tweetlerde hangi temalar ve biçimler görülmektedir?
- Türkçe ve Yunanca atılan tweetler arasında ne türden benzerlik ve farklılık örüntüleri bulunmaktadır?
- Ülkelerin AB üyesi olup olmama durumları göçmenlere yönelik çevrim içi ifadelerde ne şekilde karşılık bulmaktadır?
- Twitter nefret söyleminin üretiminde ve yayılmasında etkili bir araç mıdır?
- Tweet paylaşımları, nefret suçu kapsamında değerlendirilebilir mi?

Problem ve alt problemler doğrultusunda araştırmanın amacını, Twitter mecrasında Suriyelilere yönelik üretilen çevrim içi söylemin Türkiye ve Yunanistan bağlamında keşfi oluşturmaktadır. Çalışmada, her iki ülkenin ortak bir sorunu olan Suriyelilere yönelik Twitter ortamında gerçekleştirilen çevrim içi nefret söylemi içeren metinlerin tespit edilmesi hedeflenmektedir. Ayrıca her iki ülkede Suriyelilere yönelik üretilmiş olan çevrim içi nefret söylemini içeren metinlerin benzer ve farklı yönlerinin açığa çıkarılması amaçlanmaktadır.

2.3. Araştırmanın Deseni

Araştırma, kuramsal ve kavramsal çerçeveyi içeren teorik kısım ve bu doğrultuda pratiğe dökülen uygulamalı kısım olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. Teorik çerçeve, araştırmada ele alınan konu/probleme yöneltilen mercek görevi görerek bu konuya/probleme odaklı şekilde yaklaşılmasında ve erişilmek istenen bilginin açığa çıkarılmasında kılavuz görevi görmektedir. Bu kapsamda benimsenen teorik çerçeveye işlerlik kazandıracak, araştırmanın uygulama ayağını oluşturacak ve çalışmanın saha verilerini sağlayacak araştırma yöntemi olarak nitel araştırma yaklaşımı benimsenmiştir.

Araştırma içerisinde Suriyeli mülteci gruplarına yönelen çevrim içi söylemin ne şekilde inşa edildiği, dolaşıma sokulduğu, yeniden üretildiği ve bir söylem türü olarak çevrim içi nefret söylemine dönüştüğü açığa çıkarılmak istenmektedir. Mültecilere yönelik çevrim içi söyleme odaklanmak, kullanıcıların söylemi üretirken ki motivasyonlarına,

gerekçelendirmelerine, meşrulaştırmalarına ve söylemin inşa edildiği bağlama eğilmeyi gerektirmektedir. Bundan dolayı kişilerin duygu, inanç, tutum ve değerlerini anlamaya çabalayan nitel araştırma yaklaşımı çalışmada benimsenmiştir.

Dijital göç çalışmaları, iletişimden, sosyolojiye, medya ve kültürel çalışmalardan, ırk ve nefret söylemi çalışmalarına oradan da göç ve sömürgecilik çalışmalarına kadar çeşitli disiplinlerde ilişkisel şekilde yürütülen araştırmaları içermektedir. Dijital göç çalışmaları, gelişen teknolojik ortam ve teknik araçların kullanımı ve ayrıca ilgili alandaki yeni bilimsel paradigmaların ortaya çıkmasına paralel şekilde gelişmiştir. Bu alanda öne çıkan üç araştırma paradigması bulunmaktadır. Bu paradigmalar (Candidatu vd., 2019: 35-40);

- Siber Alanda Göçmenler
- Göçmenlerin Gündelik Dijital Yaşamı
- Veri Olarak Göçmenler

Dijital göç araştırmalarında öne çıkan bu üç paradigmayı (Candidatu vd., 2019: 35-40) açıklarken “siber alanda göçmen” paradigmasının, genel olarak dijital ortamda göçmen toplulukların kültürel üretimini dijital medya merkezli olarak ele aldığını ifade etmektedir. “Göçmenlerin gündelik dijital yaşamı” üzerinde yürütülen paradigmada ise göçmenler, dijital medya merkezli olarak ele alınmamakta bunun yerine çevrim içi ve çevrim dışı ilişkilerinin tümü birlikte ele alınmaktadır. Bir dijital göç paradigması olarak göçmenlerin gündelik dijital yaşamını ve pratiklerini araştırmak, göçmelerin dijital medya ortamlarındaki dijital pratiklerinin ve tecrübelerinin gerçekleştiği sosyal, kültürel, politik ve ekonomik çevrenin de hesaba katılmasını içermektedir. Bu çerçevede son araştırma paradigmasını ise dijital medya ortamlarında göçmenlerin kendi ürettiği ya da göç/göçmen olgusu üzerinden üretilmiş olan veriler biçiminde açıklanmaktadır.

Bu kapsamda araştırmada “veri olarak göçmen(ler)” paradigması benimsenmiştir. Bunun temel sebebi, araştırma sürecinde göçmen/mülteci toplulukların gerek kendileri gerek diğer kullanıcılar gerekse de devlet/sivil toplum kuruluşları aracılığıyla her geçen gün daha fazla yeni medya ortamlarında var olma/temsili durumlarının bir sosyal gerçeklik olarak var olduğu düşüncesinden ileri gelmektedir. Nitekim, yeni medya ortamlarıyla ve yeni medya ortamlarında kimlik, aidiyet, tüketim, üretim ve zaman-mekân parametreleri de dahil olmak üzere tüm kişiler arası ilişkilerin/iletişimlerin ve toplumsal ölçekteki tüm etkileşim biçimlerinin kökten değişime uğraması (Timisi, 2016: 7), göçmen/mültecilerin bu ortamlardaki varlıklarına/temsillerine dikkati çekmektedir. Bir sosyal gerçeklik olarak göçmenlik/mültecilik olgusu ve gün geçtikçe artan veri ortamlarındaki varlıkları/temsilleri, sosyal bilim çalışmalarında da bu durumların araştırılmasını gerekli kılmaktadır.

Bireylerin çevrim dışında gerçekleşen toplumsal olayların varlığından haberdar olması bu olaylara sosyal medya uygulamalarının etkileşim pratikleri aracılığıyla dahil olması yani bilgiyi üretmesi, aktarması ve yeniden üretmesi sebebiyle Twitter mecrası, bu araştırma kapsamında çalışma sahası olarak tercih edilmiştir. Çünkü Twitter platformunda her gün milyonlarca tweet atılmakta ve bu tweetlerin konuları arasında göçmen/mülteci sorunları da bulunmaktadır. Bu açıdan Twitter, göç/göçmen meselesinin tartışıldığı, kamuoyu oluşumunun görüldüğü, çeşitli göçmen/mülteci temsiline görünür olduğu ve muhtemel tartışmalar üzerinden kullanıcıların kutuplaştığı bir mekân kimliği taşımaktadır.

Bu çalışma kapsamında Suriyeli mültecilere yönelik Twitter ortamında üretilen nefret söylemi içeren tweetler iki farklı Akdeniz ülkesi üzerinden irdelenmiştir. Ortak Akdeniz coğrafyasını paylaşımları ve ortak göç güzergâhları üzerinde bulunması sebebiyle Türkiye ve Yunanistan çalışmada örnekleme dahil edilen ülkeler olmuştur. Nitekim son yıllarda iki ülke arasında ortak bir göç sorunu olarak Suriyeliler önemli bir gündem maddesidir.

Araştırma sahası olan Twitter’da, hashtag kullanımı alanın en temel iletişimsel pratiklerinden biridir. Bunun temel sebebi bu alanın kullanıcılar tarafından bir gündem takibi ve gündem oluşturma çerçevesinde kullanılmasından ileri gelmektedir. Çünkü hashtagler aynı düşünce, amaç ve ilgi çerçevesinde kişileri bir araya getirmektedir. Bu açıdan hashtag kullanımının, Twitter içerisinde ayrı bir mekânsallaşma kurmakta olduğu, toplumsallık ürettiği ve bunu yaygınlaştırdığı söylenebilmektedir. Araştırmacı, Twitter sahasına yani gündelik yaşamdaki fiziksel mekanlardan farklı bir alana giriş yapmakta, ortamı ve işleyişi tanımaya çalışmakta ve ortamda kullanılan hashtagleri keşfe çıkmaktadır. Yani bu kapsamda, tweet mekânı olan Twitter’a erişim süreci ve hashtaglerin tespit edilmesi de dahil olmak üzere tweet metinlerinin, ortam dilinin ve kültürünün bir “hashtag etnografisi” (Bonilla ve Rosa, 2015) gerçekleştirilmektedir.

2.4. Araştırmanın Örneklem Seçimi

Twitter, her türlü kullanıcının çeşitli konularda fikir beyan edebilmesini ve çeşitli tartışmalara katılımını teşvik etmesiyle kültürel bir alan durumundadır. Kullanıcılar bu platformu, eğlence, gündem takibi, gelir elde etme ve sosyalleşme amaçları çerçevesinde kullanmaktadır. Twitter platformunun kişisel bağlar dışında da insanların diğerleriyle de etkileşime geçmesini teşvik eden yapısı, kısa zaman içerisinde ortamda her yaş, cinsiyet, etnik köken, kültürel kimlik, sosyal statü ve dünya görüşünden bireyin yer almasını sağlamıştır. Kültürel bir form kazanan Twitter, göç ve göçmenlik meselesi üzerinde de yoğun

tartışmaların sürdürüldüğü ve hatta bu meselenin gidişatına doğrudan etkisi olabilen bir iletişim merkezi haline gelmiştir.

Twitter mecrasının araştırma sahası olarak tercih edilme sebepleri arasında, ortamdaki kullanıcıların ürettiği enformasyonun büyüklüğü ve kamusal bir nitelik de taşıması sebebiyle “büyük veri” araştırmaları için uygun ortam sağlaması yer almaktadır (Hüllür ve Yaşın, 2019) 10, 26). Keza, Twitter da dahil olmak üzere yeni medya platformlarının özünde yer alan kendini her an güncelleme durumları, bu ortamlardaki verilere ulaşabilmeyi süreç içerisinde kolaylaştırarak ortamın aktörlerinin/içeriklerinin üzerine araştırmacıların ilgisini çekmiştir (Şenel & Hüllür, 2019: 128).

Twitter ortamının içerdiği toplumsallık boyutu, kişiler arası ilişkileri/etkileşimleri hem yapıcı hem de bozucu bir nitelik sergilemesinden ileri gelmektedir. Şöyle ki Twitter ortamında sıradan kişilerden tutun toplumun önde gelen liderlerine kadar her kesimden insan, gündem ve haber akışları üzerine negatif ve pozitif nitelikte söylem/yorum geliştirebilmektedir. Mesele tweet atmak olduğunda çevrim dışı yaşam kullanıcıya itici bir güç sağlamakta ve toplumsal konu/problemler Twitter ortamında Trend Topic listesine girebilmektedir. Negatif bir söylem pratiği olan nefret söyleminin hedef gruplarından biri de göçmen/mülteci gruplarıdır. Bu gruplara yönelik aşağılayıcı, hoşgörüsüz, dışlayıcı, suçlayıcı ve kurbanlaştırıcı niteliklere sahip söylemler, Twitter mecrasında dolaşıma sokulmakta ve yaygınlaştırılmaktadır.

Çalışma, Twitter mekânında anahtar kavramlar ve hashtagler üzerinden Suriyelilere yönelik gerçekleştirilen çevrim içi söylemi araştırmaktadır. Tweet mekânı olarak Twitter’da hashtag kullanımı, sıradan vatandaşların gündem belirleyebilmesine, gündeme dair var olan etiketler üzerine paylaşım, retweet ve beğenide bulunarak katkı sağlamasına destek olmaktadır (Dumanlı Kürkcü, 2020: 11). Hashtagler, tweet metinlerine kullanıcılar tarafından eklenmektedir ve diğer kullanıcıların erişimine açık olmaktadır. Hashtagler, tweetin zincirleme bağlantıda olduğu diğer tweetlere erişimi mümkün kılmakta, tweet oluşturulmasını ve ulaşılabilirliğini arttırmaktadır (Zappavigna, 2011: 791).

Twitter ortamında kavram sorgulaması ve hashtag tespiti, veriye derli toplu şekilde ulaşmaya imkân tanınmasıyla araştırmacı için zaman ve enerji tasarrufu sağlamaktadır. Daha da önemlisi sosyal medya ortamındaki büyük veri araştırmalarında dağıtık şekilde, büyük ve çeşitli veri kümeleri içerisinde doğrudan çalışma sorunu/problemiyle ilişkili örneklemin seçilebilmesine imkân tanımaktadır. Bu amaç doğrultusunda örneklem seçiminde öncelikle anahtar kavramlar belirlenmiş ve bu kavramların çalışma için kullanışlı olup olmadığı

denetlenmiştir. Sonrasında kavramlar aracılığıyla ulaşılan tweet metinlerindeki hashtagler tespit edilmiştir.

Hem önceden ilgili kavramların belirlenmesi hem de doğrudan çalışmayla ilintili durumların/örneklerin elde edilmesi hedeflendiği için çalışmada amaçlı örneklem yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada, Suriyeli mültecilere yönelik belli bir tarih aralığında atılan, üzerinden zaman geçen ve tweet metninde önceden belirlenen anahtar kavramların yer aldığı tweetlere ulaşmak gibi belirli amaçların bulunması, örneklem seçimini şekillendirmiştir. Amaçlı örneklemde esas olarak veri toplamayı hızlandırmak ve zengin bilgi kaynağına ulaşmak hedeflenmektedir (Kümbetoğlu, 2012: 99). Örneklem setini oluşturan iki ülkenin ana dillerinin farklı olması sebebiyle atılan tweetlerde ortak bir kavram/kelime ya da ortak bir hashtag kullanılamamıştır. İki ülkenin ortak bir çatısı bulunamadığından ülkelerin kendi içerisinde bir çatı oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda Suriyeli mültecileri temsil ettiği düşünülen anahtar kavramlar iki ülkenin ana dilinde örneklem tespiti için sorgulanmıştır. Bu doğrultuda “göçmen”, “Suriyeli”, “sığınmacı”, “mülteci” ve bu kavramların Yunanca karşılığı olan “μετανάστης”, “Σύριος”, “αιτούντες άσυλο” ve “πρόσφυγας” anahtar kelimeleri belirlenerek Twitter üzerinden veri çekme işlemi gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın ana fikri, çevrim dışı yaşamda ortaya çıkan olayların, siyasal söylemlerin ve toplumsal problemlerin çevrim içi yansıma biçimlerini ortaya koymaktır. Üretilen söylemlerin süreç içerisindeki eğilimlerini görebilmek ve ivme kazandığı dönemleri tespit edebilmek amacıyla 2020 yılındaki (anahtar kavramları içeren) tüm tweetler çekilmiştir. Bu doğrultuda Türkçe 360 bin 947 adet ve Yunanca 183 bin 194 adet olmak üzere toplam 544 bin 141 adet tweet elde edilmiştir.

Çalışma kapsamında 2020 yılında paylaşılan tweetlerin aylık olarak frekansı incelenmiş ve her iki dilde de göçmenlere yönelik üretilen söylemlerin pik yaptığı dönemler detaylı olarak irdelenmiştir. Üretilen söylemlerin iki dilde de en yoğun olduğu 28 Şubat-28 Mart 2020 tarih aralığı örneklem olarak seçilmiştir. Türkçe ve Yunanca içeriklerin hem paylaşım adedi olarak hem de etkileşim sayısı olarak pik yaptığı bu bir aylık süreçte toplam 147 bin 265 adet tweet verisine ulaşılmıştır. Bu veri setinde Türkçe atılan toplam tweet sayısı 94.186, Yunanca atılan toplam tweet sayısı ise 53.079 olmaktadır.

Elde edilen Türkçe ve Yunanca veri setleri, ayrı Excel dosyalarına kaydedilmiş ve etkileşim düzeylerine göre çoktan aza doğru sıralanmıştır. Ayrı ayrı hazırlanan tweet veri setlerinde kullanıcılar tarafından en çok etkileşim alan ilk 500 tweet tespit edilmiş, Tweetler metin olarak kabul edilerek sıralamadaki ilk 500 tweet üzerinden kodlamalar gerçekleştirilmiştir. Çalışmada mültecilere yönelen egemen çevrim içi söylemlere ulaşmak ve

bu söylemlerin genel hatları ortaya koyulmak istendiği için yüksek hacimli veri seti arasından kullanıcıların en çok etkileşime girdiği söylemler tespit edilerek bunlar üzerine yoğunlaşmıştır.

2.5. Verilerin Toplanması

Twitter üzerinde araştırma gerçekleştirirken sahaya erişim, verilerin ortamdan çekilmesi ve veri analizi süreçleri peşi sıra işletilmektedir (Hülür & Yaşın, 2019: 12). Twitter; Standart, Premium, Enterprise ve Twitter Academic API olmak üzere veri odaklı çalışma yürüten araştırmacılara dört seçenek sunmaktadır. Kısıtlı erişim sunan Standart API, geriye dönük olarak son yedi gün içinde platformda paylaşılmış içeriklere ulaşmaya imkân sağlamakta, sınırlı sayıda veri hacmine izin vermekte ve ücretsiz hizmet sunmaktadır; Premium API, son otuz gün içerisindeki verilere erişim sağlamakta, tam arşiv taramasına izin vermekte ve tüm bu hizmetleri belirli bir ücret karşılığında sunmaktadır; Enterprise API, tam arşiv taramasına izin vermekte, veri hacmi açısından diğerlerine göre daha esnek bir sınırlandırmaya sahip olmakta ve kurumsal, tüzel kişilikler ve profesyonel uzmanların erişimine imkan tanımaktadır. Son olarak Twitter'ın geliştirmiş olduğu Akademik API, tam arşiv aramasını -geriye dönük atılan tüm tweetlere erişim- desteklemekte ve araştırmacıların aylık 10 Milyon tweet hacmine ulaşmasını mümkün kılmaktadır (Twitter, 2022).

Twitter'ın en son getirmiş olduğu Akademik API gelişimi, akademik çalışmalar açısından büyük maliyet yükü oluşturan ve erişim konusunda sınırlılıklar taşıyan tweet arşiv taramalarını mümkün kılmıştır. Bu sayede araştırmacılar, kamusal tartışmaların yoğunlaştığı alanların tespitinde, kamuoyu oluşumunun araştırılmasında ve kamusal söylemlerin yayılımının açığa çıkarılmasında geçmişe nazaran erişim kolaylığına sahip olmuştur.

Twitter platformunun çok sayıda kullanıcı tarafından tercih edilmesi ve bu platformun içerik üretiminde yoğun şekilde kullanılması, ortamda büyük veri kümelerinin oluşmasını sağlamaktadır. Veri kümelerinin çeşitli yöntemler ile toplanması ve farklı yollarla analiz edilmesi araştırmacılara bireylerin ve grupların sahip oldukları değerler, motivasyonlar ve eğilimler hakkında fikir edinmelerini kolaylaştırmaktadır. (Tornes ve Trujillo, 2021)

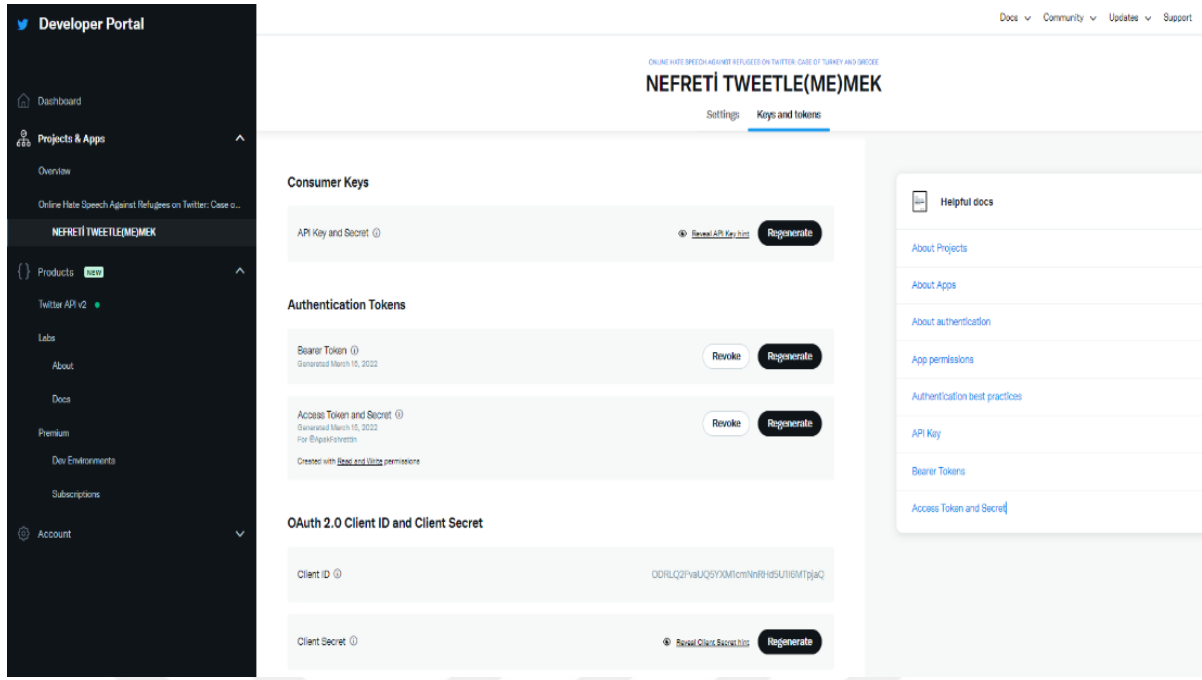
Twitter platformu, kullanıcıların uygulama içerisinde bilinçli ya da bilinçsiz şekilde ürettikleri veri kümelerini toplamakta ve bunları depolamaktadır. Kullanıcılara dair çeşitli bilgileri içeren veri kümeleri hem ekonomik hem de akademik bir değer taşımaktadır. Şirketleşmiş sosyal medya uygulaması, veri kümelerini ücretli şekilde pazarlamanın yanı sıra akademik araştırmalar için de verileri erişime açmaktadır. Her iki açıdan bakıldığında Twitter

platformu, akademik araştırmalar için verimli bir veri toplama aracı olarak kullanılabilir.

The image shows the 'Academic profile' setup page on the Twitter Developer Portal. The page is divided into a dark sidebar on the left and a main content area on the right. The sidebar contains a '#Privacy' section with text about data sharing and a 'Get help with your application' link. The main content area has a progress bar at the top with steps: 1 Basic info, 2 Academic profile (active), 3 Project details, 4 Review, and 5 Terms. Below the progress bar, there's a note: 'All fields are required unless marked optional'. The form fields include: 'Full name' (text input), 'Academic institution' (text input), 'Home country of academic institution' (dropdown menu), 'State, region, or province of academic institution (optional)' (text input), 'City of academic institution (optional)' (text input), 'Academic field of study or discipline' (text input), 'Department, school, or lab name' (text input), and 'Academic role' (dropdown menu). There are also links for 'Add another' and 'Link'.

Resim 2. 1 Akademik API Başvuru Süreci

Araştırma kapsamında ilk olarak veri toplanması amacıyla Twitter uygulamasıyla iletişime geilmiş ve Twitter'ın akademik araştırmalar için geliştirdiği ve araştırmacılara geniş kullanım imkânı sağlayan API (Academic Research API) hesabına başvuru gerçekleştirilmiştir. Başvuru aşamasında Twitter tarafından akademik kimlik bilgilerimiz, araştırma projemizin detayları, elde edeceğimiz Twitter verilerini nasıl kullanacağımız ve bu verilerden yararlanarak gerçekleştirdiğimiz çalışmanın nasıl yayınlanacağına yönelik bilgiler talep edilmiştir. Gerekli bilgiler ayrıntılı olarak hem başvuru aşamasında hem de e-posta yoluyla Twitter platformuna iletilmiştir. Gerçekleştirilen başvuru sonucunda çalışma/proje onaylanmış ve Twitter'da veri çekmek için gerekli olan erişim izinleri (keys and tokens) alınmıştır. Bu ilk adımıyla beraber araştırma sahasına erişim süreci başlamıştır.

Resim 2. 2 Twitter Academic Research API'ye Ait Erişim Anahtarlarının Görünümü

Twitter'ın ara yüzünden tweetlerin çekilebilmesinde “R” ve “Pyhton” gibi çeşitli programlama dilleri kullanılmaktadır. Pyhton dilinin kolay öğrenme imkânı sağlayan yapısı, güncelliğini koruyan açık kaynaklı ve geniş kütüphane yelpazesi bu çalışma kapsamında “Pyhton” programlama dilinin tercih edilmesinde etkili olmuştur. Verilerin Twitter Academic Researcher API arayüzünden çekilmesi sürecinde Pyhton'un desteklediği Twarc2 kütüphanesi tercih edilmiştir.

Twitter'dan veri çekme sürecinde çalışmanın incelenen olay türüne bağlı olarak anahtar kavramlar aracılığıyla veriler elde edilebildiği gibi bu verilere hashtagler üzerinden de ulaşmak mümkündür. Çalışma kapsamında Türkiye ve Yunanistan için ayrı veri setleri oluşturulmuştur. Bu çalışmada, belirlenen zaman aralığında (28 Şubat 2020– 28 Mart 2020) Türkiye'nin veri setlerini oluşturmak için Twitter API ara yüzü yardımıyla “göçmen”, “Suriyeli”, “sığınmacı” ve “mülteci” anahtar kavramları ile Türkçe dilinde arama gerçekleştirilirken, bu kavramların Yunanca karşılığı olan “μετανάστης”, “Σύριος”, “αιτούντες άσυλο” ve “πρόσφυγας” anahtar kelimeler kullanılarak da Yunanistan'ın veri seti için sorgulama gerçekleştirilmiştir.

niceliksel verilerle gerçekleştirilen karşılaştırmaların akabinde elde edilen tüm bu veriler “hashtag etnografisi” ve “içerik analizi”nin imkân verdiği nitel verilerle desteklenmiştir.

Çalışma kapsamında tweet mekânı Twitter’ın kültürünü, dilini, işleyişini ve dinamiklerini yerinde gözlemlemek ve anlamak için “hashtag etnografisi” (Bonilla and Rosa, 2015) gerçekleştirilmiştir. Bu süreçte hem veri toplama hem de veri analizi birlikte sürdürülmüştür. Alana dair gözlemler kayda alınmış ve çalışma problemiyle ilişki notlar bulguların değerlendirilmesinde kullanılmıştır. Çevrim içi söylemlere iliştilen hashtaglerin izleri sürülürken dijital pratiklerin çevrim dışı kaynakları ve bağlamlarıyla ilişkisi kurulmakta, söylemin yapısı analiz edilmekte ve kullanıcıların ifadelerine yansıyan algılarına, tutumlarına ve dünya görüşlerine ulaşılmaktadır.

Bu doğrultuda çalışmanın veri analiz aşamasında, belirli formlar altında kaydedilmiş iletişim süreçlerine dayalı içeriğin çözümlenmesi olarak ifade edilebilen içerik analizi benimsenmiştir. Bu analiz stratejisini kurumsallaştıran, sistematik hale getiren ve bu analize yönelik genel bir tanımlama sunan Berelson (1952: 18)’a göre “içerik analizi iletişimin görünen/aşikâr (ya da açık/belirgin) içeriğinin nesnel, sistematik ve nicel betimlenmesine yönelik bir araştırma tekniği’dir”.

Gökçe (2006: 20-21), kamusal alana taşınan ve bu alanda tartışılarak kamuoyu oluşmasına katkı sunan başta metinler ve söylemler olmak üzere her türlü materyalin çözümlenmesinin içerik analizinin temel amacı olduğunu belirtmektedir. İçerik analizi kapsamında dergi, makale, gazete haberleri, köşe yazıları, film, dizi, poster ve Web sayfaları gibi çeşitli görsel ve işitsel materyaller incelenebilmektedir. İçerik analiziyle bir araştırmacı, ele aldığı materyal üzerinde önceden belirlediği ya da süreç içerisinde oluşturduğu belirli kavram, sözcük ve kelimeler doğrultusunda metni analiz ederek metindeki açık ve belirgin anlamların ötesine geçmeyi ve saklı anlamların, mesajların ve ilişkiselliklerin açığa çıkarılmasını amaçlamaktadır.

Bu doğrultuda çalışmada bir mikroblog sitesi olan Twitter ortamına erişilmiş ve ortamdaki tweet paylaşımları bir iletişimsel metin olarak kabul edilerek içerik analizine tabi tutulmuştur. Metnin başlı başına incelenebilecek bir yapı ve sosyal gerçeklikten yansıyan farklı örtük anlam biçimlerini içeren bir birim de (İnceoğlu ve Çomak, 2016: 19-20) olması, tweet metinlerinin “çözümleme birimi” olarak seçilmesinde etkili olmuştur. “İçerik çözümlemesinde gerçekte sayılan birim çözümleme birimidir (Şendur-Atabek ve Atabek, 2007: 13).

İçerik analizinin kökeni pozitivist epistemolojiye dayanmakta ve temelde sayma ve ölçme üzerinden bir anlam üretme etkinliği olmaktadır. Bu analizde belirli sözcüklerin ya da

kavramların metin içerisinde hangi sıklıkla tekrarlandığı incelenmektedir. Süreç içerisinde nicel içerik analizi stratejisinde bulunmayan bağlama vurgu, örtük anlamın açığa çıkartılması ve ideolojik arka planın deşifre edilmesi gibi durumlar, içerik analizinin nitel yönüne dair ilgiyi arttırmıştır. Nitel içerik analizi, geleneksel ya da klasik analizden farklı olarak analiz süreçlerinde sadece iletişimin açık ve görünen yüzüyle ilgilenmemekte aksine inceleme sürecinde metnin oluşum koşullarını dahil ederek bağlama dayanan ve kategoriler üzerinden geliştirilen bir anlamacı tavır geliştirmektedir (Gökçe, 2019: 47-62).

Çalışma kapsamında Twitter platformundan çekilen tweet metinleri depolanmış ve meta veri setleri oluşturulmuş. Nitel bir analiz programı olan MAXQDA 2020, verilerin analiz sürecinde kullanılmıştır. Her iki ülkede de en yüksek etkileşim alan tweetler kodlama sürecine tabi tutulmuş ve araştırmacı tarafından kodlanmıştır. Nitel araştırmanın esnek doğasından dolayı kodlama-kategorileştirme-temalaştırma süreçlerinde özellikle ilk iki adım paralel şekilde yürütülebilmektedir (Merriam, 196: 2018). Araştırmacı, verileri kodlamadan önce Yunanca tweet metinlerini Türkçe diline çevirmiş ve sonrasında da en çok etkileşim alan tweetleri tek tek okuyarak bu tweetlere kod atamıştır. Çözümlemenin ilk aşaması olan verilerin kodlanması sürerken bir yandan da notlar alınmış ve tweetlerle ilgili fikirler kaydedilmiştir. Bu not alma girişimleri, çalışma verisinin daha geniş temalarda tartışılabilmesini ve konuyla ilgili yaratıcı fikirlerin açığa çıkarılmasını sağlamıştır. Verilerden türetilen kategoriler ve temalar kodlara göre daha soyut birimler olmakta ve karşılaştırma yoluyla da bunlar oluşturulabilmektedir (Punch, 2011: 193-198).

Çalışmada veri analizi ve görselleştirme araçları olarak Tableau ve MAXQDA 2020 programları kullanılmıştır. Büyük veriler üzerinden yürütülen bu çalışmada her iki program, elde edilen veri kalıplarını, tweetlerdeki eğilimleri ve benzer örüntüleri anlamak, analiz etmek ve raporlamak için tercih edilmiştir.

Hem verilerin istatistiksel durumunu hem de bunların nitel veri analiziyle açığa çıkartılmış anlamlarını aynı çalışma içerisinde bir arada kullanmak, çevrim içi söylemi tespit etmede ve beslendiği bağlamı açıklamada, ilişkilendirmede ve tartışmada verimli imkanlar sunmaktadır. Sonuçta çeşitli imkanlardan faydalanarak tüm bulgular bütünsel, sistematik ve tutarlı bir biçimde tartışılarak okuyucuya aktarılmıştır.

2.7. Araştırmanın Kapsam ve Sınırlılıkları

Bu çalışmada, Twitter mekânında belirlenen anahtar kavramlar üzerinden Suriyelilere yönelik çevrim içi söylemin keşfine çıkılmıştır. Çalışmada her iki ülkenin ortak sorunu olan Suriyeli mülteciler meselesi araştırma kapsamını oluşturmaktadır. Bu açıdan

araştırmanın saha/mekân kapsamını ise Twitter ortamı oluşturmaktadır. Bu platform dışındaki herhangi bir sosyal medya aracında yer alan çevrim içi ifadeler araştırma kapsamına dahil edilmemiştir. Araştırma, çevrim içi nefret söyleminin iki farklı ülke üzerinden karşılaştırmasını içerdiği için örneklemin toplanacağı zaman diliminin belirlenmesinde/sınırlandırılmasında Suriyelilerin gündeme geldiği ortak bir zaman aralığı tercih edilmiştir. Bu doğrultuda Türkiye'nin sınır kontrol denetlemesini askıya aldığı ve bu durumun Yunanistan tarafında karşılık bulduğu 28 Şubat 2020 – 28 Mart 2020 tarihleri çalışmanın zaman sınırlamasını oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında toplanılacak materyalin formu ise kullanıcıların ürettiği çevrim içi söyleme karşılık gelen tweet metinleridir.

Araştırmanın örneklem sınırı/kapsamı ise belirlenen kavramları içeren tweet metinleridir. Bu tweet metinlerinden Türkçe ve Yunanca diline sahip olanlar araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Twitter'da üretilmiş olan içerikler kullanıcılar tarafından silinebileceği gibi Twitter tarafından topluluk kurallarına uymadığı gerekçesiyle de silinebilmesi mümkündür. Bu yüzden sosyal medyada geriye dönük büyük veri ile çalışırken bazı verilerin kaybolma riski taşıdığına bilinciyle araştırmanın sürdürülmesi gerekmektedir. Bu doğrultuda tweet metinleri ortamdan çekilmiş ve Excel formatında çevrim dışı olarak kaydedilmiştir.

2.8. Araştırmanın Özgün Değeri

Yapılan alan yazın taramalarında, Twitter ortamı ve kullanıcıları üzerine iletişim, bilgisayar bilimleri, reklamcılık, uluslararası ilişkiler ve sosyoloji bilim alanlarında yapılmış çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda, Twitter ortamının imkânları tanıtılmakta ve başta iletişimsel pratikler olmak üzere çeşitli kullanım ve etkileşim durumları açıklanmaktadır. Yapılan çalışmalarda, Twitter ortamının kamusal bir alan olduğu üzerine literatürdeki tartışmalar aktarılmış ayrıca bu ortamın gerek kullanıcıların varlığı gerekse de ortamdaki etkileşimler temelinde toplumsal niteliklere sahip olduğu irdelenmiştir. Yapılan çalışmalarda Twitter'dan veri toplama aşamasında Twitter'ın uygulama ara yüzündeki arama çubuğu üzerinden anlık akışa dair sınırlı veriler toplanmış ve bunlar üzerinden araştırmalar gerçekleştirilmiştir. Genel anlamda yapılmış olan çalışmalarda sosyalleşme, tüketim, popüler kültür, kimlik inşası, örgütlenme ve aktivizm çerçevesinde nitel ya da nicel yöntem ve teknikler aracılığıyla araştırmalar yürütülmüştür.

Literatürde Twitter'ın ekonomi ve piyasalar üzerindeki etkisini inceleyen (Burggraf vd., 2019); toplumsal hareketlerdeki rolünü ortaya koymaya çalışan (Gleason, 2013); bu

toplumsal hareketleri Twitter üzerinden ele alan (Doğu ve Mat, 2019) ve siyasal iletişim aracı olarak rolüne (Bayraktutan, Binark vd., 2014; Öztürk ve Erkmen; Small, 2011) yer veren çeşitli çalışmalar bulunmaktadır.

Alan yazında nefret söylemi üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında konuyu geleneksel medya (Öztürk, 2019; Tunçay, 2017; Alğan ve Şensever, 2010) ve yeni medya üzerinden ele alan çalışmalara rastlanmıştır. Sosyal medya platformlarında nefret söyleminin yaygınlaşması sebebiyle bu alan üzerine yapılan çalışmalar gün geçtikçe artmaktadır. Nefret söylemini, Facebook (Aygül, 2013), YouTube (Dondurucu ve Uluçay, 2015), Ekşi Sözlük (Alp, 2016) ve Twitter gibi farklı sosyal medya platformlarında farklı toplumsal gruplar (kadın, çocuk, yaşlı, göçmen vb.) üzerinden ele alan çalışmalar bulunmaktadır. Twitter’da farklı toplumsal değer ve kimliklere yönelik üretilen çeşitli nefret söylemi türleri bulunmaktadır. Bunlara örnek olarak “İslamofobi” (Meriç ve Yazar, 2015), “dini ve etnik temelli nefret söylemi” (Karaman ve Işıklı, 2016; Evolvi, 2019) “cinsel kimlik temelli nefret söylemi” (Dondurucu, 2018), “cinsiyet temelli nefret söylemi” (Demirhan ve Çakır-Demirhan, 2015) ve göçmenlere yönelik nefret söylemini ele alan çalışmalar (Kreis, 2017; Fırat ve Kalav, 2017; Bennett, 2018; Taşdelen, 2020; Gajjala ve Rettberg, 2016) gösterilebilir.

Nitekim aktarılan çalışmalarda da gerek çalışılan konu, örneklem ve hedef grup farklılaşmakta gerekse de bunları analiz etmede kullanılan metod/teknik ayrılmaktadır. “New Crises,” Old Habits: Online Interdiscursivity and Intertextuality in UK Migration Policy Discourses” adlı çalışmada, (S. Bennett, 2018) politik aktörlerin meşrulaştırma stratejilerini ve medyatik olaylara tepki olarak benimsedikleri stratejilerinde nasıl değişikliklere gittiklerini göstermek için Twitter hesaplarının analizini/eleştirel söylem analizi gerçekleştirilmektedir. Araştırma bulgusu olarak Twitter’ın hipermetinsel ve metinlerarası meşrulaştırma stratejileri için yeni fırsatlar sunduğunu göstermesinin yanı sıra mülteci krizinin medyatikleşmesine tepki olarak söylemsel taktikler geliştirmiştir. “Understanding a digital movement of opinion: The case of #RefugeesWelcome” adlı çalışmada Barisione vd. (2019), #RefugeesWelcome etiketi üzerine yapılan dijital tartışmayı “Fikrin Dijital Hareketi” örneği aracılığıyla analiz etmektedirler. Bu analiz süreci, ağın yapısı, üretilen içerik ve meta veri setleri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucunda hashtag hareketiyle sağlanan yönlendirmenin arkasında seçkin bir grubun olduğu ve bu grup tarafından söyleme yön verildiği ortaya konulmuştur.

“#Islamexit: Inter-group antagonism on Twitter” adlı çalışmada Evolvi (2019), hashtag üzerine yazılan metinlerin içerik analizini gerçekleştirmiştir. Araştırma bulgusu olarak Twitter platformunun her ne kadar demokratik bir kamusal alan/platform olma ihtimali

taşısa da azınlıklara yönelik nefret söyleminin üretilmesi ve yaygınlaştırılmasında popüler olduğu sonucuna varmaktadır. Türkçe literatürde de kuram ve saha araştırmalarını içeren temel eserler arasında Tuğrul Çomu (2010) tarafından yayıma hazırlanmış olan “yeni medyada nefret söylemi” bulunmaktadır. Ayrıca Mahmut Çınar’ın Editörlüğünü yaptığı “Medya ve nefret söylemi: kavramlar, mecralar, tartışmalar” adlı yayın da medyada nefret söylemi pratiklerinin kavramsallaştırılmasında ve anlaşılmasında etkili çalışmalardandır.

Bu araştırma ilgili alan yazın içerisindeki diğer çalışmalardan iki noktada farklılaştırmaktadır: İlk olarak bu çalışma göçmenlere yönelik üretilmiş olan çevrim içi söylemi iki ülke karşılaştırması üzerinden ele alma niyetindedir. Diğer ise yöntemsel olarak daha önce yapılmış birçok çalışmanın aksine Twitter’ın akademik araştırmaların kullanımına sunduğu daha yüksek düzeydeki verilere erişim imkânı veren Twitter Academic Research API’s kullanılmıştır. Bu sayede anlık veri akışına dair kesintisiz veri toplanması ve meseleye bütüncül yaklaşarak verilerin geniş bir perspektiften işlenmesi hedeflenmektedir.

Çalışmanın tamamlanmasıyla bilimsel birikime yapabileceği katkılar arasında:

- Araştırma, tercih ettiği paradigma (Veri olarak göçmen(ler)), ele aldığı içerik (nefret söylemi) ve çalışma boyunca takındığı eleştirel yaklaşımı çalışma kapsamına dâhil etmesiyle ilgili literatüre katkı sağlayacaktır.
- Gerek akademi gerekse de akademi dışından Twitter ve toplumsal aktörlerin ürettiği söylemler üzerine yapılacak sonraki çalışmalara ilişkisel boyutların dahil edildiği yeni bir bakış açısı kazandırması beklenmektedir.
- Özellikle, Twitter gibi çeşitli sosyal medya ortamlarında, kullanıcılar tarafından üretilen büyük verinin toplumsal niteliklere de sahip olduğunun farkındalığını kazandırabilmeyi hedeflemektedir.
- İki ülkenin üretmiş olduğu tweet içerikleri üzerinden bu kullanıcıların nefret söylemi pratiklerine ulaşmaya çalışılacaktır. Böylece sosyal ağlarda yeni bir fenomen olmayan ancak gün geçtikçe hem şiddeti hem de görünümleri farklılaşan çevrim içi nefret söyleminin, nasıl üretildiği, paylaşıldığı ve bu içeriklerle ne şekilde etkileşimde bulunulduğu anlaşılır kılınmak istenmektedir.

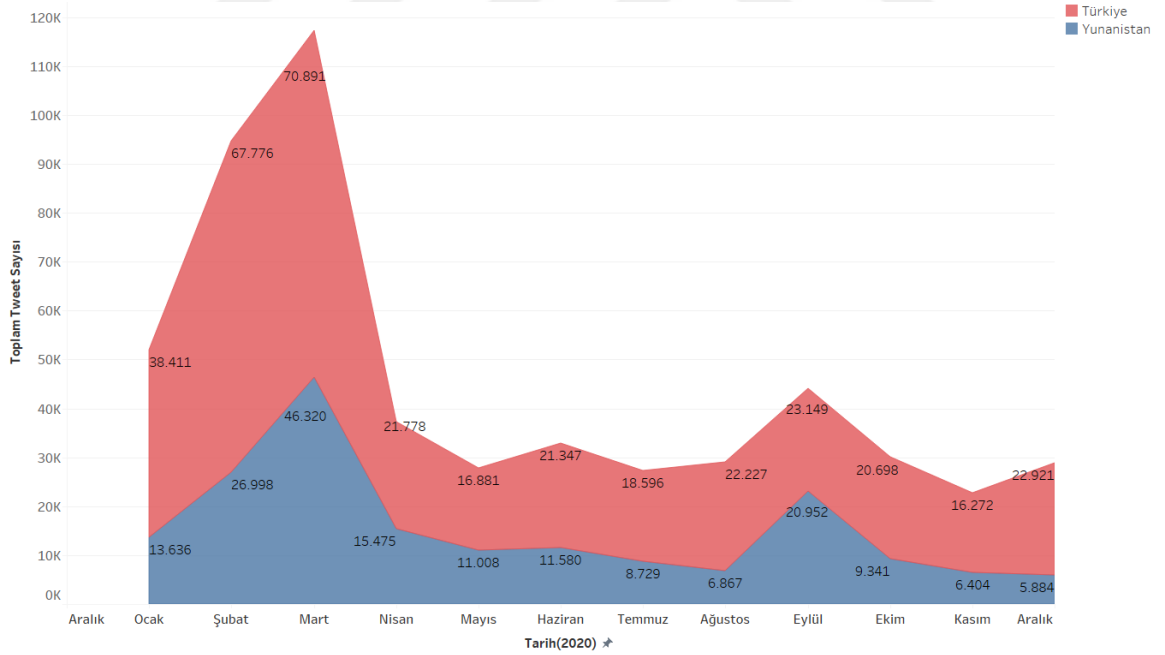
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ARAŞTIRMA BULGULARI VE DEĞERLENDİRME

Araştırmanın bu bölümünde sınır komşusu olan Türkiye ve Yunanistan'ın Suriyeli mültecilere yönelik çevrim içi söylemleri arasındaki benzerlik ve/veya farklılıkların Twitter platformundaki yansımaları sunulmaktadır. Elde edilen verilerin öncelikle genel özellikleri verilmiş ve veri görselleştirilmesi yapılmıştır. Ardından ortamın keşfedilmesi ve kültürünün anlaşılması amacıyla hashtag etnografisi gerçekleştirilmiş ve son olarak içerik çözümlemesi kullanılarak kodlama yapılmış ve bu kodlamalardan oluşturulan temalar ortaya çıkartılmıştır.

3.1. Suriyeli Göçmenlere Yönelik Türkçe ve Yunanca Çevrim içi Söylemin Genel Özellikleri

Araştırma kapsamında 1 Ocak- 31 Aralık tarihleri arasındaki 1 yıllık süre zarfında Twitter'da mültecilere yönelik Türkçe ve Yunanca olarak atılan tweetlerin zamansal gösterimi verilmiştir. Veri çekme aşamasında 360.947 adeti Türkçe tweet, 183.194 adeti Yunanca tweet olmak üzere toplamda 544.141 adet tweet verisi elde edilmiştir. Grafik 3.1.1'e baktığımızda her iki dilde de atılan tweetlerin pik hareketlerinin benzer olduğu görülmektedir.

Grafik 3.1.1 Aylara göre 2020 Yılında Atılan Tweet Sayısı

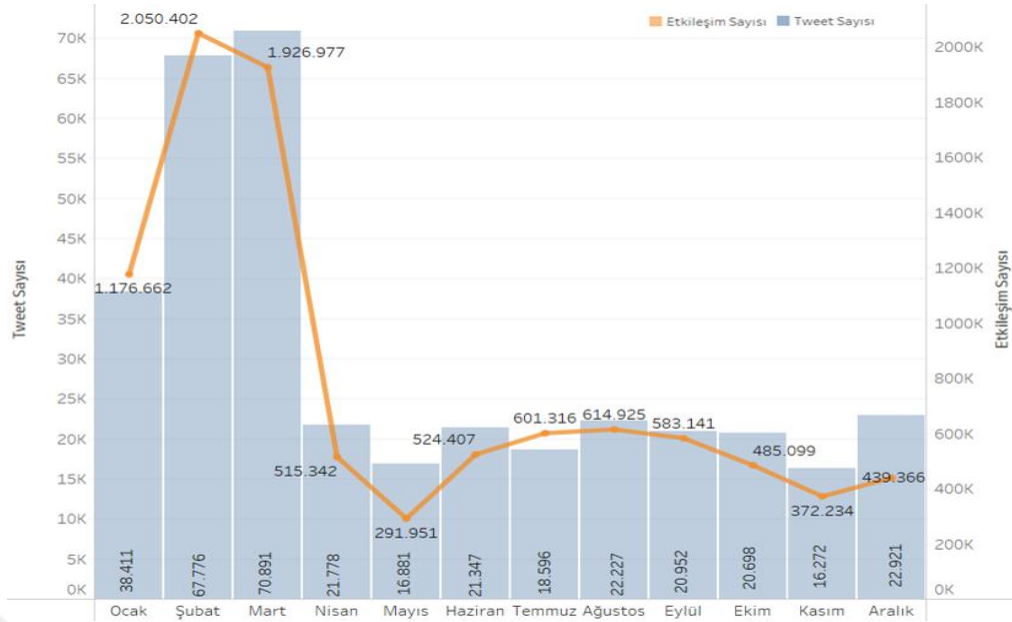
Çalışmanın bağlamını verebilmek, verilerin yoğunlaştığı zamanları ortaya koyabilmek ve büyük resmi çizebilmek amacıyla atılan tweetlerin pik dönemlerine neyin sebebiyet verdiği yani verilerdeki ivmelenmenin altında yatan etmenlerin ne olduğu araştırılmıştır. Öncelikle 1. pik dönemi olan mart ayı ele alındığında, İdlib'de yaşanan çatışmalarda 34 Türk askerinin şehit edilmesinin akabinde AB'nin tepkisiz tutumu, Türkiye'yi belirli kararlar almaya

yönlendirmiştir. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, 27 Şubat tarihinde Bulgaristan ve Edirne sınır kapılarının açıldığını ve göçmenlerin geçiş kontrolünün askıya alındığını açıklamıştır. Şehit haberinin ve sınır kapılarının açıldığı duyurusunun ardından ana akım medyada ve tüm sosyal medya platformlarında gündem bu konu üzerine yoğunlaşmıştır (Anadolu Ajansı, 2020).

Dünya Mülteciler Günü, Birleşmiş Milletler tarafından Dünyanın her bir yanındaki mültecileri onurlandırmak ve onların yaşadıkları durumları kamuoyunun bilincine getirmek için her yıl 20 Haziran tarihinde kutlanmaktadır (SGDD, 2022). Çalışma verilerinin ikinci pik döneminin yaşandığı haziran ayına baktığımızda bu tarihe denk geldiği ve kullanıcılar tarafından bu konunun ele alındığı görülmektedir. Son pik dönemi olan eylül ayına odaklandığımızda bu dönemin altında yatan sebeplerin; Yunanistan'ın, Ege Denizi'nden botla kendi karasularına geçmeye çalışan göçmenleri Türk karasularına geri itmesi sonucu 2'si bebek, 3'ü çocuk ve 1 yetişkin olmak üzere 6 kişinin ölümüne sebebiyet vermesi (Anadolu Ajansı, 2022) ve Yunanistan'da bulunan Moria sığınmacı kampında art arda çıkan yangınlar (Euronews, 2020) olduğu düşünülmektedir.

Twitter'da enformasyonun olabildiğince hızlı ve geniş kitlelere yayılabilmesi için atılan tweetlerin diğer kullanıcılar tarafından fark edilmesi ve bu fark edilmenin bir etkileşim ağı oluşturması gerekmektedir. Tweetlerin aldığı her etkileşim, paylaşılan gönderiyi destekleyici nitelikte olmamaktadır. Bu durum bazen gönderide savunulan görüşün/ifadenin/tezin aksini iddia edebilme, anti-tez üretme ya da alay etme veya aşağılama şeklinde kendini gösterebilmektedir. Etkileşimin gerçekleşmesini sağlayan motivasyon ister onaylama ifadesi ister anti-tez üretme isterse de inkâr etme olsun tüm bu nedenler gönderinin platform içinde yayılmasını ve daha fazla kullanıcı tarafından fark edilmesini sağlamaktadır.

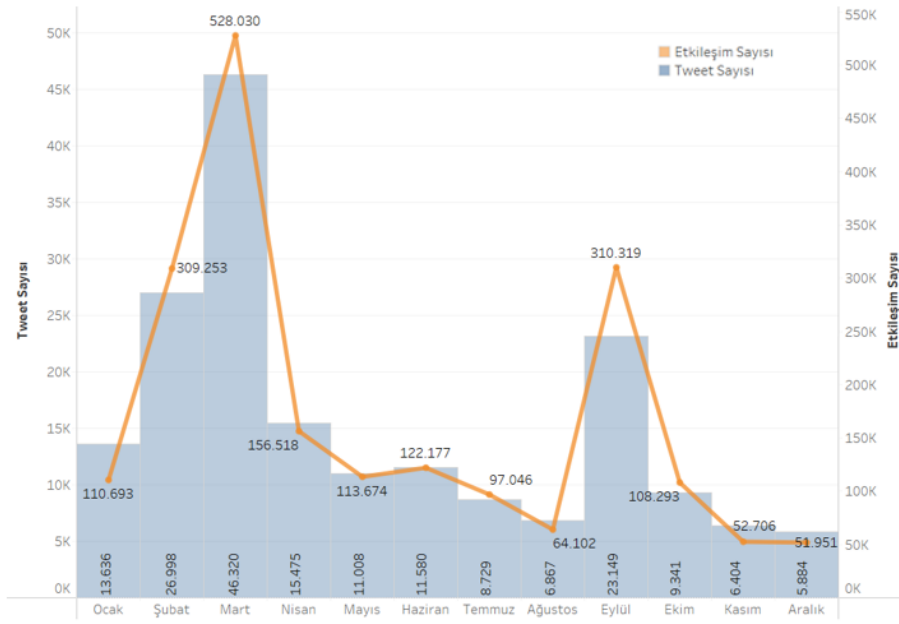
Küreselleşen bir dünyada göç meselesi kaynak, transit ve hedef ülkeleri yalıtık bir şekilde etkilememekte aksine bu ülkelerin kamuoyunu tümünden meşgul etmektedir. Bu açıdan içerisinde bulunulan “göçler çağı” (Castles ve Miller, 2008), tek boyutlu ve tek taraflı bir biçimde ele alınamamaktadır. Göç, girift bir yapıya sahip olmasıyla uluslararası kamuoyunu ilgilendiren ve toplumsal bir olgu olarak görülmesi ve değerlendirilmesi gereken bir konuma taşınmaktadır. Nitekim, çalışma kapsamında iki ülke örneğinde de görülebileceği gibi Suriyeli mülteci meselesi, sınır komşusu olan ülkelerin iletişim pratiklerini meşgul etmekte, toplumsal söylemi yönlendirmekte ve belirli dönemlerde kamuoyunun dikkatini üzerine çekmektedir.

Grafik 3.1.2 Aylara göre Tweetlerin Etkileşim Düzeyleri-Türkiye

Grafik 3.1.2 ve 3.1.3 kullanıcıların platformda gündem belirleme ve bu gündeme platformun sunmuş olduğu etkileşim araçlarıyla (like, retweet, mention vb.) katılma düzeylerini açık bir şekilde gözler önüne sermektedir. Grafik 3.1.2’de de görüldüğü üzere Türkiye veri kümesinde, tweet paylaşımlarıyla eşanlı olarak etkileşim düzeyi de değişmektedir. Grafik 3.1.2’ye baktığımızda şubat ve mart aylarında ortalama 69 bin 333 adet tweet paylaşılmış ve etkileşim düzeyi 2 ay üst üste yaklaşık 2 milyon düzeyinde seyretmiştir. Çalışmanın odaklandığı şubat ayı ve devamındaki mart ayında etkileşim oranı, bu aylarda paylaşılan toplam tweetlerin yaklaşık 29 katıdır. Bu veri Yunanistan için yaklaşık 15 kat olarak görülmektedir. Grafik 3.1.3’e bakıldığında 46.320 adetle en çok tweet atılan mart ayı, aynı zamanda 528.030 adet etkileşim sayısı ile yılın en çok etkileşime sahip dönemi olmuştur.

Grafik 3.1.2 ve 3.1.3 birlikte ele alındığında, kullanıcıların sadece içerik üretmediği, bu tweetlerle onaylama, karşı çıkma, yanıtlama ve paylaşma pratikleri çerçevesinde etkileşime girdiği söylenebilir. Kullanıcılar, toplumsal tepkinin farklı düzeylerinde çevrim içi söyleme katılmakta ve onu yeniden üretmektedir. Bu açıdan iletişimin ve etkileşimin yeni formu olan Twitter platformunda; retweet, like ve alıntı yapma gibi aksiyonlar, çevrim içi söylemin/tweetin etki gücünü arttırmakta ve yayılımını kolaylaştırmaktadır. Etkileşim oranları, tweetin/söylemin hedef kitle üzerinde ne derece karşılık bulduğunu göstermesi açısından kritiktir.

Grafik 3.1.3 Aylara göre Tweetlerin Etkileşim Düzeyleri-Yunanistan

Suriyeli göç hareketinin iki ülke üzerinden incelenmesini içeren bu araştırmada göçmenlerin ülke nüfusu içerisindeki paylarının ve yoğunluklarının durumuna bakmak bu ülkelere dair kavrayış geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Bu bağlamda UNHCR'ye göre Türkiye'de 2022 yılı itibarıyla 3.673.808 mülteci ve 294.078 sığınmacı bulunmaktadır. Mültecilerin %99 gibi büyük bir bölümünü (3.648.983) Suriyeli bireyler oluşturmaktadır. Yunanistan'da ise toplam 147.420 mülteci ve 22.117 sığınmacı bulunmaktadır. Yunanistan'daki mültecilerin menşei ülkelerine baktığımızda bu bireylerin %28'inin (41.594) Suriyeli mülteci ve %10'unun (2.188) Suriyeli sığınmacı olduğu görülmektedir.

Tablo 3.1.1 Türkiye ve Yunanistan'ın Göç Yoğunluğu

	TÜRKİYE			YUNANİSTAN		
	Göçmen Sayısı	Ülke Nüfusu	Göç Yoğunluğu (%)	Göçmen Sayısı	Ülke Nüfusu	Göç Yoğunluğu (%)
2011	14.457	74.173.854	0,000194907	1.566	11.104.899	0,000141019
2012	267.063	75.277.439	0,003547716	2.090	11.045.011	0,000189226
2013	609.931	76.576.117	0,007965029	3.468	10.965.211	0,000316273
2014	1.587.365	78.112.073	0,020321635	10.292	10.892.413	0,000944878
2015	2.541.348	79.646.178	0,031907972	24.831	10.820.883	0,00229473
2016	2.869.419	81.019.394	0,035416446	46.411	10.775.971	0,004306897
2017	3.480.350	82.089.826	0,04239685	38.988	10.754.679	0,003625213
2018	3.681.688	82.809.304	0,044459835	61.446	10.732.882	0,005725023
2019	3.579.531	83.481.684	0,04287804	80.454	10.721.582	0,00750393
2020	3.652.362	84.135.428	0,043410512	103.101	10.698.599	0,009636869
2021	3.759.817	84.775.404	0,044350328	119.650	10.641.221	0,01124401
2022	3.673.808	85.279.553	0,043079588	147.420	10.588.154	0,013923107

Kaynak: Worldbank ve UNHCR'nin Verilerinden Derlenerek Hazırlanmıştır.

Tablo 3.1.1’de, iki ülkenin nüfusu ve göç yoğunluğuna dair göstergeler incelendiğinde 2011-2022 yılları arasında Türkiye ve Yunanistan’ın göç yoğunluğunun yıllar içerisinde arttığı görülmektedir. Bununla beraber Türkiye’deki göç yoğunluğunun ise Yunanistan’a nazaran daha fazla olduğu söylenebilmektedir. Çalışma kapsamında elde edilen tweetlerin incelenmesi ve sahada geçirilen süre zarfında göçmenlere/mültecilere yönelik desteğin Türkçe tweetlerde daha yoğun olduğu görülmüştür. Arcila-Calderón ve diğerlerinin (2022) yaptığı çalışmada bu durum, belirli bir bölgedeki göçmen yüzdesi ile ilişkilendirmekte ve bir bölgedeki göçmenlerin yoğunluğu ile göçmenlere yönelik desteğin doğru orantılı olduğu ifade edilmektedir.

Çalışmanın veri elde etme sürecinde bireylerin düşüncelerini anadillerinde anlık, hızlı ve anlaşılır şekilde aktarabilecekleri düşünüldüğünden Türkçe ve Yunanca dilleri tercih edilmiştir. Bu noktada bu dillerin resmi dil olarak kabul edildiği Türkiye ve Yunanistan’ın ülke nüfusu önem arz etmektedir. İki ülke arasında karşılaştırma yapabilmek için toplam tweet sayısının ülke nüfusuna oranı hesaplanmış ve tweet yoğunlukları saptanmıştır. Tablo 3.1.2’de 2020 yılına ait ülke nüfus verileri, paylaşılan tweet adetleri ve tweet yoğunlukları gösterilmektedir.

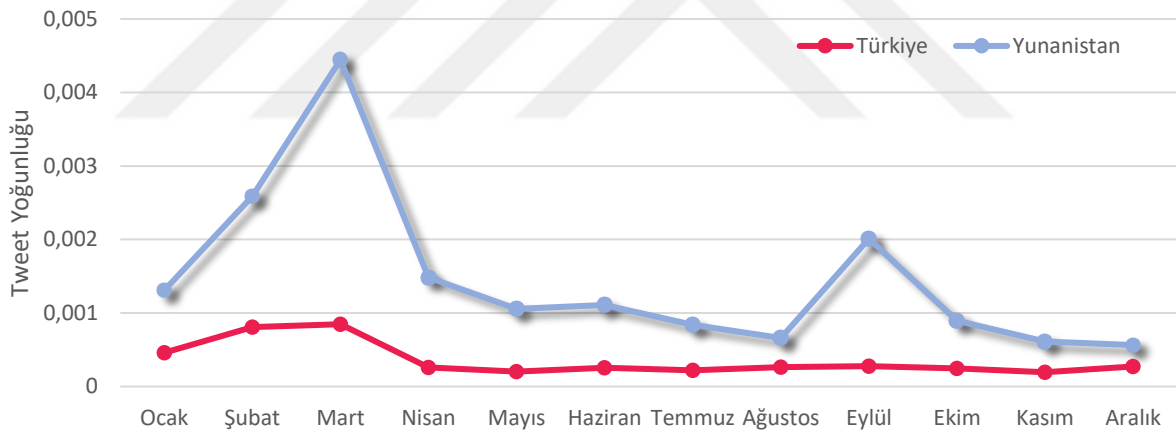
Tablo 3.1.2 Türkiye ve Yunanistan'ın Tweet Yoğunluğu

	TÜRKİYE			YUNANİSTAN		
	Tweet Sayısı	Ülke Nüfusu ¹	Tweet Yoğunluğu (%)	Tweet Sayısı	Ülke Nüfusu	Tweet Yoğunluğu (%)
Ocak	38.411	84.135.428	0,000456538	13.636	10.698.599	0,001274559
Şubat	67.776	84.135.428	0,000805558	26.998	10.698.599	0,002523508
Mart	70.891	84.135.428	0,000842582	46.320	10.698.599	0,004329539
Nisan	21.778	84.135.428	0,000258845	15.475	10.698.599	0,001446451
Mayıs	16.881	84.135.428	0,000200641	11.008	10.698.599	0,00102892
Haziran	21.347	84.135.428	0,000253722	11.580	10.698.599	0,001082385
Temmuz	18.596	84.135.428	0,000221025	8.729	10.698.599	0,000815901
Ağustos	22.227	84.135.428	0,000264181	6.867	10.698.599	0,00064186
Eylül	23.149	84.135.428	0,00027514	20.952	10.698.599	0,001958387
Ekim	20.698	84.135.428	0,000246008	9.341	10.698.599	0,000873105
Kasım	16.272	84.135.428	0,000193402	6.404	10.698.599	0,000598583
Aralık	22.921	84.135.428	0,00027243	5.884	10.698.599	0,000549979

Tablo 3.1.2’ye bakıldığında Türkiye’nin Yunanistan’a oranla nüfusunun daha fazla olduğu görülmektedir. Çalışma kapsamında, ülkeler arasında tutarlı bir karşılaştırma yapabilmek amacıyla atılan toplam tweet sayısından ziyade paylaşılan tweetlerin ülke nüfusuna oranları yani tweet yoğunlukları önem kazanmaktadır. Ülkeler bazında tweet

¹ Çalışmanın odak noktası olan 2020 yılının ülke nüfusu baz alınmıştır.

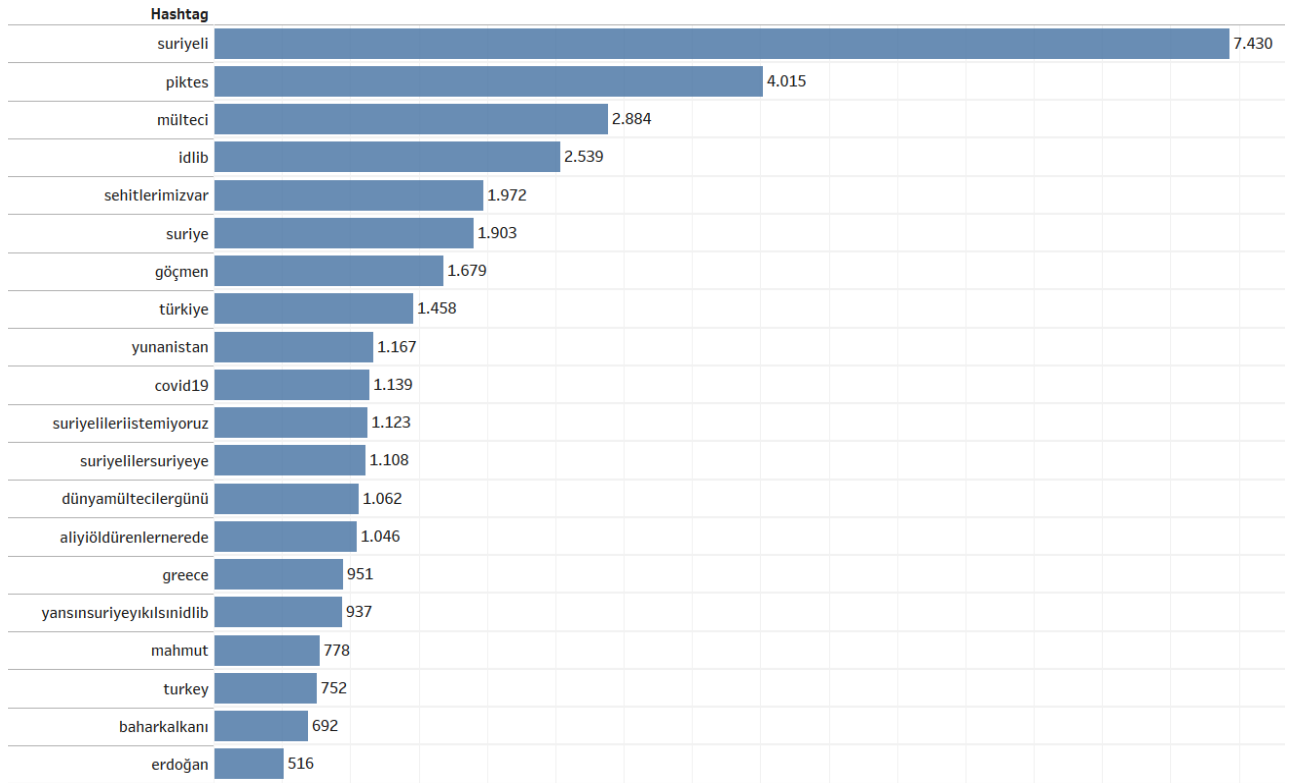
yoğunlukları Grafik 3.1.4'te ülkeler özelinde aylık olarak toplanan tweetler görselleştirilerek göç ve göçmen konusunun ülkelerin gündemini hangi tarih aralıklarında ne kadar süre meşgul ettiği karşılaştırmalı olarak verilmiştir. Grafik 3.1.1'e göre; toplam tweet sayısı açısından Türkiye'de göç/göçmen konusu Yunanistan'a göre her ne kadar sayısal çokluk olarak üstün gibi görünse de elde edilen sayısal veriler nüfusa oranlandığında göç/göçmen konusunun Yunanistan'da daha fazla gündeme ge(tiri)ldiği görülmektedir. Türkiye'nin tweet yoğunluğuna bakıldığında şubat ve mart aylarında yükseliş kazandığı görülürken sonraki aylarda stabil seyrettiği söylenebilir. Bu durumun oluşmasında Türkiye'deki yerel halkın Suriyeli mülteci göçüne yönelik 10 yıllık (2020 yılı itibariyle) göç tecrübesinin etkili olduğu düşünülmektedir. Bu noktada Suriyelilerin fiili varlığının yerel toplumda kabul gördüğü ve normalleşme emarelerinin ortaya çıktığından söz edilebilir. Göçmenlerin Avrupa yolundaki ilk umut kapısı olan Yunanistan'da göç, göçmen konusunun ülke gündemini daha yoğun olarak meşgul ettiği görülmektedir. Bu durumun oluşmasında ise Suriyeli göçmenlerin Yunanistan sınırları için sürekli bir tehdit kaynağı olarak görülmesinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Grafik 3.1.4 Aylara göre 2020 Yılına Ait Tweet Yoğunluğu

3.2. 2020 Yılına Ait Tespit Edilen Hashtaglerin Etnografik İncelenmesi

Twitter ortamında bireyler, belirli konulara erişimi kolaylaştıran, bu konular hakkında konuşmak isteyen kullanıcıları bir çatı altında toplayan, konuları/tartışmaları organize eden hashtagleri kullanmaktadır. Çalışma kapsamında elde edilen 1 yıllık verilerde sıklıkla kullanılan hashtagler tespit edilmiştir. Bu hashtagler frekanslarına göre sıralanmış ve ilk 20 hashtag inceleme kapsamına dahil edilmiş ve bunlar Grafik 3.2.1'de gösterilmiştir.

Grafik 3.2.1 2020 Yılında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Türkiye

Grafik 3.2.1'e bakıldığında Türkiye veri setinde açık ara en çok tercih edilen hashtag #suriyeli'dir. Bu durum, 2011 yılı itibariyle Türkiye'ye gelen ve resmi olarak 3 milyon 535 bin 898 kişiye ulaşmış mülteci nüfusun, yıl boyu ülkenin gündemini meşgul ettiğini göstermektedir. En çok tercih edilen 2. hashtag ise #piktes (Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi) olmuştur. Bunun art alanında "PIKTES" öğretmenlerinin 7 yıldır devletten kadro beklemeleri ve bu bekleyişe henüz olumlu bir cevap gelmemesi bulunmaktadır. "PIKTES" öğretmenleri ya da bu öğretmenlere destek verenler, belirli zaman aralıklarında veyahut Suriyeli/göçmen/mültecilerle alakalı herhangi bir gündem oluştuğunda, kadro taleplerini, belirledikleri bu hashtag altında organize bir şekilde dile getirmektedir. Göçmenlere yönelik çevrim içi söylemin gücünden ve görünür niteliğinden faydalanmak isteyen çeşitli gruplar, #suriyeli, #göçmen ve #mülteci gibi genel hashtaglerden destek almakta ve bu hashtagleri, duyurmak istedikleri konuları/sorunları yayabilecek bir araç olarak kullanılabilmektedir.

Twitter platformunda yapılan gözlemler, geçirilen süre ve tespit edilen metinlerin incelenmesi sonucunda en sık tercih edilen diğer hashtaglerin birbirleriyle ilişkili olduğu tespit edilmiştir. Bu hashtagler arasında; #idlib, #yansinsuriyeyıkılısidlib, #greece, #şehidimizvar bulunmaktadır. Birbirleriyle bağlantısı bulunan bu hashtagler, çalışmanın da olay örgüsünü çizmede yardımcı olmuştur. Kullanıcılar tarafından bu hashtaglerin oluşturulmasında ve tercih edilmesinde İdlib'de 34 askerin şehit olması ve bu olayın sebebi

olarak hem ana akım medyada hem de sosyal ağlarda Suriyelilerin hedef gösterilmesi etkili olmuştur.

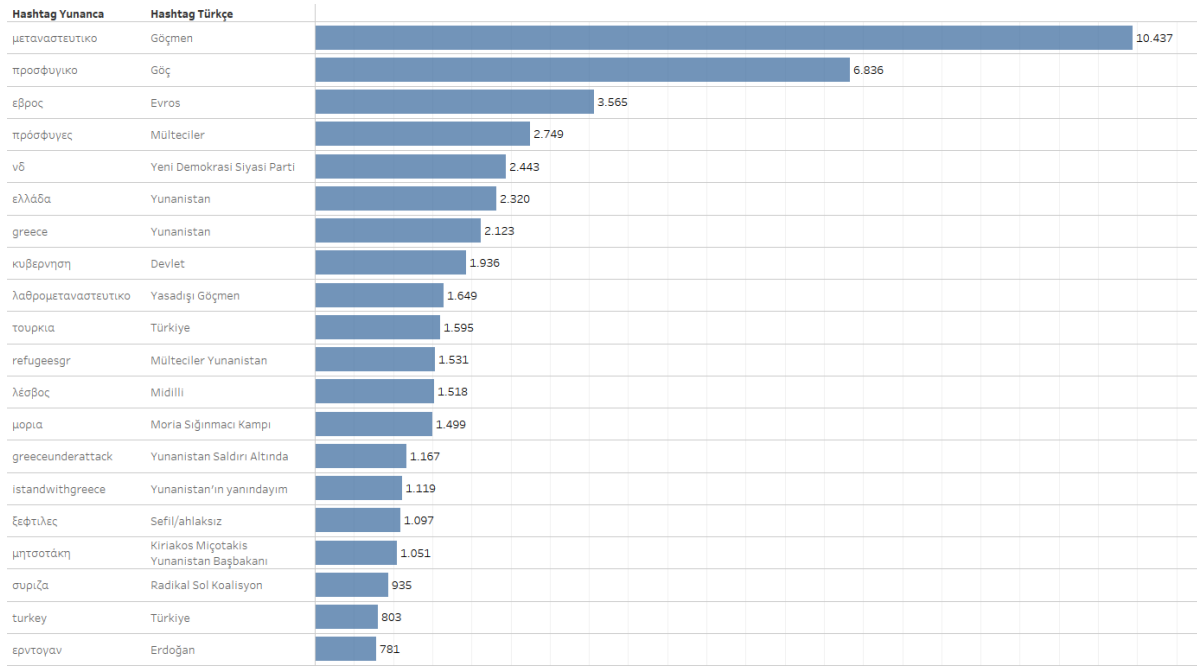
Yıl boyunca en çok etkileşime giren hashtagler arasında bulunan #suriyelileriistemiyoruz ve #suriyelilersuriyeye hashtagleri, sahip oldukları dil bakımından Suriyeli grupların çevrim dışı yaşamda meydana gelen olayların “günah keçisi” olarak ve toplumsal öfkenin kanalları edildiği “öteki”ler şeklinde kodlandığını göstermektedir. Grafik 3.2.1 incelendiğinde #covid hashtaginin de listede yer aldığı görülmektedir. Hashtage bağlı tweetler incelendiğinde, metinlerde başta Suriyeliler olmak üzere her türlü göçmenin küresel salgın koşullarına dair alınan önlemleri hiçe saydığı, bu salgının yayılma hızının artmasına neden olduğu ve hatta salgına karşı herhangi bir özel önlem almamalarından dolayı bu afetin sorumluları arasında görüldüğü tespit edilmiştir. Covid-19 koşullarında Suriyelilere yönelik bu olumsuz ifadelerle karşıt olarak göçmenlerin salgın koşullarında karşılaştıkları zor durumu anlamaya ve anlatmaya çalışan tweetler de bulunmaktadır. Bu bağlamda bir konu hakkında kullanılan aynı hashtage, iki farklı görüşün ve ifadenin yansıtılabildiği görülmektedir. Göçmenleri anlamaya, onlar adına kaygılanmaya ve varlıklarını hatırla(t)maya yönelik açılan #dünyamültecilergünü hashtagi, içinde negatif içerikli tweetler barındırabilmesine rağmen mültecilere yönelik açılan pozitif hashtag başlığına bir örnektir.

Tablo 3.2.1 En Çok Etkileşim Alan Hashtaglere ait Tweetler-Türkiye

Kullanıcı Kimliği	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni
Dr.Sinan Oğan	17099	6 askerimizin #İdlip de şehit olduğu bugünde Suriyeli Tosunlar İstanbul'da çete kurup işyeri basıyor! Biz kadına çocuğa bakalım ama bu Tosunlar ülkelerini savunsun dediğimiz için bize saldıran haysiyetsizlerin bu Tosun merakı devam ediyor mu hala?
Şevval Erdel	14329	Oturduğum apartmanın girişinde yaklaşık 3 yıldır Suriyeli market var, sahibi geçen ay Jetta almış. Ben 3 buçuk yıldır özel bir laboratuvarında çalışıyorum, bırakın Jetta almayı ay sonunu zor getiriyorum. Ülkemde Suriyeli istemiyorum! #SuriyelilerSuriyeye
Kaç Saat Oldu? 🌍	11363	Mültecilere kapılar açılınca hapisten serbest bırakılan Suriyeli: "Avrupa'ya gidip kendimi kurtaracağım" diyeli birkaç saat oldu #sehitlerimizvar
Selâmi Haktan	9105	“Biz Suriyelilere taş atıyoruz ya, Mahmut isimli Suriyeli tınaklarıyla toprağı kazıya kazıya elleri paramparça bizi enkaz altından çıkardı” #Turkey #TurkeyEarthquake #Elazig #depremElazig
Politikoloji	8982	Ümit Özdağ: "Benim askerim o topraklarda güvenlik için Şehid olurken savaşırken, aynı yaştaki Suriyeli taksimde nargile içiyor." #YansınSuriyeYıkılınİdlib
Halid Abdo	5307	Samsun'un Vezirköprü ilçesinde fırın işçisi olarak çalışan Suriyeli "Eymen Hammami" (16) ırkçı grup tarafından bıçaklanarak öldürüldü. #suriyeli
Abbas Güçlü	4397	Çile çeken öğretmen çok ama en zor durumda olanlar, mülteci kamplarında görev yapanlar! Meslektaşları tatile çıkarken onlara saha görevi verildi. Suriyeli aileleri ziyaret edecekler! Hem de ulaşım aracı,yemek, güvenlik,harcırah sağlanmadan ve hiçbir özlük hakkı tanınmadan! #PIKTES
Selâmi Haktan	3286	Sahil Güvenlik botumuz, mülteci botlarını batırmaya çalışan Yunan Sahil güvenliğini kovalıyor. Yunanlılar baya korkmuş anlaşılın 😞😞😞 #Yunanistan #Refugees
Mevlüt Çavuşoğlu	1619	#Suriye Geçici Hükümeti Başkanı Abdurrahman Mustafa ile görüştük. Muhalefetin kontrolü altındaki bölgelerde yürütülen başarılı çalışmaları takdir ediyoruz. Güvenlik ve refahın sağlanmasında Suriyeli kardeşlerimizin daima yanındayız.

 AVİ 	1993	"Suriye'de 9 yıldır savaş var. Ne bir ABD'li Rus askerini, ne Rusya bir ABD askerini öldürdü, Biz ise 506 şehit verdik. Suriyenin doğu petrollerini ABD, batı petrol ve limanlarını ise Rusya kontrol ediyor. Bize ise 5 milyon Suriyeli düştü..." #suriyelileriistemiyoruz
Muhammet kays HAMDI	13280	Bir suriyeli olarak TÜRKİYEYE olan borcumuzun ne kadarını ödeyebilirsem yeterdir benim için..Çalışmaya devam Allah yar ve yardımcısı olsun. Allahın izniyle. #COVID19 #TürkiyeKazanacak
Fikri Sağlar	4348	İçişleri Bakanı Süleyman Soylu "ümme" dedikleri Suriyeli mültecilere sayaç takmış. Ümmetsayar!.. #BaharKalkanı
Cemile Taşdemir	2801	Suriyeli Ahmet Olayı çok güzel özetledi Dün bizi kovanlar bugün bizi sever oldu! Ağzına sağlık kardeşim #AliyiÖldürenlerNerede
Dr. Leyla ŞAHİN USTA	2166	Yunanistan'ın Mültecilere Yönelik Uygulamaları • İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne, • Avrupa #İnsanHakları Sözleşmesi'ne ve • 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne aykırılık teşkil etmektedir. Mültecilere AIHM'e başvuru hakkı doğmuştur #Mülteci #Göçmen #HumanRights #Greece
Hukukcu	1719	filistinli çocuk anne bizi kurtaracak demi arakanlı anne oğlum ağlama bizi kurtaracak afgan çocuk baba çok dua ettim bir gün gelsin diye suriyeli çocuk anne # Erdogan'ın yanına gidelim o bizi korur tüm mazlumlara duasındaki adamdır #Erdogan #Erdogan #Erdogan
Kudret	1148	Bugün #DünyaMültecilerGünü. Medya ve internette Türkiye'deki Suriyeli mültecileri hedef alan onlarca yanlış bilgi ve sahte haber yayılıyor. #teyitdosya'da siyasetçilerin ve medyanın besleyip büyüttüğü mültecilere yönelik olumsuz algıyı araştırdık.
Tahir Şimşek	192	Depremde enkaz altında kalan kadın nasıl kurtarıldığını anlattı: "Biz Suriyelilere taş atıyoruz ya, #Mahmut isimli #Suriyeli, tırnaklarıyla toprağı kazıya kazıya, elleri paramparça bizi enkaz altından çıkardı. Ben ölsem asla o çocuğu unutmam."
İnternethaber .com	818	#Türkiye hakkında kullandığı ifadelerle tepkilere neden olan mülteci, #Yunanistan polisi tarafından dövülüp geri gönderildi >>> https://internethaber.com/turkiye-bizi-dusunmedi-diyen-suriyeli-sinirda-bekliyor-2087098h.htm

Tablo 3.2.1 incelendiğinde mültecilere/göçmenlere yönelik üretilen söylemlerin devlet görevlileri, gazeteciler, siyasi kişilikler, fenomen kişilikler, gündem/haber siteleri, sıradan kullanıcılar ve mülteciler tarafından paylaşıldığı söylenebilmektedir. Yapılan paylaşımlarda ülke ekonomisinin kötüleştiğine ve ev sahibi toplumdaki bireyin ekonomik refah seviyesinin mültecilerin refah seviyesinden daha aşağıda olduğuna vurgu yapılmıştır. Bu noktada ekonomik problemlerin kaynağı olarak kodlanan Suriyelilerin evlerine dönmesi gerektiği birçok kez dile getirilmiştir. Ekonomik nedenlerin yanı sıra Suriye'de yaşanan savaşın Türkiye'ye ağır maliyetleri olduğu da vurgulanmaktadır. Operasyonlar sürecinde şehit olan askerlerin sorumluluğu, ülkelerinde savaşmayan veya savaşmayı tercih etmeyen Suriyeli erkek bireylere yüklenmektedir. Suriyeliler, toplumsal bilince nargile içen, keyif düşkün, vefasız, düzen bozucu ve korkak kişiler olarak işlenmektedir. Tweetler arasında göçmenlik meselesi üzerinden milliyetçi ve hamasi söylemlerin üretilmekte olduğu ve bunların Yunanistan'a karşı kullanıldığı görülmektedir. Olumsuz ifadelerin aksine en çok etkileşim alan tweetler arasında toplumsal fayda sağlayan, olay ve iş kollarından örnekler verilerek Suriyelilerin topluma katkısı öne çıkarılarak bu gruba yönelik pozitif algının inşa edilmesi de söz konusudur.

Grafik 3.2.2 2020 Yılında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Yunanistan

Grafik 3.2.2 incelendiğinde tweet metinlerine bağlı en popüler hashtagler arasında #göç, #göçmen ve #mülteciler bulunması bu durumun sınır komşusu olan iki ülke arasında ortak bir mesele olduğuna işaret etmektedir. Bu açıdan Suriyeli göçü, sadece Türkiye'yi ilgilendirmemekte komşu Yunanistan'ın da gündemini meşgul etmekte ve platform kullanıcılarını bu konuda söylem üretmeye ve/veya var olan söyleme katkıda bulunmaya teşvik etmektedir. Burada kullanılan hashtagler arasında #yasadışıgöçmen etiketiyle Suriyelilerin herhangi bir hukuksal statüden yoksun olduğu vurgulanarak bu göç hareketinin meşru olmadığı ve Yunanistan'a yönelen bu hareketin uluslararası statüde geçerliliğinin bulunmadığı vurgulanmak istenmektedir. Bu hashtag ile aynı çizgide olan diğer hashtag ise #Istandwithgreece'dir. Suriyeli göç hareketinin meşru görülmemesi ve hashtagi açan kullanıcıların devlet yanlısı taraf olması, göçmenlere yönelik çeşitli türden ifadelerin temellendirilmesini sağlamıştır. Bu noktada Suriyeli göç hareketinin sınırlara düzensiz şekilde akın akın gelmesi, bu hareketin tehlikeli, istilacı ve düzen bozucu tehdit olarak algılanmasına neden olmakta ve #greeceunderattack başlığının açılmasına neden olmaktadır.

Özellikle yasadışı göçmen olarak görülen #Sefil/ahlaksız hashtagi altında hem Suriyeli göçmenlere hem de mevcut hükümete karşı yoğun şekilde tweet paylaşıldığı tespit edilmiştir. Suriyeli göçmenlere yönelik ötekileştirici ve aşağılayıcı ifadeler, sık şekilde bu hashtag altında kullanılmıştır. Hashtaglerin izi sürülürken birbirinin halefi ve selefi olan iki siyasal parti üzerinden Suriyeli göçüne dair söylem üretildiği görülmüştür. Bu tartışmalar #YeniDemokrasiSiyasiParti ve #RadikalSolKoalisyon hashtagleri altında sürdürülmekte ve hükümetin göç politikası eleştirilmektedir. Ayrıca #Türkiye, #Turkey ve #Erdoğan

hashtagleriyle Suriyeli göçüne dair düşünceler siyasi bir hesaplaşma çatısı altında tartışılmıştır. Bu açıdan Yunanistan bağlamında özellikle göç hareketinin ve Suriyeli meselesinin siyasallaştırıldığı ve siyasi söylemin bir parçası haline getirildiği de görülmektedir.

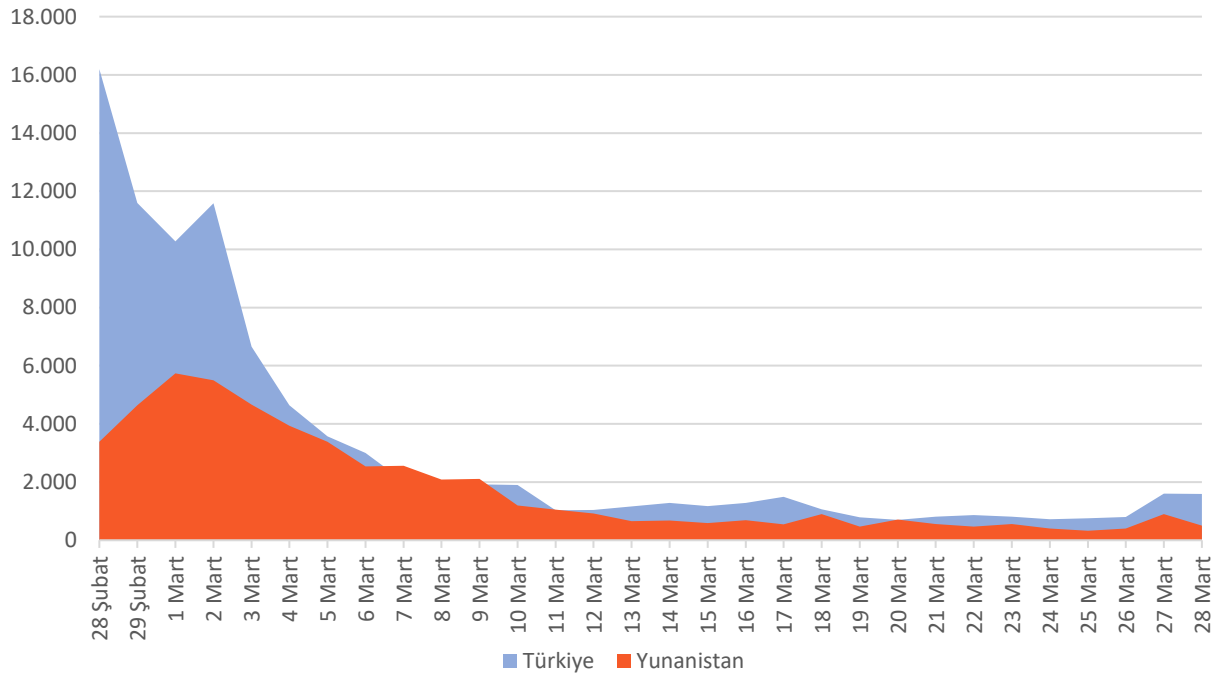
Tablo 3.2.2 En Çok Etkileşim Alan Hashtaglere ait Tweetler-Yunanistan

Kullanıcı Kimliği	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni
ΝίκοςΓΡΣωτηρόπουλος	1184	Pakistanlı bir topluluğun başkanı Javed Aslam dün #Moria'da yasadışı göçmenler lehine düzenlenen mitingde şu sloganla: açık sınırlar tüm mültecileri ağırlıyor. Bu arada Pakistan, ülkemizle savaş halinde Erdoğan'dan yana olmuştur. #göç (#Moria #μεταναστευτικο)
Σταμίρενα	449	Daha fazla pislik yok. Yunan olmaktan utanan herkes, çok kültürlü hayalini özgürce yaşamak için uçakla Ankara'ya ve oradan da Ortadoğu'ya gider. #Greece_under_attack #IStandWithGreece #Greece_Turkey_Borders #εβρος #εισβολη #Τουρκια #μεταναστες
Costas Tachtsidis	1061	Tsipras'ın altında, 1 milyondan fazla. birkaç ay içinde Ege'yi geçen mülteciler, dayanışma ağları ülke geneline yayılmış ve mülteci krizi uluslararasılaşmıştır. Miçotakis'e göre tam tersini görüyoruz: çevik kuvvet polisi politika yapıyor. Ondan başka bir şey yok. Sadece Matt. #Εβρος
GEORGIOS LYKOKAPIS	394	Yunanistan, modern köle tüccarı ve cihatçı teröristlerin koruyucusu #mülteci (#προσφυγικό) ile #Erdoğan'ın(#Ερντογάν) melez savaşıyla yüzleşmeye hazırlanmalı. Avrupalılar gasplarını yutacaklar, şimdi sıradan. #Erdogan #Turkey
Costas Tachtsidis	1716	Şu anda General Glentze önderliğindeki traktörlü çiftçiler, avcılar, balıkçılar, ulusal muhafızlar ve emeklilerin # Εβρος 'a doğru yola çıktıklarını ve tıpkı göçmenler gibi 16 dönümlük Yunan topraklarını Türklerden geri alacaklarını varsayalım. sonra; ne hayır;
Ιωάννης Βατάτζης	386	Ermenistan Başbakanı'ndan "Bomba": "Pakistan Özel Kuvvetleri Artsakh'ta Azeriler tarafında savaşıyor." Endişelenmeyelim. Yunanistan'da bulunan Pakistanlılar, bizi seven ve yardım etmeyecek olan "yoksul mülteciler" dir. #Ερντογαν.(Erdoğan)
Nikolas	303	Kranidi'de koronavirüse yakalanan 150 "göçmen"in misafir edildiği otelin dışında, koruma malzemelerinin bulunduğu yardım malzemelerini kapmak için koşuştular! "Mesafeyi korumak" derken ne demek istedin? #coronavirus #Yunanistan(#greece) @Afrika
LilaPause	936	Elena Akrita her zaman sağ tarafta... (#προσφυγικό)
Αλ Μπάντι	765	Hey #GreeceUnderAttack'i terk et Yunanistan gerçekten saldırıya uğrasaydı Miçotakis çoktan Paris'te kendisini siyasi mülteci ilan ederdi.
Antilian Kotzai	333	Yunan hükümeti, tüm insan haklarına karşı bir ay boyunca mültecilere sığınmayı kaldırdı. İnsanlık tarihinin en temel hakkını ortadan kaldırıyorlar. Savaş riski altında olan insanlar korunma hakkına sahiptir. Yunan tarihi için kara gün. #vδ
The Socialist	506	Eva Kaili: "SYRIZA-ANEL STK'ların seçiminden sorumlu. AB'den 2.2 milyar Euro verildi, nereye gittiler?" https://thesocialist.gr/2020/03/07/eva-kaili-gia-metanasteytiko-syriza-anel/ #μεταναστευτικο #προσφυγικο #SYRIZA #ANEL #NGO #Evros @EvaKaili
Poland ONE Ελληνικά PL	478	#Göçmenlerin yasa dışı yollardan geçmek istedikleri #Yunanistan-Türkiye sınırında Polonyalı ve Yunan sınır muhafızları devriye geziyor. #Polonya'nın bir dayanışma jesti olarak sınırda (#Ελλάδα) #Yunanistan'a yardım gönderdiğini hatırlatalım. kaynak: #Frontex
Ομάδα Μνήμης	648	Bu videoyu izleyin ve paylaşın: çevik kuvvet polisi # Sakız Adası'ndan ayrılırken sivillere saldırır ve arabaları kırar. Bay Chrysochoidis hala yerinde duruyor; https://youtu.be/oid3El_s_u8 #Nd_xaftillas #hükümet_tyrko #mülteci #istifa
aftolykos	215	Mitarakis otelci olduğunu düşünüyor: "Yunanistan'da şu anda yapılarda, apartmanlarda veya otellerde konaklayan 100.000 göçmenimiz var." #Kranidi #kolaj #koronavirüs #göç # pandemi #MENUMESPİTİ #yasadışı göç #yasadışı göçmenler #sınır dışı #yasadışı
ΝίκοςΓΡΣωτηρόπουλος	351	#Miçotakis Bey mülteci akını sorununu şamandıralarla, barajlarla çözmek çok kolay, mülteci TEKNELERİ nedir? Benim de TEKNELERİM var, gezintiye çıkalım mı? Gölge tiyatrosu #TSİPRAS #vouli

2020 yılı içerisinde en çok etkileşim alan hashtaglere ait tweetlere bakıldığında milliyetçi söylemlerin bulunduğu, mültecileri ve hükümeti aşağılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerin yer aldığı görülmektedir. Hashtaglerde iç siyasete yönelik iğneleyici ifadeler bulunmakta, Yunanistan’a yönelen göç hareketliliğinin sebebi olarak Türkiye’nin dış politikada yürüttüğü siyasi tavır sebep olarak görülmekte ve hükümet karşıtı söylemler, göçmenlere uygulanan politikalar üzerinden üretilmektedir. Küresel salgın döneminin baş göstermesi sebebiyle göçmenlerin tehdit unsuru olduğu ve kurallara uymayarak yerel halkın sağlığını tehlikeye attığını ifade eden tweetler de bulunmaktadır. Göçmenlere yönelik olumsuz söylemlerin yanı sıra onların hakkını koruyan tweetler de etkileşim almaktadır. Özellikle Yunanistan’ın göçmenlere karşı uyguladığı politikaların insan haklarına uygun olmadığı yönünde eleştiri getiren tweetler de bulunmaktadır.

Türkiye ve Yunanistan bağlamında üretilen çevrim içi söylemde göçmenlerin, aşağılayıcı ve küçük düşürücü ifadelerle maruz kaldığı görülmektedir. Metinlerden göç ve göçmenler meselesinin iç siyasete dair birtakım hesaplaşmaların içerisine dahil edildiği anlaşılmaktadır. Göç olgusu üzerine atılan tweetlerde bu meselenin doğrudan muhatabı olması ve sorumluluğu taşıması gereken kesimin karşı taraf olduğuna dair bir inanç geliştirildiği görülmektedir.

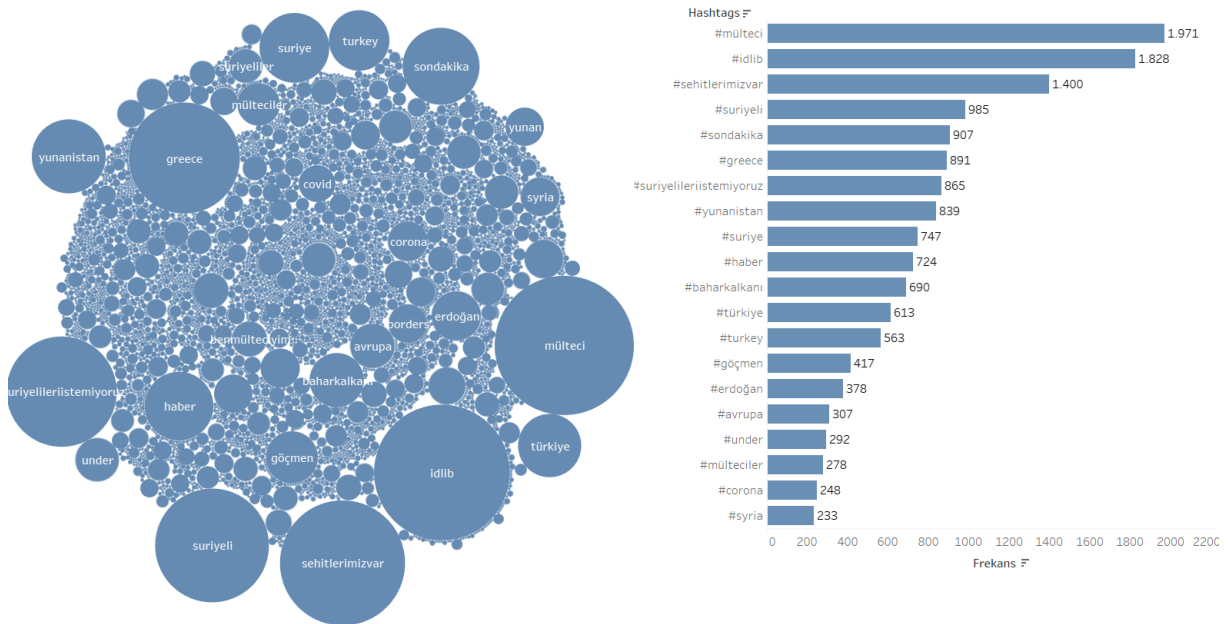
3.3. Çalışmanın Odak Noktası: 28 Şubat- 28 Mart 2020 Tarih Aralığı

Grafik 3.3.1 28 Şubat -28 Mart Tweet Sıklığı

Çalışmanın odaklandığı 28 Şubat-28 Mart aralığına ait tweetlerin atılma sıklığı Grafik 3.3.1’de gösterilmiştir. 28 Şubat 2020 tarihinde batıya açılan sınır kapılarında herhangi bir güvenlik önlemi alınmayacağı ve göçmenlerin/mültecilerin geçişinin engellenmeyeceği duyurusu yapılmıştır. Erdoğan bu durumu; “Biz de dün ne yaptık? Kapıları açtık. Şimdi bu sabah itibarıyla yaklaşık 18 bin oldu kapıları zorlayıp geçenler. Ama bugün herhalde 25 bin-30 bini bulabilir. Bu kapıları bundan sonraki süreçte de kapatmayacağız”(CNN Türk, 2020) şeklinde duyurmuştur. Mültecilerin siyasi bir koz olarak lanse edildiği, sayısallaştırıldığı ve tehdit unsuru olarak kullanıldığı bu süreçte ana akım medyada yer almaya başlayan söz konusu söylemlerin hızla tüm sosyal medya platformlarında yankı bulduğu anlaşılmaktadır. Ana akım medyada yaşanan bir olay iletişim teknolojilerinin gelişen ve birbirleriyle bağlantılı yapısı sayesinde sosyal medyada anında karşılık bulmakta, bireyler durumu kınayan veya destekleyen gruplar kurmakta ve tartışma alanları oluşturmaktadır (Toprak, Yıldırım vd., 2009: 47).

Tweet yoğunluğunun verildiği Tablo 3.1.1’e tekrar bakıldığında şubat ve mart aylarında Yunanca atılan tweetlerin Türkçeye kıyasla daha yoğun olduğu söylenebilmektedir. Çalışmanın odaklandığı tarih aralığında, Türkiye’deki sınır geçiş kontrollerinin durdurulması ve göçmenlerin Yunanistan’a doğru hareket etmesi ev sahibi toplumda panik, korku ve endişenin baş göstermesine neden olmuştur. Bu durumu ayrıntılı olarak ele alabilmek için en çok kullanılan hashtagler incelenmiş ve Grafik 3.3.2’de görselleştirilmiştir.

Grafik 3.3.2 28 Şubat-28 Mart Aralığında En çok Kullanılan ilk 20 Hashtag-Türkiye

Twitter’da bazı olaylar/konular Twitter platformuna taşınırken hashtag savaşları görülebilmektedir. Hali hazırda açılan ve TT olan bir hashtag, konunun/olayın diğer taraflarının açtığı karşı bir hashtag ile karşılaşabilmektedir. Bu durum çevrim dışı dünyada karşı karşıya gerçekleşen mücadelenin çevrim içine taşındığına, bu sürecin maliyetsiz, fiziksel bir çatışmadan uzak ve yüksek katılımcı sayısı ile gerçekleştiğine işaret etmektedir.

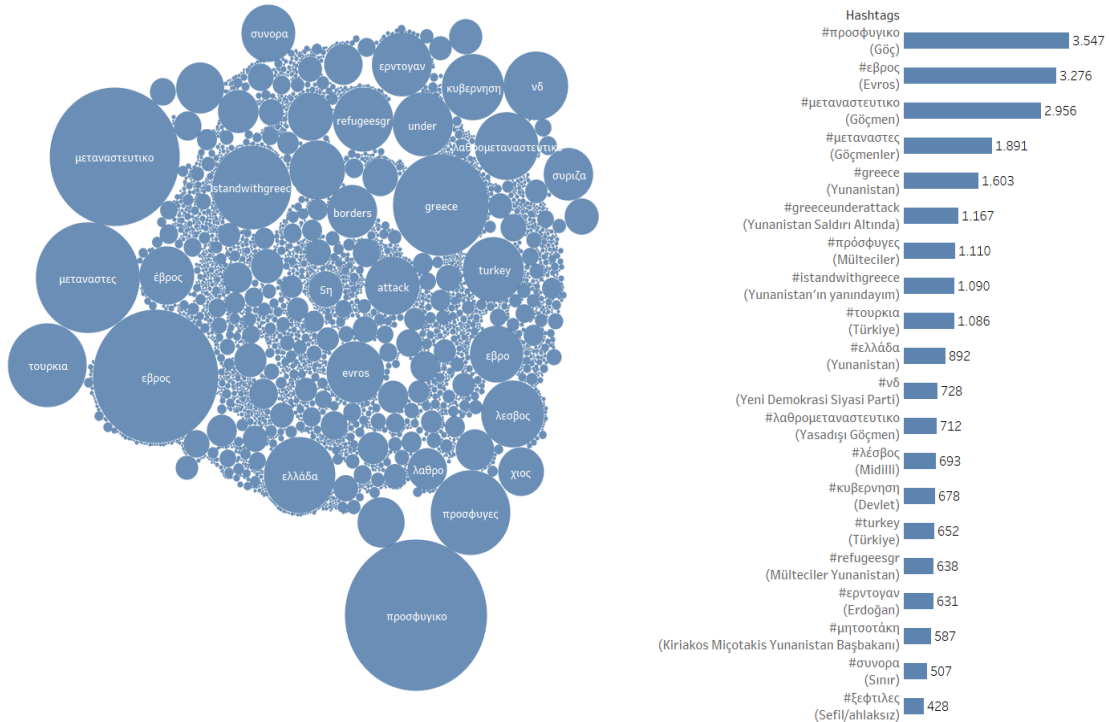
Grafik 3.3.2 ve 3.3.3’te belirlenen tarih aralığında en çok kullanılan hashtagler görülmektedir. Hashtagler, güncel olaylar ve mevcut gündem hakkında fikir sahibi olmak isteyen kimseler için bilgiye erişim kaynağıdır. Türkiye’de, 28 Şubat 2020 tarihinde 34 Türk askerinin şehit edilmesi haberi, sosyal medyanın gündeminde ilk sırayı almaktadır. Twitter’ın etkileşimli ve kullanıcı türevli alt yapısı, gündemi takip etmenin yanında gündemi oluşturma ve mevcut gündeme yön vermeyi de mümkün kılmaktadır. Şehit haberinin akabinde Cumhurbaşkanı Erdoğan’ın batıya yönelen sınır kapılarının açıldığını ve ülkeden gitmek isteyen göçmenlere herhangi bir engelleyici müdahalede bulunulmayacağını duyurmasıyla gündemin odak noktaları değişmeye başlamaktadır.

Türkçe tweetlerde en çok kullanılan hashtagler incelendiğinde #Türkiye, #Yunanistan, #Suriye, #İdlib ve #Avrupa hashtaglerinin tercih edildiği görülmektedir. Ayrıca bu hashtaglerin İngilizce versiyonları da sıklıkla kullanılmıştır. Bu durumun, mevcut söylemleri daha geniş kitlelere yaymak ve yeni söylemlerin oluşmasını kolaylaştırmak amacıyla gerçekleştirildiği düşünülmektedir. Konumlara vurgu yapan bu hashtagler, mülteci tartışmasının muhataplarını da bize göstermektedir. Tercih edilen #sehitlerimizvar, #baharkalkanı ve #idlib hashtagleri, çevrim dışında yaşanan olayları nitelemektedir. Bu hashtagler kullanılarak olayların sorumlusu olarak Suriyeliler görülmekte, bu gruplara yönelik olumsuz yargılar üretilmekte ve ötekileştirici söylemler dolaşıma sokulmaktadır.

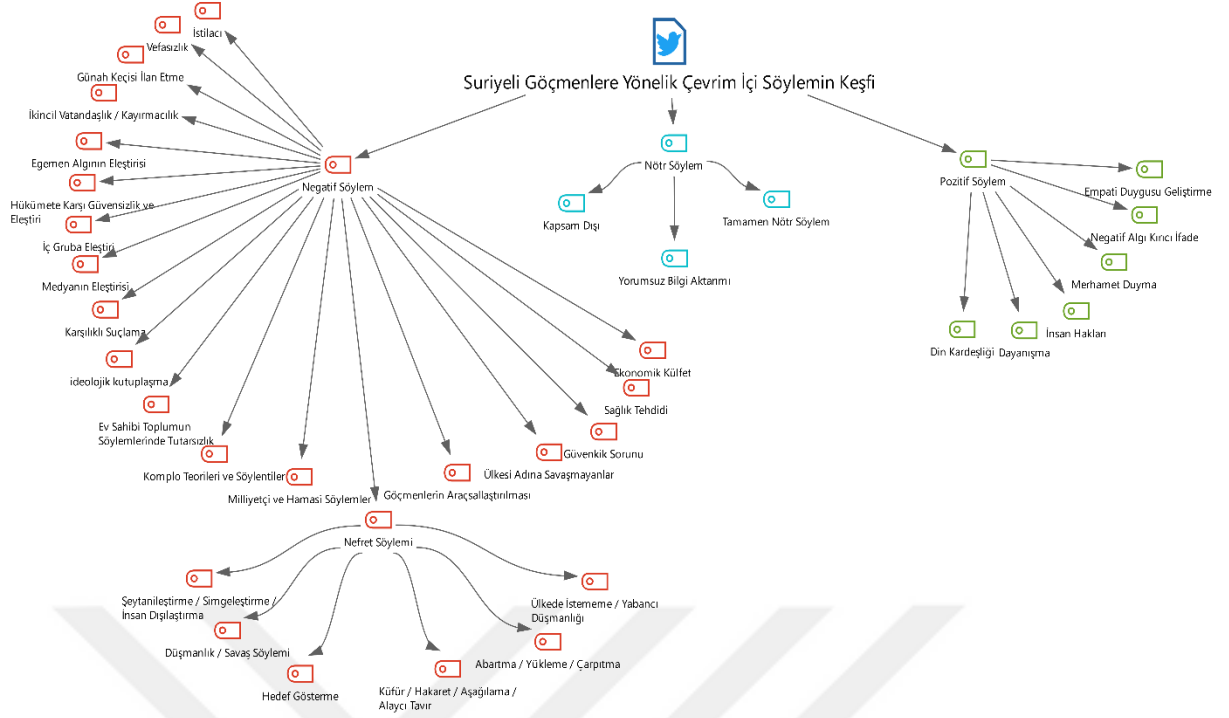
“Plajlarda nargile içip milletin karısına,kızına sarkan Suriyeli pezevenkler için; -Kaç şehit daha vereceğiz..? -Kaç kadın dul kalacak.? -Kaç çocuk yetim kalacak.? -Kaç anne baba evlat acısı yaşayacak.? #sehitlerimizvar”

Tweetlerde sık kullanılan #Erdoğan hashtagi ise siyasi bir lideri temsil etmektedir. Bu hashtag çatısı altında paylaşılan tweetler, olaya çeşitli açılardan bakan düşünceleri barındırmaktadır. Bu tweetlerde Erdoğan, yaşamak için ülkemize sığınan Suriyelilere yardım eli uzatan veya ülkenin kaynaklarını Suriyelilere harcayan, kendi toplumunu düşünmeyen, yanlış politika izleyen bir lider olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak 2019 yılında dünyayı etkisi altına alan Covid-19 pandemisi, Türkiye’de ilk defa 11 Mart 2020 tarihinde görülmüştür. Bu tarihlerde Yunanistan’a geçme umuduyla Türkiye-Yunanistan sınır kapısında bekleyen birçok mültecinin salgına yakalanıp yakalanmadığına, Türkiye’deki salgının yayılmasındaki rolüne yönelik söylemler üretilmiştir.

Hashtagler üzerinden çıkılan keşifte Yunanca tweetler irdelendiğinde, çevrim dışında cereyan eden olayların eş zamanlı olarak çevrim içine yansıdığı hatta kısa bir süre içerisinde diğer ülkelerin gündeminde de yerini aldığı söylenebilmektedir. Türkiye veri setinde olduğu gibi Yunanistan veri setinde de olayların başrollerindeki ülke konumlarının kullanıldığı görülmektedir. #Turkey, #Greece, #Evros ve #Midilli gibi hashtagler Twitter kullanıcıları tarafından sıklıkla kullanılmaktadır. Gerçekleşen bu göç sürecinde mülteciler için Yunanistan, hedef ülke veya geçiş ülkesi olma özelliği taşımaktadır. Her iki durum da ev sahibi toplum için tedirgin edicidir. Bu tedirginlik #greeceunderattack ve #istandwithgreece hashtaglerinde görülmektedir. Yunanca tweetlerde bu durumun bir saldırı olduğu ve bu süreçte Yunanistan'ın yanında olunması gerektiği vurgulanmaktadır. Ayrıca #Miçotakis ve #Erdogan şeklinde oluşturulan hashtaglerde iki ülkenin siyasi liderleri hakkında konuşulmakta ve liderlerin göç ve göçmenler üzerinde göstermiş olduğu eylemler eleştirilmektedir. #Erdogan hashtagini tercih eden kullanıcılar, yaşanan mülteci krizinin sorumlusu olarak Erdoğan'ı görmekte ve bu sürecin özellikle Yunanistan'ı istikrarsızlaştırma amacı taşıyan bir saldırı olduğunu düşünmektedir.

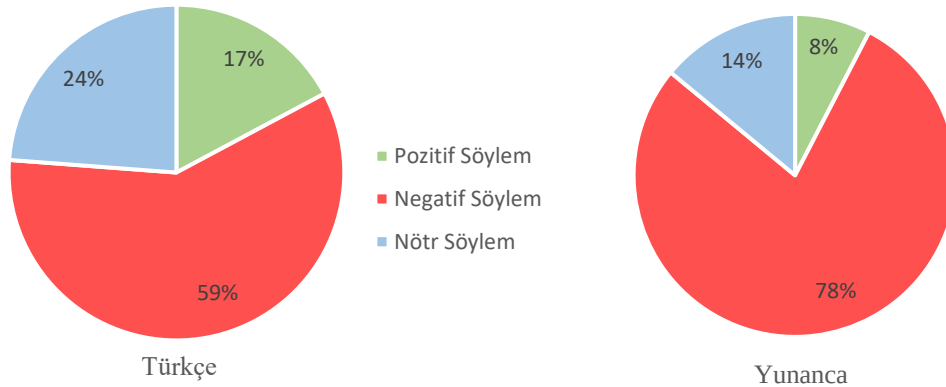

Grafik 3.3.3 28 Şubat-28 Mart Aralığında En Çok Kullanılan İlk 20 Hashtag-Yunanistan

Şekil 3.3.1 İçerik Analizinde Kullanılan Kod Hiyerarşisi

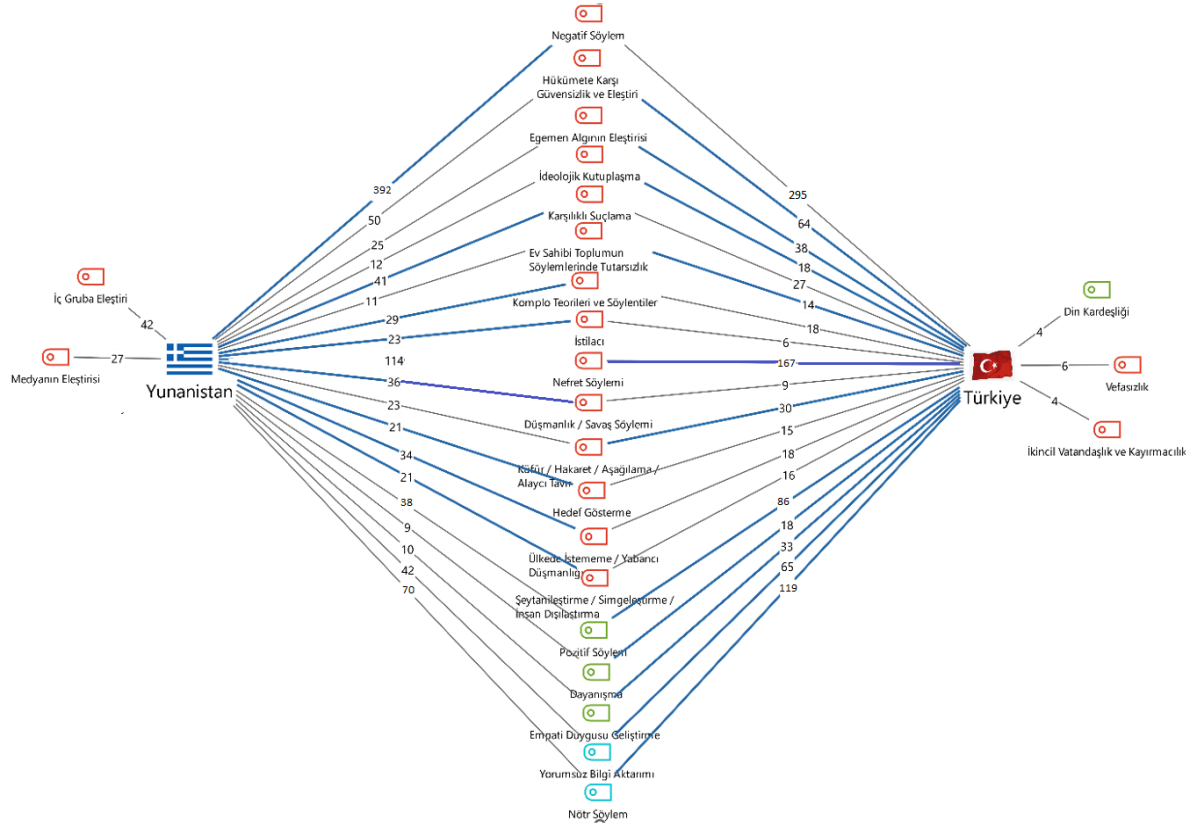
Çalışma kapsamında verilerin analizi MAXQDA 2020 veri analiz programından yararlanarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, program içerisine yüklediği ülkeler açısından en çok etkileşim alan ilk 500 tweeti incelemiş ve içerik analizi stratejisine uygun şekilde belirli kodlar ve alt kodlar oluşturarak metinleri çözümlemiştir. Bu üst kodlar 3 temel başlık altında ele alınmıştır. ‘Negatif söylem’, ‘Nötr söylem’ ve ‘Pozitif söylem’ çalışma kapsamında oluşturulan üst kodlardır. Negatif söylem, dış grup ve iç grup dinamikleri temelinde ele alındığında dış grubun yani göçmenlerin varlığı, iç grubun sahip olduğu kültür, toplumsal düzen ve geleceğine yönelik tehdit ve tehlike içermektedir. Bu açıdan dış gruplar, “... iç grup açısından bir avantaj oluşturmazlar, iç gruba bir katkı sağlayamazlar, kirlidirler ve bulaşıcı hastalık taşırlar, iç grubun refah sistemini sömürürler.” (Paul, 2004).

Tweetlerin niteliği incelendiğinde, göçmenlerin yaşadıkları zorluklarla empati yapan, insan hakları, din kardeşliği, dayanışma gibi nedenlerle paylaşılan tweetler “pozitif”, göçmenlere yönelik dışlayıcı, aşağılayıcı, suçlayıcı, hakaret içerikli ve nefret barındıran tweetler “negatif” olarak işaretlendirilmiştir. Ayrıca göçmenler üzerinden hükümete, egemen algıya veya toplumun diğer üyelerine (iç gruba) yönelen eleştiriler ve hakaretler de negatif söylem çatısı altında yer almaktadır. Tweet metninde herhangi bir olumlu veya olumsuz bakış açısı sunmayan ve/veya yalnızca elde ettiği bilgiyi paylaşmayı amaçlayan tweetler “nötr” kabul edilmektedir.

İncelenen 500 Türkçe tweetin %59’unun negatif söylem içermekte olduğu tespit edilmiştir. Negatif söylem içeren tweetlerde söylemin hedef grubu Suriyeliler, mevcut hükümet veya göçmenlere yönelik egemen algı olabilmektedir. Negatif söylem içeren tweetlerin %34’ü “nefret söylemi” barındırmaktadır. Bu söylemleri sırasıyla “hükümete karşı güvensizlik ve eleştiri” (%14,88), “egemen algının eleştirisi” (%10), “karşılıklı suçlama”(%6) takip etmektedir. Nötr söylem başlığı ise “yorumsuz bilgi aktarımı” (%79) ve “tamamen nötr söylem” (%16) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır ve üretilen söylemlerin %24’ini bu kategori oluşturmaktadır. Göçmenlerin mevcut koşullarını anlamaya çalışan, yaşadıkları sorunlara/zorluklara değinen, dayanışma içeren ve göçmenlere yönelik olumlu hisler besleyen söylemler de üretilmektedir. Bu söylemler türkçe tweetlerde %17’lik bir paya sahiptir.

Yunanca atılmış tweetler ele alındığında en çok %70 paya sahip olan “negatif söylem” başlığında tweet paylaşıldığı tespit edilmiştir. Bu başlık altında üretilen negatif söylemler “nefret söylemi” (%28), “hükümete karşı güvensizlik ve eleştiri” (%12), “karşılıklı suçlama (%10) ve “iç grup eleştirisi” (%10) temalarıyla öne çıkmaktadır. Pozitif söylem içeren paylaşımlarda ise çoğunlukla “empati duygusu geliştirme” (%10) ve “merhamet duyma” (%8) başlıklarının ön plana çıktığı görülmektedir. Twitter’ın sürekli bir biçimde içerik üretmeye uygun yapısı, hem haber sitelerinin hem de kullanıcıların mevcut olaylar hakkında hızlı ve anlık olarak bilgi paylaşımı içerisinde olmasını kolaylaştırmaktadır. Yunanca tweetlerin %14’ünde nötr söyleme sahip içerikler görülmektedir. Yunanca tweetlerdeki nötr içerikler, göçmenlerle ilgili haber paylaşımlarını ve dezenformasyonun önlemesi amaçlı teyitli haber/bilgi paylaşımlarını kapsamaktadır.

Şekil 3.3.2 Kod Sıklığı

3.3.1. Kamusal Düzene ve Toplumsal Huzura Tehdit Olarak Algılanan Suriyeliler

Suriyeli göçü, ülkedeki siyasi istikrarsızlık ve iç savaş ortamından kaynaklı olarak çevre ülkelere yönelmiş kitlesel bir nüfus hareketidir. Göçmenlerin göç etme nedenleri çoğu zaman yerel halk nezdinde meşru görülmemekte ve göçmenler, bu konu üzerinden çeşitli söylemlerin hedefi olmaktadır. Çalışma kapsamında toplanan tweetlerde, göçmenlerin göç etme nedenlerinin önemsizmediği, göçün zorunlu ya da tercihe bağlı olduğu ayrımına yer verilmediği, özgül koşulların görmezden gelindiği ve düzensiz göç hareketi olarak tanımlanan Suriyeli göçünün kriminalize edildiği tespit edilmiştir.

Twitter kullanıcıları, basma kalıp söylemler üzerinden Suriyeli göçmenlerin ülkesini kuru(ya)mamasını, direnmemesini ve savaşmamasını eleştirmekte ve ağır ithamlarda bulunmaktadır. Özellikle göç etme girişiminde bulunmuş kişinin Suriyeli ve bir erkek olması, bu kişilerin ‘vatansız’, ‘bayraksız’ ve ‘onursuz’ olarak etiketlenmesine neden olmakta, nefret söylemlerinin derecesini arttırmaktadır. Ataerki değer sisteminin egemen olduğu toplumlarda savaş ve mücadele gibi kamusal alana özgü girişimler, erkekler tarafından göğüslenmesi gereken sorumluluklar olarak kodlanmıştır. Bu sorumlulukları kabul etmeyen ya da yerine getirmeyen erkek birey, ‘yetersiz’, ‘korkak’, ‘işe yaramaz’ ve hatta ‘vatan haini’ şeklindeki söylemlerin hedefi olabilmektedir. Bakıoğlu ve diğerlerinin (2018) yapmış olduğu çalışmada

da yerel halk, Suriyelileri savaştan kaçarak vatanına ihanet etmiş kimseler olarak görmekte, yerel halkın üretmiş olduğu milliyetçi söylemlerle Türk kimliği yüceltilmekte ve öteki olarak kodlanan grup aşağılanmakta, damgalanmakta ve dışlanmaktadır. Hedef gösterme, aşağılama ve simgeleştirme gibi nefret söyleminin üretimindeki temel bileşenleri içeren ve erkek göçmenleri hedefleyen aşağıdaki tweetler durumu açıklar niteliktedir.

Tablo 3.3.1 "Ülkesi Adına Savaşmayanlar" İçerikli Tweetler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
4.488	2.353	Evet bu görüntüler 33 şehit verdiğimiz gecedan avrupa sınır kapımız bunlarda suriyeli beslediğimiz köpekler, gördüğünüz gibi hepsi genç ve ayakları var silah tutacak elleri de ama vatan savunacak bi yürekleri adamlıkları yok şeref yoksunları pislik rezil insanlar #sehidimizvar	(T1)
184.962	793	yunanistan sınırında cesurca savaşan suriyeli göçmenler aynı mücadeleyi suriyede vermiş olsa bölgede savaş diye bir durum kalmayacaktı büyük bir denge sorunu	(T2)
687.584	8.125	Ülkelerinden kaçıp geldikleri ülkeden Avrupa'ya kaçıyor oldukları için oldukça mutlu olan Suriyeli gençler. Ülkelerini savunmak iradesinden milyonlarca ışık yılı uzaktalar...	(T3)
687.540	16.577	Suriyeli gençlerin bugünkü görüntüleri, sığıntı gibi yaşamaktan rahatsızlık duymamaları, selfie ve gülücüklerle sınıra doğru yürümeleri şunu gösteriyor: Suriyeli dediğimiz kitle bir gürüttür. Asla millet değildir. Biz millet olduğumuz için Kurtuluş Savaşı'nı kazanabildik.	(T4)
4.705	315	Kökeni bilinmeyen, çoğunluğu erkek olan vaftiz edilmiş "mülteciler" cep telefonlarıyla oynuyor, gülüyor ve video çekiyor. Dünden beri zulüm gören bu masum insanlar vatanlarını savunmak için değil, başka bir ülkeyi işgal etmek için saldırıyorlar # Evros # Erdoğan	(Y1)

Toprak vd., (2009)'nin Facebook sosyal ağı üzerindeki gruplar ve örgütlenmeler üzerine yaptığı etnografik çalışmada özellikle diğeri olarak kodlanan grupların ırkçı, milliyetçi ve kültür-kimlik merkezli nefret söylemlerinin hedefi haline getirildiği bulgulanmıştır. Bu çalışmada da Suriyeli göçmenlere yönelik üretilen nefret söylemlerinin temel argümanları arasında ırk, kültür ve kimlik temelli ayrımcı ve ırkçı söylemlerin yoğun şekilde kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu açıdan her ne kadar sosyal ağ platformları farklılık gösterse de öteki olarak kodlanan toplumsal gruplara yönelik nefret söyleminin üretiminde ırkçı ve milliyetçi unsurların kullanımının yaygın olduğu söylenebilmektedir.

Türkiye'ye kitlesel Suriyeli göçü 2011 tarihinde başlamış ve 2023 yılı itibariyle 12 yıllık bir geçmişe sahip olmuştur. Suriyeliler kitlesel göç hareketinin başladığı dönemde 'misafir' ve 'geçici' söylemleriyle karşılanmış ve önemli bir değer olarak benimsenen misafirperverlik çerçevesinde ağırlanmaları yönünde toplumda ve siyasi kanatta bir algı

oluşturmuştur. Ancak süreç içerisinde Suriye’de belirsizlik ve çatışma durumlarının ortadan kalkmaması sonucu göçmenlerin geri dönüş süreci uzamış ve ülkedeki gelecekleri tartışmalı bir konu haline gelmiştir. Bu süreçte göçmenlerin kalıcı olma durumları ve ülkedeki gelecekleri temel mesele olarak tartışılmıştır. Göç hareketini Türkiye’deki süreçlerden farklı şekilde tecrübe eden Yunanistan, kendi sınırlarına çoğunlukla deniz yolu üzerinden gelen göçmen teknelerine müdahale etmiş ve AB’nin batı sınırlarının güvencesi olarak göç dalgalarını kontrol etmeye çalışmıştır.

Çalışmanın araştırma bağlamını oluşturan Türkiye’nin yürüttüğü operasyon sürecinde ve sonrasında gerçekleşen olaylarla beraber göçmenlerin ülkedeki varlığına ve nüfuslarının çok hızlı arttığına yönelik yoğun şekilde söylemler üretildiği tespit edilmiştir. Bu söylemlerde nefret dili kullanılmakta ve göçmenler simgeleştirilerek aşağılanmaktadır. Yunanistan’da göçmenlere yönelik söylemler, sınır kapılarının açılacağına dair açıklamalar sonrasında gelişme göstermiştir. Göçmenler, kara sınırından Yunanistan’a girme girişimlerinde bulunmuş ve sınırda Yunan polisinin engellemesiyle karşılaşmışlardır. Bu olaylar üzerine Twitter’daki paylaşımlarda göçmenler, düşman olarak kodlanmış ve Yunanistan’ı işgal etmeye çalışan barbar topluluklar şeklinde resmedilmiştir. Ayrıca Yunanca söylemlerde Yunanistan’a yönelen göç hareketinin ‘Türkiye Lideri’ tarafından organize edildiği ve göçmenlerin de bu girişimde kullanıldığı ifade edilmektedir. Türkçe tweetlerde göçmenler, acilen kurtulunması gereken ve bıkkınlık getiren kimseler olarak yer alırken; Yunanca tweetlerde istenmeyen misafir ve işgalciler olarak kodlanmıştır.

Tablo 3.3.2 İstila/İstilacı İçerikli Tweetler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
44.668	309	Onlar mülteci veya kaçak göçmen değil, işgalcilerdir	(Y2)
26.248	592	Onlar mülteci değiller. Türk liderliğinin emirlerini yerine getiren paralı askerler Evros'ta toplandı. Bir işgal girişimimiz olduğu için angajman kurallarını sıkılaştırıyoruz.	(Y3)
70.824	657	Birisi sınırdaki polis veya askeri ablukayı demir sopalar ve göz yaşartıcı gazla zorla kırmaya çalıştığında ne mülteci ne de göçmendir, işgalcidir. @DimTomas Yunanistan uyuşukluktan ve enternasyonalist nirvanadan çıkıyor	(Y4)
3.007.807	52.712	Ülkemizden gitmek isteyen Suriyeli bile Türkiye’de Suriyelilerin fazlalığından yakınıyor. Düşürüldüğümüz hale bakın.	(T5)
74.150	1079	Valla ülke yol geçen hanına döndü. Ağrı’da ki arkadaşlar iletiyor. İran sınırından binlerce mülteci geliyor. Afgan’lı mülteciler bizzat İran’dan virüsü alıp buraya geliyor. Bu İran devlet politikası gibi. Yayılmayı sağlıyorlar. Siz hangi devleti yönetiyorsunuz? Perişan ettiniz ülkeyi.!	(T6)
11.327	1066	gelin olum gelin cekinmeyin bi siz eksiktiniz hatta biz cıkalım kodumun mülteci cekirgeleri	(T7)

Yunanca tweetlerde göçmenlerin göç rotalarından kaynaklı olarak meşru görülemeyecekleri vurgulanmaktadır. Kullanıcılar, göç meselesine dair söylemlerini uluslararası hukuk teamüllerine dayandırmakta ve göçmenlerin Yunanistan'da yerlerinin olmadığını ifade etmektedir. *“Savaş mültecisi güvensiz ülkeyi terk eder ve ilk güvenli ülkeye ulaşana kadar mülteci olarak kalır. Yani Türkiye. Türkiye'den ayrılıp yasadışı olarak üçüncü bir ülkeye geçerse, yasadışı bir göçmendir.”* şeklindeki açıklamalarda göçmenlerin haksız ve hukuksuz şekilde sınır ihlali yaptıkları öne çıkarılmaktadır.

Modernitenin uzantısı olan modern devlet, esasında ulus-devlet anlayışına dayanmakta ve homojen bir ulus birlikteliğini varsaymaktadır. Modern devlet, homojen topluluğu varsaydığı için geçmiş dönemlerde bir zenginlik unsuru olarak görülen yabancı ve göçmeni, bilinmezlik ve tehlikeyle eş görmektedir. Süreç içerisinde algıdaki bu kırılmayla beraber göçmenler, geldikleri yerlerde öncelikle düzenin karşıtı olarak algılanmaktadır. Bu kişiler, işleyen bir sisteme dışarıdan zorla girmeye çalışan yabancılar oldukları için söz konusu sistem için tehdit içermektedir. Öteki ve yabancı, düzen karşıtı yani düzenin varlığı ve işleyişi için tehdit içeren kimseler olarak kodlandığından toplumun geri kalanı tarafından sınırlamalara maruz kalabilmektedir (Onur İnce, 2003: 259)

Göçmenler hakkındaki egemen algı, bu grupların potansiyel suçlu oldukları şeklindedir. Bu algının oluşmasında medyanın rolü büyüktür. Görsel ve yazılı medya içeriklerinde Suriyeli göçmenlerin kriminal olaylara karıştıklarına yönelik yapılan abartılı ve kimi zaman ise yanlış haberler, göçmenlerle bu tür olayların birlikte anılmasına, yabancı korkusunun gelişmesine ve göçmen karşıtı hareketlerin güçlenmesine neden olabilmektedir (Kızmaz, 2018: 394). Suç haberi gerçek olsa bile tekil bir örnek üzerinden bu olayın tüm göçmen grubu zan altında bırakacak şekilde genelleştirilmesi de göçmenlerin asayiş bozucu olarak algılanmasına hizmet etmektedir.

Çalışma kapsamında incelenen tweetlerde, göçmenlerin kriminal kişiler oldukları ve toplumun bu kişilerden korunması gerektiğine yönelik söylemler tespit edilmiştir. Söylemlerde suçu gerçekleştiren kişinin kimliğine ve ait olduğu gruba vurgu yapılarak toplum zihninde tek bir şahsın işlediği suç, kişinin üyesi olduğu grubun geneline atfedilmektedir. Suçun hedefindeki grubun sadece yerel halk olmadığı aynı zamanda göçmen grubun kendi üyelerine de yöneldiğine vurgu yapılarak toplum içerisinde kimsenin güvende olmadığı imajı zihinlere kazınmaktadır. Ayrıca tweetlerde yabancı ve öteki korkusu körüklenerek bu göçmen grupların gelecekte yerel halkın yakın ilişki kuracağı kişilerden olabileceğine yönelik korku dolaşıma sokulmaktadır.

Sınır kapılarına yönelen göç hareketi, Covid-19 küresel salgınının tüm dünyada etkilerinin hissedilmeye başlandığı döneme denk gelmektedir. Bu dönemde hastalığın kaynağı, yayılma yolları, semptomları ve etkisinin boyutuna dair tartışmalar gündemi meşgul etmiştir. Tüm bu cevapsız sorular, toplumda endişe ve korku duygusunu hat safhaya çıkartmıştır. Bu dönemde virüs, devletler ve uluslararası kuruluşlar tarafından öncelikli halk sağlığı tehdidi olarak görülmüştür. Tablo 3.3.3'teki tweetlerde de toplumun sağlığını tehdit eden virüs dönemlerinde göçmenler, virüsün potansiyel taşıyıcıları olarak görülmekte ve kasıtlı şekilde yerel halka karşı virüsü yayma tehdidinde bulunmaktadır.

Tablo 3.3.3 Güvenlik Tehdidi İçerikli Tweetler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
13.376	268	"Mültecilerden" iki sevgi mesajı: -"Bir şey olursa virüsü her Yunanlıya bulaştıracamız, ölene kadar tüm Yunanistan'ı da yanımıza alacağız" -"Sıkışırsam, bir polisin yüzüne hapsiririm." Gülenler, iki hafta sonra tekrar okumak için gelirler.	(Y5)
28.497	283	"Cezaevindeydim, bizi salıverdiler ve 'gidin' dediler. Sınır kapıları açılınca cezaevinden çıktık..." Suriyeli, "Avrupa'ya gidip kendimi kurtaracağım" dedi. #EVROS #Evros	(Y6)
119	384	"Mültecileri bir tehdit olarak görüyorsunuz ve Midilli limanındaki adamları görmüyorsunuz. Gerçekten; Çocuğunuzun sınıf arkadaşlarının komşuları, meslektaşları, ebeveynleri olarak onların olmasını ister miydiniz?"	(Y7)
3.008.249	2288	İzmir'de Suriyeli hamile anneyi ve beş yaşındaki evladını katledenler Suriyeliymiş. Beş bilezik için bu cinayeti işlemişler.	(T8)
665	942	Mülteciye sallamıyorum. Ama benim ülkemde benim şehrimde benim sokağımda huzurumu kaçıran kim varsa kendi memleketine gitsin, gidene kadar mülteci kampında yaşasın benim sokağımda değil. Suçsuz bi bebeğin fotoğrafı gerçeği değiştirmiyor.	(T9)
14.101	1600	◆ Corona'dan etkilenen ve ölen kaç Suriyeli veya başka sığınmacı var? ◆ Suriyeli ve diğer sığınmacılar karantinaya tam olarak uyuyorlar mı? ◆ Önümüzdeki bayramda ülkelerine gitmelerine izin verilecek mi? ◆ İzin verilirse tekrar dönmelerine izin verilecek mi? Sn.@drfahrettinkoca	(T10)
742.159	2189	İran'dan her gün 1000'e yakın sığınmacı, kaçak yollarla Türkiye'ye giriş yapıyor! Koronavirüs'ün Çin'den sonra en çok etkilediği ülke olan İran'dan gelen bu kontrolsüz insan akışı, Türkiye'nin beka sorunudur! Yetkililer bir an önce bu tehlikeyi görmeli ve acilen tedbir alınmalı!	T(11)

Göçmenlere yönelik toplumsal hayatta geliştirilen nitelemeler ve damgalamalar da bu grubun kaos ve belirsizlikle anılmasına hizmet etmektedir. Özellikle Suriyeli göçmenler 'serseri', 'yaramaz', 'başı boş', 'işgalci', istilacı' ve 'aylak takımı' olarak gündelik hayatta damgalanmakta ve örselenmektedir. Göçmenlerin bu şekilde olumsuz etiketler üzerinden

iletişim süreçlerine dahil edilmesi, bu grupların her türlü sermayelerinin de görmezden gelinmesine neden olmaktadır. Sahip oldukları özelliklerin görmezden gelinmesi ise göçmen grupların önemsizleştirilmesine ve pasifleştirilmesine neden olmaktadır.

Tablo 3.3.4'te yer alan ifadelerde, göçmenleri sayısallaştırılmakta, insandışılaştırılmakta (dehumanization) ve ülkede istenmeyen kimseler olarak kodlanmaktadır. Yunanistan tarafındaki söylemlerde ayrımcı ve aşağılayıcı ifadeler kullanılmakta ve göçmenlerin ancak yaşlı kimselerin işlerini yapan köleler olarak kullanılması durumunda ülkede barınabileceği fikri savunulmaktadır. Diğer bir söylemde ise Yunanistan'a yönelen göç hareketinin arkasında ülkenin muhalefet partileri ve Türkiye Cumhurbaşkanı Erdoğan olduğu yönünde ifadeler kullanılmıştır. Bu ittifakın amacının Yunanistan'ın kamusal düzenini bozma ve ülkeyi istikrarsızlaştırma olduğu düşünülerek göçmenlere karşı savaş açılması gerektiği savunulmaktadır.

Tablo 3.3.4 Suriyelilere Yönelik Simgeleştirme-İnsandışılaştırma-Şeytanileştirme

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
28.496	1.076	"Kriton Arsenis: Göçmenlerin çözümü, köylere, yalnız yaşayan yaşlıların yanına göndermek, onlar için odun kesmek... Adamın IQ'su ateş böceği!"	(Y8)
3.623	797	İlk 4 bini geçerse yüz binler takip edecek Erdoğan, solun müttefikleriyle Yunanistan'da kaos ortamı yaratmak istiyor Ne pahasına olursa olsun sınırları kapalı tutun Onlar göçmen değil Onlar "ordu" Gerekirse ateş açın #Evros	(Y9)
256.889	4.348	içişleri bakanı süleyman soylu ümmet dedikleri suriyeli mültecilere sayaç takmış ümmetsayar	(T12)
18.859	1.022	yunanistan yola gelsin diye eskiden sat timlerini yollardık şimdi mülteci timleri ile hallediyoruz	(T13)

Modernlik ve onun ilkeleri üzerinde yükselen modern toplumun göç süreçlerinde yerel halk tarafından bilinmeyen gruplar ve şeyler, toplumsal düzen için tehdit olarak tanımlanmış ve bu gruplara yönelik dışlanma pratikleri devreye sokulmuştur (Man, 2016: 1151). Bu doğrultuda göç süreçlerinde belirsizliğin artışı ve güvenlik istediğinin de aynı doğrultuda artışa geçtiği söylenebilmektedir. Yerel halkın güvenlik ve endişe kaynaklı korkularını tırmandırmaya yönelik yapılan paylaşımlar ise Suriyeli göçmenleri hedefleyen ayrımcı ve ötekileştirici söylemlere neden olabilmektedir. Güvenlik ve bununla ilgili korkuları tırmandıran söylemlerin derecesinin ve türünün geniş bir yelpazede değiştiği görülmektedir.

Aktarılanlar ışığında Twitter'da üretilen söylemlerde göçmenler, güvenliği ihlal eden ve toplumsal düzen karşıtı olarak resmedilmektedir. Söylemlerde hedef gösterici ve genelleyici bir dil kullanılarak yerel halkın algısında göçmenler güvenilirmez, tehlikeli ve belirsizlik içeren kimseler olarak kodlanmaktadır. Tweetlerde Suriyelilerin, kamu düzenini

zedeleyen bir grup olduğu ve ülkenin geleceği için tehdit içerdiği abartılarak dile getirilmekte ve tekil bireyin eylemleri toplumun geneline atfedilerek, kırılgan gruplar kriminalize edilmektedir. Suriyeliler, kamusal düzeni hedef alan suçlarda fail olarak gösterilmekte, söylemler üzerinden yargılanmakta ve kamu düzenini, güvenliğini ve toplumun huzurunu bozan bir suçlu olarak damgalamaktadır.

3.3.2. Ekonomik Sorunların Başrolü Olarak Suriyeliler

Dış göç hareketliliğinin gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda ülke nüfusunun kalabalıklaşmasına, kişi başına düşen GSYH'nin azalmasına, işsizlik ve yüksek enflasyon gibi makroekonomik göstergelerin kötüleşmesine etki ettiği düşünülmektedir. Buna ek olarak temel ihtiyaçlardan olan barınma giderlerinin artarak maliyetli bir hal alması, sağlık sektöründe yaşanan aksaklıklar, eğitim sisteminin bozulması gibi toplumsal sorunların oluşması da göçmenlerin ülke içerisindeki varlığıyla ilişkilendirilebilmektedir.

Göçmenlerin ekonomik külfet oluşturdıklarına yönelik söylemlere yoğun olarak Türkçe paylaşımlarda rastlanılmıştır. Bunun nedeni olarak Yunanistan'ın kitlesel bakımdan Suriyeli göçünü deneyimlememiş olması gösterilebilir. Suriyeliler, 12 yıldır Türkiye'de bulunmakta ve yerel toplumla iç içe bir yaşam sürmeye çalışmaktadır. Bu süreçte Türk halkı ve Suriyeliler arasında toplumsal kaynakların paylaşımı noktasında birtakım anlaşmazlıklar doğmuş ve bu problemler kamuoyunda çeşitli tartışmalara dönüşmüştür.

Türkçe paylaşımlarda göçmenlerin sağlık, eğitim, barınma ve beslenme gibi temel ihtiyaçlarının karşılanması noktasında ülkeye yüklediği maliyetlerin artık sürdürülemez boyuta geldiği vurgulanmaktadır. Burada göçmenlere yapılan yardımların ve yatırım harcamalarının ülke ekonomisi üzerinde bir yük oluşturduğu varsayımına dayanılarak ülkede yaşanan çeşitli sorunların sebebi olarak göçmenler hedef gösterilmekte ve nefret söylemlerine maruz bırakılmaktadır.

Üretilen söylemlerde Suriyeliler, toplumun bir kamburu olarak nitelendirilmekte ve Suriyelilere yapılan yardımların veya gerçekleştirilen yatırımların ev sahibi topluma ait bir bütçeden karşılandığı, bu ekonomik kaynakların dışardan gelenlerle paylaşılmasının istenmediği yani bu kaynakların sadece Türk vatandaşları için harcanması gerektiği belirtilmektedir. Hatta Tablo 3.3.5'te yer alan tweetlerde göçmenlere harcanan kaynakların muhasebesi yapılmakta ve bunun üzerinden bir iktidar eleştirisi geliştirilmektedir.

Tablo 3.3.5 Hükümete Yönelik Eleştiri İçerikli Tweetler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
7.699	584	Sığınma hakkı alan 11.200 göçmene sağlanan faydaları azaltın, böylece ülkemizde yaşamak istiyorlarsa gelecek aydan itibaren çalışmak zorunda kalacaklar. Eğer Yunanistan'da kalmak istiyorlarsa çalışmalı ve vergilerimizden yararlanmamalılar # göç	(Y10)
30.554	357	Zoi Rapti bir ND milletvekilidir. Zoe Rapti alenen "göçmenler işimizi elimizden alacak" diyerek nefret ve milliyetçilik değirmenine su döküyor. Ülkenin üzerine kara karanlık tek başına düşmedi. Bazı insanlar ışıkları söndürdü. #Miçotakishükümet	(Y11)
30.554	620	Mülteciler ve göçmenler Müslüman değildir.10.000 Suudi sınırda mahsur kalsaydı, Adonis Georgiades bir petrol kuyusu gibi giyinir ve nanobiyonik buldozerle sınırdeki çitleri yıkarı.Yoksulluk onları rahatsız ediyor.#IstandforYunanistan	(Y12)
64.982	960	Mülteciler Türkiye'den gitmezse ne olacak? 370 milyon dolarlık ek harcama 500.000 ve fazlası iş kaybı 125.000 konut ihtiyacı (sadece sınırlara yakın noktalarda)	(T14)
3.500	1.004	Suriyeli mültecilere Sağlık, ilaç bedava giyecek ve yiyecek yardımı 40 Milyon dolar... Kendi halkımıza kolonya dök yolla...Sosyal Devlet olmak tabi ki Halkını ezmeyi gerektirir ...!!Şahsı öyle istedi zatıalileri.	(T15)
4.188	137	Yaklaşık 10 yıldır 6 milyon Suriyeli ve Afganlıya bu ülkenin insanının 40 milyar dolarını harcayan AKP hükumeti bu milletin vergisiyle bu ülkenin kendi insanına 2 hafta bakmayı göze alamadı! Bunun başka açıklaması YOK! #vaka5698 Hükumet göze alamadı, #EvindeKalTürkiyem	(T16)

Tablo 3.3.5'te Yunanistan'da merkez sağ Yeni Demokrasi (Νέα Δημοκρατία) Partisi çatısı altında siyaset yapan bir milletvekilinin paylaşımlarında, göçmenlerin yerel halkın işini elinden alacağına ve bu durumda vatandaşların işsiz kalacağına yönelik söylemler ürettiği görülmektedir. Nüfuz gücü bu derece güçlü siyasi temsilcilerin göçmenlere yönelik suçlayıcı ve günah keçisi ilan edici bu türden söylemleri sarf etmesi, belirli bir grubun toplum içerisinde itibarsızlaşmasına, dışlanmasına ve toplumdaki soyutlanmasına yol açabilmektedir. Nitekim tweetin devamında göçmenlere yönelik dışlayıcı ve suçlayıcı bu tür söylemlerin ana kaynağı olan milliyetçi ideolojinin ülkenin karşılaştığı zor dönemlerin sebebi olduğuna dair vurgu yapılmaktadır. Diğer bir tweette ise göçmenlerin sosyo-ekonomik durumunun hükümetin ya da siyasi yöneticilerin bu gruplara yönelik yaklaşımlarında etkili bir değişken olduğu ifade edilmektedir.

Tablo 3.3.6 Suriyelilerin Vefasız Olduklarına Dair Söylemler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
329.529	2.800	Bugün bizim ağzımızı bıçak açmazken, Suriyeli ve Afgan mültecilerin engeller kalktı diye sabaha karşı sevinçle ve coşkuyla sınır kapılarına koşması çok zoruma gidiyor. Askerlerimiz siz ölmeyin diye şehit oldu!	(T17)
1.257	1.236	Gidişiniz olsun dönüşünüz olmasın inşallah kendi ülkelerini satan bizi de satar dedik yanıltmadılar biz acılar içinde kivraniırken nasıl da sınırlar açılınca güle oynaya kaçıyorlar suriyeli seviciler nasıl mutlulusunuz... 😊 #sehitlerimizvar	(T18)
253.414	1.203	Türkiye de yaşayan Suriyeli bile,Suriyeli sayısından dert yaşıyor ve Avrupaya gitmek istiyor. Nitekim 2 gündür sınırlarımız on binlerce Suriyeli ile doldu.AB Ülkelerine gitmek için yarış halindeler. Maşallah maşallah! Gidin Avrupa ya gidin. Hakkınızı helal edin bile demediniz.	(T19)
24.217	997	6 milyon Suriyeli'ye 6 yıldır yardım edenler kendi vatandaşına 2 ay bakarım diyemiyor, bu insanlar bunu da unutmaz Zaman Daralıyor Acil Tahliye	(T20)
14.101	958	Şimdi sırası mı? diye homurdananlar olacak ama olsun, tam sırası... Şu videoyu sonuna kadar izleyin; Bu amca Türk değil Suriyeli sığınmacı olsa bu durumda olur muydu? diye düşünün... Bizim insanımız bu haldeyken biz kimlere ne paralar harcadık...	(T21)

Tablo 3.3.6'da yer alan tweetlerde göçmenlerin vefasızlıkla suçlandığına ve sadakat yoksunu olduklarına dair söylemler tespit edilmiştir. Bu tür söylemlerin üretiminde uzun dönemli yerel halk-Suriyeli göçmen etkileşimine ihtiyaç duyulduğu düşünüldüğünde bu söylemin örneklerine sadece Türkçe tweetlerde rastlanılması anlaşılır gelmektedir. Yerel halkın söylemlerinde, Suriye'de devam eden operasyonlar kastedilerek “*sizin için şehit oldular*” cümlesi kurulmakta ve yapılan yardımların (ekonomik, sosyal, sağlık vb.) karşılığı olarak bir sadakat ve minnet beklentisi olduğu görülmektedir. Ayrıca hükümetin Suriyeli göçmenlere yönelik tavrı, tutumu ve bu gruplara sağladığı imkanlar, yerel halk nezdinde bir ayrımcılığın ve kayırmacılığın varlığı olarak algılanmaktadır. Yerel halk, 2. sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü gerekçe göstererek hükümetin uygulamalarını eleştirmekte, muhalif pozisyon almakta ve yine hükümetin tutumundan dolayı Suriyeli göçmenlere yönelik nefret söylemi üretmektedir.

3.3.3. Siyasi Hesaplaşmanın ve Hükümet Eleştirisinin Nesnesi Olarak Suriyeliler

Göç ve göçmen meselesi sadece kişilerin bir yerden başka bir yere seyahat etme süreci olarak görülmemelidir. Bu süreçte toplum içerisinde farklı kesimler farklı pozisyonlar almaktadır. Özellikle siyasi kanatta her parti, göç meselesi üzerine farklı söylemler üretmekte ve seçmenlerini bu söylemler etrafında ikna etmeye çalışmaktadır. Suriyeli göçü, peşinden

getirdiği ekonomik, sosyal ve kültürel alanda birçok yeni durumun ortaya çıkmasını sağlamış ve bu durumların da siyasal alana intikal etmesine aracılık etmiştir (Tuncel ve Ekici, 2019: 50). Bu anlamda göçmenlerle ilişkilendirilebilen birçok konu siyasallaştırılarak kamuoyunun gündemine getirilmekte ve tartışılması sağlanmaktadır.

Suriyeliler, siyasi hesaplaşmanın nesnesi olarak mütemadiyen kamuoyu gündemine taşınmaktadır. Varlıkları tehdit unsuru, yoklukları ise seçim vaadi olarak kullanılmaktadır. İncelenen tweetlerde ülkede yaşanan kaosların, belirsizliklerin ve ekonomik problemlerin nedeni olarak görülen Suriyelileri meşrulaştıran iktidar partisinin tavrı ve uygulamaları sorguya çekilmektedir. Tablo 3.3.7’de yer alan veriler bu durumu destekler niteliktedir:

Tablo 3.3.7 Hükümete Yönelik Güvensizlik ve Eleştiri

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
7.759	565	Türkiye’de yarı deli bir faşist, Yunanistan’da aşırı sağcı bir hükümetle salak bir moron, ortada binlerce mülteci, bankalar ve avrolar olmadığı için kayıtsızca ısıklık çalan kahrolası bir AB... Onlar sadece insanlar, siz çıkarlarınızın ve savaşlarınızın aylak kurbanlarıdır.	(Y13)
7585	883	Öncelik finans ve ülkeyi kurtarmakken birden fazla akışı yönettik. Mevcut hükümet, daha küçük akışlara sahip mültecilere öncelik veriyor ve finans alanında sınıf yönetimi yapıyor.	(Y14)
15.527	626	Adonis Georgiadis, "Yunanistan yok olur" diye AB'den mülteci sorunu için avro istemedi. Ta ki 700 milyon avroluk mali destek açıklanana kadar, ki bu durumda ND Bakanı bir anda "Yunanistan'da Avrupa'nın mutlak ve önemli desteğini" gördü.	(Y15)
79.868	3.140	Rezil ve iğrenç bir görüntü. Utanç duyuyorum. Koca devlet artık sığınmacı yükünü kaldıramayacağını ve bu konuda kendisine destek verilmesi gerektiğini, garibanları botlara doldurup ölüme göndererek ve bunu da tehdit etmek için resmi ajansı ile duyurarak anlatıyor.	(T22)
629.471	1.300	Bu nasıl bir tutarsızlıktır. Sınırı yığdığınız ve bir pazarlık kozu olarak kullandığınız -sizin eserinizi olan- Suriyeli sığınmacılara Yunanistan biber gazı kullanıyor diye eleştiriyorsunuz, ama siz kendi yurttaşlarınıza aynı şeyi yapmayı bir alışkanlık haline getiriyorsunuz	(T23)

Türkiye ve Yunanistan -asıl hedef Avrupa Birliği- arasında yaşanan hesaplaşmada Suriyeliler araçsallaştırılmıştır. Bu hesaplaşma sürecinde Türkiye, Suriyelileri ülkenin batısına açılan sınır kapılarına yönlendirmiş, Yunanistan ise bu duruma cevap olarak Suriyelilerin kendi sınırlarına girişini engellemek için geri itme uygulamalarını devreye sokmuştur. İncelenen tweet metinlerinde Suriyelilerin pazarlık konusu yapıldığı, Türkiye’nin belirli amaçlara ulaşmak için Suriyelileri koz olarak kullandığı ve bu kozla AB’yi tehdit ettiği vurgulanmaktadır. Türkiye’nin uyguladığı bu davranış, Suriyelilere yönelik yaşanan süreçteki

tek masumun Suriyeliler olduğu söylemlerini ön plana çıkarmaktadır. Türkiye'nin uyguladığı bu politika hem yerel toplum hem de küresel toplumda eleştiri konusu olmuştur.

Tablo 3.3.8 Suçlayıcı Tweet İçerikleri

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
9.287	918	Adalardaki kontrolsüz baskıyı yazıyorsunuz, siz bir "Türkosporusunuz". ² Mültecilerle dayanışma hakkında yazıyorsunuz, "Yunan karşıtısınız". Hükümetin kötü metinleri hakkında yazıyorsunuz, siz bir "Türk ajanısınız". Faşizm ve kabalık sosyal medyada kırmızıya döndü.	(Y16)
8.740	445	Midilli'deki aşırı sağcı piçler vatandaşları kontrol ediyor, araba kaputlarını açıyor ve vatandaşların mültecilere yardım etmek için süt, ekmek veya başka yiyecekler saklayıp saklamadıklarını görmek istiyorlar. Siviller dövüldü. Bu şiddet ve terörizmin kışkırtıcısı dolandırıcı Mitsotakis'tir	(Y17)
5170	403	Muhalefetin açıklamalarını okuduğunuzda sınıra göçmenleri Erdoğan'ın değil de Yunan hükümetinin gönderdiğini düşünüyorsunuz.	(Y18)
11.818	661	Yunan Twitter'ından anladığım kadarıyla...Ülkeni seviyorsan, faşistin tekisin...Ve eğer Mülteciler-Göçmenler için üzülüyorsanız, o zaman solcu bir çöpsünüz...Orta, yani yok...	(Y19)

Suriyeli göçmenler meselesinde gündemi en yoğun meşgul eden konular arasında vatandaşlık, seçme ve seçilme konusu bulunmaktadır. Siyasi aktörlerin vatandaşlık konusunu siyasal propagandalarında kullandıkları, ev sahibi topluma seçme ve seçilme hakkının gasp edileceği korkusunu aşılandıkları ve ülkenin gidişatında Suriyelilerin de söz hakkına sahip olacaklarına dair söylemlerin üretildiği görülmektedir.

Toplumda iktidarı tesis edebilmek için söylemi kontrol etmeyi hedefleyen siyasi kişilikler, muhataplarının zihinlerini ve eylemlerini kontrol etmeyi amaçlamaktadır (Dijk, 2010: 12-13). Siyasi kişilikler, çevrimdışı yaşamda sahip olduğu toplumsal gücü, çevrim içi platforma taşımakta ve hitap ettiği kitlenin göçmenler hakkındaki algılarını şekillendirmektedir. Bu süreçte etki altına alınan kitlenin nasıl düşünmesi gerektiği ve bu gruplara yönelik tutumlarının ne olacağı siyasi aktörler tarafından belirlenmektedir. Nitekim çalışma kapsamında da siyasi kişiliklerin Suriyeli göçmenler hakkında ürettiği söylemler, en çok etkileşim alan tweetler arasında bulunmaktadır.

Makyavelci iktidar mücadelesinde göçmenler araçsallaştırılmakta ve sürekli değişen siyasal iklimde belirli söylemlerin merkezine konumlandırılmaktadır. Ekonomi, kültür ve toplumsal düzen konularında üretilen söylemler, toplum üzerinde bilinçli bir algı yönetimine

² "Turkosporos" kelimesi tarihsel bir geçmişe dayanmakta ve mülteci dalgalarının gelişinden duyulan tiksintiyi, memnuniyetsizliği ifade etmek için kullanılmaktadır. Turkosporos, Türk tohumu, bir Müslüman ve bir Yunan ebeveynden doğmuş kimse. Ayrıntılı bilgi için bakınız: <https://www.alfavita.gr/koinonia/313748 sti-lesbo-ti-lexi-toyrkosporos-de-tha-tin-xestomizeis> (erişim tarihi: 2.01.2023)

kapı aralamaktadır. Bir ikna pratiği olan siyasal iletişim süreçlerinde Suriyeli göçmenler, siyasal partiler için iktidarı ele geçirme süreçlerinde güçlü bir koz olmaktadır. Nihayetinde, “modern dünyanın en fazla günah keçisi kategorisine sokulan gruplarının başına modernliğin müphemliği ortadan kaldırma idealine meydan okuyan yabancılar veya bu yabancı kategorisinin bir türü olan göçmenler olmuştur” (Man, 2016: 1148).

3.3.4. Sınırdaki Korkular: Göçmenlere Yönelik Üretilen Komplo Teorileri ve Söylentiler

Çağdaş dünyadaki sosyal ağlar ve diğer kitle iletişim araçları var olmadan önce toplumlar ve bireyler arasındaki yaygın iletişim ve haberleşme biçimi, söylentiler üzerinden yürütülürdü. Bu açıdan söylenti, bilinen en eski kitle iletişim aracı olarak görülmektedir. Kitle iletişim aracı olarak söylenti, sosyalleşme süreçlerinde, toplumsal çatışmada, isyanların başlatılmasında ve yeni şöhretlerin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır (Kapferer, 1992: 11). Söylentilerin toplumsal yapıdaki bu türden etkileri onun sosyal işlevlere sahip toplumsal bir olgu olduğuna işaretir.

İnsanlığın en ilkel duygusu olan korku, bilinmeze ve bilinmeyene karşı duyumsanmakta ve bu korku kolektif bir biçim aldığı anda bu duygunun beslediği sözlü ve/ya fiziksel eylemler ortaya çıkmaktadır. Toplumsal yaşamda bu korkuyu tetikleyen çeşitli gruplar ve doğa olayları bulunmaktadır. Ancak modern dönemdeki korkuların büyük bir bölümü doğa kökenli değil toplumsal yaşamdaki olaylardan ve karşılaşmalardan kaynaklanmaktadır. Bauman (2014: 80)’ın da belirttiği gibi içerisinde yaşadığımız dünyada etiketlemiş olduğumuz “dostlar var, düşmanlar var. Bir de yabancılar”. Bu durumda iyinin ve kötünün bilinirliğine karşı tehlikeyi, güvensizliği, düzensizliği, belirsizliği kısaca sonsuz ihtimali barındıran yabancıların bilinmezliği, çeşitli söylentilerin ve komplo teorilerinin üretilmesine kapı aralamaktadır.

Göçmenlere karşı geliştirilen söylentilerin temelinde bireyin alışkın olduğu ortamını yani konfor alanını tehdit edebilecek risklerden kendini koruma istenci yatmaktadır. Bu açıdan göçmen gruplar nezdinde somutlaşan yabancılar karşı duyumsanan ve geliştirilen yabancı korkusu/yabancı düşmanlığı (zenofobi), Twitter platformunda çeşitli söylentilerin geliştirilmesine zemin hazırlamaktadır. Çalışma kapsamında incelenen tweetlerde göçmenlere yönelik söylemlerin üretiminde birtakım söylentilerin ve komplo teorilerinin kullanıldığı tespit edilmiştir. Tablo 3.3.9’da Türkçe ve Yunanca yapılan paylaşımlar bu duruma örnek verilebilir.

Tablo 3.3.9 Söylentiler ve Komplo Teorileri İçerikli Tweetler

Kullanıcı Takipçi Sayısı	Etkileşim Sayısı	Tweet Metni	
277.476	3.773	İyi bir provokasyon için beş adım 1. Kitle hareketlerinde uzman bir ajan 2. Üç beş kuruluşluk bir Suriyeli ve bir Türk bayrağı 3. Suriyelinin bayrağı yakarken görüntüsü. 4. Sosyal medya için hazır bekleyen binlerce trol 5. Gaza gelmeye hazır cahil bir kitle Film bu kadar.	(T24)
83.094	1.129	#odatvihaneti Casus ve provokatr için en uygun maske gazeteci maske- 1ci kayıt: Suriyeli mülteci gibi konuş, Türkleri tahrik et: "Mutluyuz, para geliyor, nargile deniz var. Asker gitti Suriye kurtarıyor. Daha çok maaş istiyoz. - 2ci kayıt Suriyelilerden rahatsız olan Türk'ü oyna	(T25)
29.997	1.090	Avrupa'da 10.000 refakatsiz mülteci çocuk kaybolmuş durumda. Sadece Almanya 5.000 çocuğun ülkeye giriş yaptıktan sonra kaybolduğunu açıkladı. Çoğunun fuhuşa zorlandığı ve organlarının alındığı söyleniyor. Almanya'nın reşit olmayan çocukları ülkeye almak istemesi hiç masumca değil	(T26)
166.104	4.813	Merkel'in yalnız mülteci çocukları kabul etme açıklaması insanlık için skandaldır. Çocukları al, Almanlaştır, öyle mi. Bu Naziler çocuklar için kamplar kurar ilaç ve tıp konularında kobay yaparlar bilin Almanya'da 10 bin mülteci çocuk kayboldu, neredeler? Zenginlere organ!..	(T27)
161.083	1.953	Yunanistan iki cepheden saldırı altında! Bir yandan koronavirüs öte yandan Erdoğan'ın piyon olarak göçmenleri kullanarak ülkeyi istikrarsızlaştırma girişimi Mutlak soğukkanlılık, sorumluluk ve talimatlara itaat ile ayağa kalkmalıyız. Vasta Kyriakos'un, Güçlü kalın Yunanlılar..	(Y20)
26.248	1.001	Etnonihilistler ve solcular ortadan kayboldu. Yunanistan, Türk devletinin organize ettiği bir işgalle karşı karşıyadır. Bazıları bir Türk tehdidini kabul etmezken, diğerleri yasadışı göçmenler olan Türklerin eylemlerini pohpohladı. Buraya tesadüfen gelmedik	(Y21)
3.623	797	İlk 4 bini geçerse yüz binler takip edecek. Erdoğan, solun müttefikleriyle Yunanistan'da kaos ortamı yaratmak istiyor. Ne pahasına olursa olsun sınırları kapalı tutun. Onlar göçmen değil Onlar "ordu" Gerekirse ateş açın #Evros	(Y22)
8.507	388	Dün inanmak istemedim ama bugün doğrulandı, kameraların kapalı olduğu gecelerde Ku Klux Klan kostümü giymiş aşırı sağcılar siyah atlarla Türk tarafındaki çitleri geçip mültecileri kırbaçlayarak gitmeleri için tehdit ediyor. Kouli'nin Yunanistan'ı.	(Y23)

Elde edilen veri setlerinde söylentiler ve komplo teorileri, üretildikleri ülke bağlamında farklı temalara ayrılmaktadır. İki sınır komşusu olan Türkiye ve Yunanistan'ın yaşamış olduğu göçmen krizi neticesinde tarafların birbirine yönelik ürettiği komplo söylemlerindeki suçlayıcı ifadeler, olayın öznesi olan göçmenlere yönelik algı üzerinde tahribatlara yol açmıştır. Türkçe tweetler ele alındığında bu veri setinde üretilen komplo teorilerinden ilki geleneksel medyada üretilen haberlere yönelik gerçekleşmektedir. Buradaki komplo anlatısına göre medya araçları, kurguladığı içeriklerle “vefasız”, “suçlu”, “nankör” bir Suriyeli algısı yaratmaya çalışmakta ve kitleleri kışkırtarak kaos ortamı oluşturmaya amaçlamaktadır. Diğer bir tema ise Avrupa Birliği ülkelerinin refakatsiz çocukları kaçırdığı

ve organ nakil işlemlerinde bu çocukları zorla kullandıklarına yöneliktir. Teyit edilmemiş, asılsız, asparagas ve suçlayıcı bu ifadeler AB üyesi ülkeleri çocuk istismarı iddiaları ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu anlatıların varlığındaki asıl endişe verici durum, Twitter gibi sosyal ağlarda dolaşıma giren enformasyonun doğrulan(a)maması ve ilgili kitleyi hızlı bir şekilde etkisi altına almasıdır. Keza söylenti, teyit edilmemiş enformasyonun yaygınlaşması olarak kavramsallaştırılmaktadır.

Sınır kapılarının açıldığı dönemde, geleneksel ve yeni medyada göçmenlerin yer aldığı çeşitli video içerikleri dolaşıma sokulmuştur. Bu video içeriklerinde göçmenlerin Türkiye'yi terk ederken sarf ettiği ve yerel toplum nezdinde de tepki çekmelerine neden olan söylemler ve eylemler bulunmaktadır. Türkçe tweet metinlerinde, Suriyelilerin karalanmasına yönelik paylaşılan içeriklerin gerçek olmadığı, bu videodaki bireylerin belirli bir ücret karşılığında toplumsal kargaşa yaratmaya çalışan kişiler olduğu ve hepsinin bir senaryo doğrultusunda yapıldığı savunulmaktadır. Diğer bir tweette ise aynı durumdan bahsedilmiş ve bir sinema senaryosunun kaydı alınıyormuş gibi bu içeriklerin üretilerek göçmenlere karşı tepkilerin kışkırtılması için platforma yüklendiği kastedilmektedir. Özellikle Türkçe tweetlerde belirli bir senaryo çerçevesinde göçmenlerin hem yerel halk hem de uluslararası kamuoyu nezdinde suçlandığına ve hedef haline getirildiğine yönelik görüntülerin bilinçli şekilde kurgulandığı vurgulanmaktadır. Bu açıdan göçmenler üzerinden adeta bir simülasyon düzeninin inşa edildiği tweetlerde öne çıkartılmaktadır. Çağdaş dünyanın kitle iletişim araçlarının ilettiği imajlarla dolup taşıdığını ifade eden Baudrillard (2003), artık bireyin ve toplumların yaşamının gün geçtikçe kurguya dayanan, yapay bir hayat biçimini aldığından bahsetmektedir. Bu açıdan göçmenlerin varlıkları ve durumları da bu simülasyon gerçekliğinin içerisinde yer alarak çeşitli söylentilerin ve komplo teorilerinin dolaşıma girmesinde etkili olmaktadır.

Yunanca tweet seti incelendiğinde buradaki temalar değişiklik göstermektedir. Yunanca atılan tweetlerde, yaşanan sürecin göç olarak değerlendirilemeyeceği ve bu durumun bir istila girişimi olduğu belirtilmektedir. Bu veri setinde benzer örüntü olarak göçmenlerin 'dış güçler'in birer piyonu olduğu, Yunanistan'ı istikrarsızlaştırma girişiminin bir parçası olduğu ve tüm bunların Erdoğan'ın yani Türkiye'nin yönlendirmesiyle gerçekleştiği savunulmaktadır. Üretilen bu komplo teorilerinde göçmen kılığında ülkeye girmeye çalışan "ajan"ların Türkiye için casusluk yaparak Yunanistan'ın işgal sürecini başlatacağına yönelik anlatılar üretilmektedir. Yunanca tweetlerle dolaşıma sokulan bu türden söylentilerde, göçmenler bir düşman imgesi olarak sunulmakta ve kamuoyu nezdinde hedef haline getirilmektedir. Buyse (2014: 785)'nin çalışmasında da korku kaynaklı nefret söylemleri,

süreç içerisinde düşmanlaştıran ve ötekine karşı devlet şiddeti dahil çeşitli şiddet türlerini meşru hale getirmeye çalışan bir yapıya evrilmektedir.

Toplumun sahip olduğu risk algısının şekillenmesinde rol oynayan medya, belirli suç ve hastalıkları gündeme taşıyarak kamuoyunda tehlike duygusunun artmasında etkili olmaktadır (Furedi, 2017: 89). Çalışma kapsamında toplanan verilere bakıldığında da göçmenler, Twitter kullanıcıları tarafından Covid-19 pandemisiyle ilişkilendirilmekte ve bu küresel salgının yayılma nedenlerinden biri olarak lanse edilmektedir. Twitter benzeri sosyal ağların toplumsal yaşamın her alanına nüfuz etmesiyle birlikte hem sıradan hem belirli statülere sahip bireyler, çevrim içi dünyada belirli korku kaynaklarını gündeme taşımakta, paylaşmakta ve yaymaktadır. Göçmenlere karşı duyulan korku üzerinden inşa edilen söylentiler, nefret ifadeleri de içermekte ve bu korku rasyonelleştirilmeye çalışılmaktadır. Benzer bulgu, Sayimer ve Derman (2017)'ın YouTube platformundaki göçmenlere yönelik çevirim içi söylemlerde de keşfedilmiştir. Araştırmacılar, YouTube platformundaki mülteci karşıtı çevrim içi söylemler üzerine yaptıkları çalışmalarında, korku kaynaklı söylemlerin daha yoğun nefret ifadeleri içerdiğini ve bu korku faktörünün ırkçı söylem ve pratiklerin meşrulaştırılmasında kullanışlı bir apart sağladığını bulgulamıştır.

Farklı korku kaynaklarının aynı söylemlerde bir arada kullanılması hem söylemin gücünü arttırmakta hem de tehdit algısını toplumun geneline yaymaktadır. İncelenen Yunanca tweetlerdeki “Bir yandan koronavirüs öte yandan Erdoğan'ın piyon olarak göçmenleri kullanarak ülkeyi istikrarsızlaştırma girişimi...” ve “Muhtıra, referandum, sermaye kontrolü, mülteci, koronavirüs. Sırada ne var merak ediyorum...” gibi söylemlerden de görülebileceği gibi göçmenlere yani yabancıya karşı duyulan korkular, pandemi ve istila gibi tehdit unsurlarıyla pekiştirilmekte, toplumda yayılmakta ve bu korkular üzerinden yeni bir algı inşa edilerek göçmenler günah keçisi ilan edilmektedir. Sağiroğlu (2021)'nın da belirttiği gibi özellikle 2000'li yıllar sonrası artan salgın hastalıklar, göç hareketleri, terör olayları ve şiddet dalgası, toplumların kendilerini tehdit altında hissetmelerine ve endişe düzeylerinin yükselmesine neden olmuştur. Tekil olarak kamuoyunda birer korku tetikleyicisi olan pandemi, terör, istila girişimleri ve mülteci akınları, aynı bağlamda ya da söylem içerisinde kullanıldıklarında tek başlarına olduklarından daha fazla belirsizlik ve endişe üreterek adeta bir “korku dili”ni inşa etmektedir.

Söylentilerin toplumsal işlevleri üzerinde duran sosyolog T.Shibutani, söylentileri açıklanamayan, hakkında yeterli enformasyon bulunmayan veya bu enformasyonun teyit edilemediği durumlarda ilgili olay hakkında bir kolektif anlam üretme tavrı olarak kavramsallaştırmaktadır. (akt. Kapferer, 1992: 19). Kamuoyunu meşgul eden herhangi bir

olay üzerinde tartışan bireyler, resmi kurum ve kişiliklerden bilgi edinemediğinde ortama belirsizlik ve endişe hâkim olmaktadır. Bu enformasyon boşluğundan kaynaklanan belirsizlik durumu çeşitli söylentilerin doğmasına sebebiyet vermekte ve kamuoyu bu söylentilere inanma eğilimi göstererek bilgi boşluğu giderilmektedir (Solmaz, 2006: 570). İncelenen Yunanca tweetler üzerinden düşünüldüğünde Yunanistan kamuoyunun, ülke sınırlarına yönelen ani ve beklenmedik göçmen hareketliliğinin asıl nedenlerine ve nüfus hareketliliğinin büyüklüğüne dair net bir bilgiye sahip olamaması durumunun ortaya bilgi boşlukları çıkarttığı görülmektedir. Bu bilgi boşluklarının ise kamuoyu içerisinde üretilen birtakım söylentilerle doldurulduğu ve belirsizlik durumunun bu şekilde aşılmaya çalışıldığı ifade edilebilir.

İncelenen tweetlerde diğer bir komplo anlatısı ise Türkiye ve Yunanistan'ın AB üyesi ülkelerden aldığı mali destek üzerinden kurgulanmıştır. Bu mali desteğin temel amacı, göçmenlerin entegrasyonu veya ihtiyaçlarının karşılanması değil göçmenlerin Avrupa Birliği sınırlarından uzak tutulmasının bedeli olarak algılanmaktadır. Nitekim toplumsal bir olgu olarak söylentilerin temelinde yatan 'güvensizlik' ve 'şüphe' tohumları hedef kişileri ve toplulukları kendine inandırmaya ve onları ikna etmeye dayanan bir enformasyon kümesidir (Kapferer, 1992: 13). Söylentilerin varlığının bağlı bulunduğu "bilgi eksikliği", kurumsal ve kişisel "güvensizlik" ve toplumsal yaşamdaki "çelişki"ler, kamuoyu gündemini meşgul eden tartışmalarda bireylerin mantıksal ve rasyonel akıl yürütmelerle üretilen verilerden ziyade kendi inandığı gerçekliği kabullenmesine ve savunmasına zemin hazırlamaktadır. Bu anlatılara her iki dilde de paylaşılan tweet metinlerinde rastlanmıştır.

"Mülteci yok, yasadışı göçmen yok, hiçbir şey yok çocuklar. Avrupalılarla onları kendi iradeleri dışında burada tutmak ve bunun için para almak konusunda anlaştığımız için, doğru yasal terim "müşteriler"dir." (Yunanca tweet)

"neden suriyelilere saldıyorsunuz kendileri mi geldi erdoğan getirdi o insanların ülkesini işgal etti savaş çıkarttı ülkeye davet etti gelen her suriyeli için abden para aldı yine yanlış adrese saldıyorsunuz" (Türkçe tweet)

Söylentiler, bilginin ortaya atıldığı 'o an' ortaya çıkmamaktadır. Söylenti, bilginin doğruluğu sorgulanmaksızın benimsendiği ve kulaktan kulağa yayılmaya başladığı zaman var olmaktadır (Kapferer, 1992: 13). Twitter, söylentilerin oluşması ve yayılması noktasında etkili bir platform olarak değerlendirilmektedir. (Mendoza vd., 2010: 71). Doğruluğu teyit edilmeyen bilginin bu platformda paylaşılmasının akabinde Twitter'ın sağlamış olduğu etkileşim olanakları (RT, like, alıntı vb.) tweetin paylaşıldığı an viral olarak yayılmasını kolaylaştırmakta ve bir söylenti haline gelmesine imkân tanımaktadır.

Çalışma kapsamında toplanan tweetler incelendiğinde siyasi liderler, bilim insanları, sanatçılar, ekonomistler gibi toplumda belirli bir statüye sahip olan bireylerin paylaşımlarına

sıkça rastlanmıştır. Tablo 3.3.9’da da görüldüğü üzere paylaşımların yapıldığı hesaplar yüksek takipçili kişiler olmakla beraber diğer kullanıcılar tarafından yüksek etkileşim alan içeriklere de sahiptir. Sosyal ağlarda sahip olunan takipçi kitlesinin büyüklüğünün paylaşılan enformasyonun güvenilir olduğu algısı üzerinde etkisinin olduğu düşünüldüğünde yüksek takipçili hesaplar tarafından paylaşılan tweetlerin geniş kitlelere kolaylıkla ulaştığı ve ‘güvenilir’ olarak algılandığı düşünülmektedir. Kullanıcılar, tweetlerdeki enformasyonun doğrulanabilir olup olmamasından ziyade tweeti paylaşan hesapların popülaritesine göre haberlere inanma eğilimi göstermektedir. Nitekim göçmenleri hedef alan tweetlerdeki etkileşim sayıları, göçmenler üzerinden kurgulanan anlatıların Twitter ortamında ne derece dikkate alındığına örnek oluşturmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Araştırmada, Twitter kullanıcılarının Suriyeli bireylere yönelik gerçekleştirdiği çevrim içi söylemin nasıl inşa edildiği, kurgulandığı, yayıldığı ve üretildiği sorularına geçerli bir yanıt aranmıştır. Alan yazında göçmenlere ve diğer toplumsal gruplara yönelik gerçekleştirilen nefret söylemini araştıran çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalar, görece sınırlı veri setiyle çalışmış olmaları, tek ülke örneğinden hareket etmeleri ve doğrudan nefret söylemini araştırmanın odağına almaları açısından birtakım kısıtlılıklar içermektedir. Bu kısıtlılıklar, Suriyeli göçmenlere yönelik çevrim içi söylemin genel yapısının anlaşılması ve daha geniş bağlamlarda analiz edilmesi bağlamında yetersiz kalmaktadır.

Bu çalışmada ise son dönemde, iki sınır komşusu olan Türkiye ve Yunanistan kamuoyunu meşgul eden Suriyeli göçmen konusu ele alınmıştır. Bu çerçevede Yunanca ve Türkçe tweetlerdeki söylemin keşfine çıkılmış ve çevrim içi söylem, hashtag etnografisinin de yardımıyla haritalandırılmaya çalışılmıştır. Araştırma sürecinde büyük veriden yararlanılmış, karşılaştırmalı bir analiz süreci yürütülmüş ve çevrim içi söylemin inşası, platform dinamikleri çerçevesinde anlaşılmaya çalışılmıştır. Twitter platformundan elde edilen büyük veri kullanılarak Türkçe ve Yunanca çevrim içi söylemin yapısı ortaya konulmuş ve Twitter'ın kamuoyu oluşturmadaki gücü açığa çıkartılmıştır. Ayrıca söylemlerdeki eğilimler ve ilişkide oldukları olgular da tespit edilmiştir.

Çalışma kapsamında çevrim dışı yaşamda her iki sınır komşusu ülkenin gündemini meşgul eden göç ve göçmen meselesinin Twitter ortamına taşındığı, tartışıldığı ve hatta kamuoyu oluşumunda etkili bir araç olarak kullanıldığı görülmüştür. Özellikle kullanıcıların paylaştığı tweetler incelendiğinde iki ülkenin göçmenlere yönelik ürettikleri söylemlerin aynı dönemlerde benzer seyir izlediği göze çarpmaktadır. Bu bağlamda sınırlar arasında bir diyalog köprüsü olarak işlev gören Twitter, göç ve göçmen meselesi üzerinden kültürlerin, bireylerin ve toplumların müzakere girişimlerine ve toplumsal gerilimlerine sahne olmaktadır.

Bu çalışmada Twitter platformunda üretilen Türkçe ve Yunanca çevrim içi söylemlerin duygu durumlarının (pozitif, nötr, negatif) benzeştiği tespit edilmiştir. Yunanca ve Türkçe paylaşılan tweet metinlerinde yoğun olarak negatif söylemlerin üretildiği ardından sırasıyla nötr ve pozitif söylemlerin takip ettiği bulgulanmıştır. Ayrıca negatif söylemler içerisinde nefret söylemlerinin önemli bir paya sahip olduğu ancak Yunanca tweetlerde nefret söylemi içeren paylaşımların oranının daha yüksek çıktığı tespit edilmiştir. Bu durumun oluşmasında belirsizlik, endişe ve korku faktörlerinin etkili olduğu düşünülmektedir.

Çalışma kapsamında (i) Kamusal Düzene ve Toplumsal Huzura Tehdit Olarak Algılanan Suriyeliler, (ii) Ekonomik Sorunların Başrolü Olarak Suriyeliler, (iii) Siyasi

Hesaplaşmanın ve Hükümet Eleştirisinin Nesnesi Olarak Suriyeliler ve (iv) Sınırdaki Korkular: Göçmenlere Yönelik Üretilen Komplo Teorileri ve Söylentiler olmak üzere 4 tema tespit edilmiştir. Bu temalar çalışmanın farklı boyutlarına ışık tutmakla beraber birbirlerini de yeniden üretmektedir. Türkçe ve Yunanca tweet paylaşan toplulukların söylenti ve komplo teorileri içeren paylaşımlarının temelinde korku duygusu yatmaktadır. Toplumsal düzenin bozulacağına yönelik endişeler, güvenlik ile ilgili riskler, ekonomik refaha yönelik tehditler, ülke kaynaklarının paylaşılması ihtimalini içeren belirsizlikler ve siyasal söylemdeki çelişkili ifadeler bu korkuya kaynaklık etmektedir. Her iki dilde atılan tweetlerde Suriyeli göçmenler meselesinin siyasal söylem içerisinde konumlandırıldığı görülmektedir. Siyasal gruplar ve siyasi kişilikler, göç ve göçmenlik meselesini bir korku kaynağı şeklinde tanımlayarak hem rakipleri hem de seçmenleri üzerinde iktidar kurabilmek için araçsallaştırmaktadır. Yabancıya ve göçmenlere karşı duyulan korku ve Twitter’ın kamusal söylemi belirleme gücü bir arada kullanılarak Yunanca ve Türkçe tweet paylaşımlarında göç ve göçmenlik meselesinin siyasallaştırıldığı görülmektedir.

Göç, göçmen, mülteci, Suriyeli vb. konular belli dönemlerde belirli amaçlar etrafında gündeme taşınmakta ve kamuoyunu meşgul edebilmektedir. Bu dönemler, genelde ülkedeki kriz dönemleri, ekonomik problemlerin hissedildiği zaman aralıkları ve yaşanan siyasi/toplumsal gerilim anlarından oluşmaktadır. Çalışma kapsamında da ülkeler bağlamında farklı boyutlarda deneyimlenen kriz anlarındaki toplumsal öfkenin, Twitter paylaşımlarında göçmenlere yönelik önyargı içeren söylemler şeklinde yansıtıldığı ve bu grupların nefret içerikli ifadelerin hedefi haline getirildiği tespit edilmiştir.

“Sosyal medya; benzer düşünen bireyleri bulmak, destekçileri toplamak, müttefiklerden güç toplamak ve hikayelerini anlatmak için gereken bağ dokuyu” (Hermida, 2017:161) sağlayarak çeşitli söylemler üretmeyi, bu söylemleri desteklemeyi ve yaygınlaştırmayı kolaylaştırmaktadır. Sosyal medya uygulamalarının -özelde Twitter’ın- etkileşim araçları sayesinde paylaşılan içeriklerin geniş kitlelere ulaşması, içeriklerin filtrelene(m)eden paylaşılması, üretilen bir söylemin kolaylıkla yankı bulması söylemlerin hedefindeki grupları olumsuz olarak etkileyebilmektedir. Bu çalışmada da Twitter ortamında üretilen söylemlerin dışlayıcı, ötekileştirici ve nefret içerikli oldukları tespit edilmiştir. Türkçe tweetlerde göçmenler, “suçlu”, “işe yaramaz”, “vefasız”, “serseri”, “başıboş”, “korkak” ve “vatansız” olarak etiketlenirken Yunanca tweetlerde göçmenler, yoğun olarak “işgalci”, “istilacı”, “ajan” ve “piyon” olarak kodlanmaktadır. Tüm tweetler genel olarak ele alındığında Suriyeli kimliğine yönelik aşağılayıcı, düşmancıl, küçük düşürücü, hakaret içerikli ve damgalayıcı bir nefret dilinin kullanıldığı söylenebilir. Göçmenler, içerisinde yer aldığı

toplulukta tehlikeli kimseler olarak görülmekte ve uzak durulması, sakınılması gereken kişiler olarak algılanmaktadır. Göçmenlere yönelik özellikle Covid-19 döneminde ‘tehlikeli’ ve ‘dikkat edilmesi gereken’ kimseler şeklinde söylemler üretilerek kamu sağlığı korunmak istenmiştir. Suriyeli göçmenler, her iki ülkede de herhangi bir olumsuz durumun müsebbibi olarak görülmekte, toplum nezdinde “günah keçisi” ilan edilmekte ve nefret söylemlerinin hedefi olmaktadır. Tüm bu süreçte etiketler değişmekte ancak etiketin türü ve etiketleyen arasındaki hiyerarşik ve ötekileştirici dil devam etmektedir.

Nefret söylemi, evde, okulda, işte, sokakta; siyasette, sanatta, bilimde yani toplumun tüm alanlarında varlık bulmakta ve eğitilmiş, eğitimsiz; zengin ve fakir kimseler tarafından yani toplumun tüm kesimlerince üretilmektedir. Nefret söyleminin geçmiş dönemlere nazaran toplumsal yapıya bu ölçüde nüfuz etmesinde ve yaygınlaş(tırıl)masında sosyal ağların sahip olduğu etki gücü yadsınamazdır. Çalışma kapsamında incelenen tweet verilerinden de görüldüğü üzere Twitter platformu nefret söyleminin üretildiği ve yayıldığı önemli bir araç görevi üstlenmektedir. Bu durumun oluşmasında; kavramsal açıdan nefret söylemi üzerinde evrensel bir kabulün olmayışı ve nefret içerikli paylaşımların sosyal ağlardaki denetiminin ve tespitinin zorluğu etkili olmaktadır. Ayrıca Twitter’ın kullanıcı türevli içeriklerin denetlenmesi aşamasındaki yetersizliği, ortamdaki kutuplaştırıcı ve ayrıştırıcı dil kullanımı, nefret söyleminin üretimine teşvik etmekte ve söylemlerin nefret suçuna dönüşme potansiyelini güçlendirmektedir.

Twitter platformunun mekânsal pratiği olan gündem listesi ve hashtag, platformda tartışmaya açılan konu başlıklarına geniş kullanıcı kitlesi tarafından erişilebilmesini, katkıda bulunulmasını, bu başlıkların anlık olarak takip edilebilmesini ve yeniden paylaşılmasını mümkün kılmaktadır. Bu çalışmada da hashtaglerin göçmenlere yönelik üretilen çevrim içi söylemlerde etkili araçlar olarak kullanıldığı görülmüştür. Çalışma kapsamında kullanıcıların oluşturduğu hashtaglerde yoğun olarak nefret dilinin kullanıldığı tespit edilmiştir ancak nadiren de olsa göçmenleri desteklemek amacıyla açılan hashtaglere de rastlanılmıştır.

Temelde insani bir duygu ve tepki olan nefret, sosyal medya uygulamalarıyla ortaya çıkmadı ancak bu duyguyu arkasına alan söylemlerin, sosyal ağlardaki kullanıcı tepkileri ve paylaşımları aracılığıyla geçmişe nazaran daha hızlı ve zahmetsiz şekilde yaşamın tüm alanlarına sızdığı söylenebilir. Bu platformlar sıradan birey(ler)in söylemlerini çevrim içi dünyada görünür kılmakta ve söylemlerin kamuoyu üzerindeki etki gücünü arttırmaktadır. Nitekim Bauman (2021: 88)’ın da bahsettiği üzere yeni iletişim teknolojileri, çağdaş toplumlardaki kayıtsızlık kültürü içerisinde yaşayan ahlaken kör bireyleri üreten tek faktör değildir ancak bu süreci hızlandıran ve pekiştiren önemli bir etkidir. Bu anlamda Twitter

gibi sosyal ağların ötekileştirmeyi, ayrımcılığı, korkuyu, nefret söylemini ve en uç noktada nefret suçunu üreten ve teşvik eden platformlar olduğu söylenebilir.

Kavramsal düzeyde nefret söylemi üzerinde uzlaşmış evrensel bir tanımın olmaması, nefret söyleminin çevrim dışı ve çevrim içi düzlemde hem tespit edilmesi hem de önlenmesi noktasında birtakım engeller ortaya çıkartmaktadır. Özellikle hem veri akışı hem de veri hacmi açısından çevrim dışı yaşama kıyasla büyük bir veri yükü getiren çevrim içi ortamda, nefret ifadelerinin yapay zekâ destekli tespit edilmesi de mümkün olmamaktadır. Bu gerekçeler doğrultusunda nefret söylemiyle mücadele girişimlerinde toplumdaki çeşitli paydaşlara farklı sorumluluklar düşmektedir. Sosyal medya platformları, kullanıcı sözleşmeleri ve uygulama içi düzenlemelerle; birey ve toplumlar, yeni medya okuryazarlığı becerisi edinerek; devlet kurumları, hukuki düzenlemeler ve yasal yaptırımlarla; sivil toplum ise kamuoyunda nefret söylemine karşı farkındalık oluşturarak bu meseleyle mücadele edebilmelidir.

Bu çalışmada belirli bir tarih aralığı ve konu çalışıldığı için araştırma sonuçları genellenebilir olmaktan ziyade duruma ve o “an”a özgü olma kaygısı taşımaktadır. Bundan dolayı sonraki yapılacak çalışmaların daha geniş veya farklı zaman aralıklarında, daha büyük örneklemelerle ve farklı konu bağlamlarında gerçekleştirilmesiyle çevrim içi nefret söyleminin keşfedilmeyi bekleyen farklı bağlamlarının ve inşa dinamiklerinin açığa çıkarılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma, dijital bağlamlarda göçmenler üzerine eğilen çalışmalarda benimsenebilecek 3 paradigmadan "veri olarak göçmenler" paradigmasını benimsediğinden diğer araştırma yaklaşımlarının sunduğu/sunabileceği veri çeşitliliğinden ve araştırma bağlamından yoksundur. Bu nedenle ileride yapılacak çalışmalarda diğer paradigmaların araştırmacılar tarafından kullanılması, göçmenler üzerinden üretilen çevrim içi nefret söyleminin farklı boyutlarını açığa çıkartacaktır.

KAYNAKÇA

- Alğan, T. C., ve Şensever, F. L. (2010). *Ulusal basında nefret suçları: 10 yıl, 10 örnek*. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği.
- Alp, H. (2016). Çingenelere yönelik nefret söyleminin Ekşi Sözlük'te yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 3(2), 143-172.
- Althusser, L. (2010). *İdeoloji ve devletin ideolojik aygıtları*. (A. Tümertekin. Çev.)(4.Basım). İstanbul: İthaki Yayınları
- Anadolu Ajansı. (2020). *Gündem, Bahar Kalkanı harekatı, sığınmacılar Avrupa yolunda. Cumhurbaşkanı Erdoğan: Artık kapılar açılmıştır*. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekatı/cumhurbaskani-erdogan-artik-kapilar-acilmistir/1751538>, (erişim tarihi: 10.10.2021).
- Anadolu Ajansı. (2022). *AB, Yunanistan'ın geri itmesi nedeniyle meydana gelen trajedi için soruşturma istedi*. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/ab-yunanistanin-geri-itmesi-nedeniyle-meydana-gelen-trajedi-icin-sorusturma-istedi/2685894>, (erişim tarihi: 17.11.2022).
- Avrupa Konseyi. (2014). *Cinsel yönelim veya cinsiyet kimliği temelli ayrımcılıkla mücadele Avrupa Konseyi standartları*. Strazburg.
- Aygül, H. H., ve Kaba, E. M. (2019). Suriyeli kadınların işgücüne katılımı ve deneyimleri (İstanbul-Sultanbeyli Örneği). *Social Sciences*, 14(4), 1255-1275.
- Bakioğlu, A., Artar, F., ve İzmir, H. (2018). *Ankara'daki Suriyelilerin mültecilik deneyimleri*. Ankara: Sosyoloji Derneği.
- Barisione, M., Michailidou, A., ve Airoidi, M. (2019). Understanding a digital movement of opinion: the case of #RefugeesWelcome. *Information, Communication & Society*, 22(8), 1145-1164. doi:10.1080/1369118x.2017.1410204
- Baudrillard, J. (2003). *Simülakrlar ve simülasyon* (O. Adanır. Çev.). Ankara: Doğu Batı Yayınları.
- Bauman, Z., ve Lyon, D. (2016). *Akışkan gözetim*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bayraktutan, G., Binark, M., Çomu, T., Doğu, B., İslamoğlu, G., ve Aydemir, A. T. (2014). Siyasal iletişim sürecinde sosyal medya ve Türkiye'de 2011 genel seçimlerinde Twitter kullanımı. *Bilig* (68), 59-96.
- Bennett, A. (2018). *Kültür ve gündelik hayat* (N. Tokdoğan, B. Şenel, ve U. Y. Kara. Çev.). Ankara: Phoenix Yayınevi.

- Bennett, S. (2018). New “crises,” old habits: Online interdiscursivity and intertextuality in UK migration policy discourses. *Journal of Immigrant & Refugee Studies*, 16(1-2), 140-160. doi:10.1080/15562948.2016.1257753
- Berelson, B. (1952). *Content analysis in communication research*. New York.
- Bilge, R. (2016). Sosyal medyada nefret söyleminin inşası ve nefret suçlarına ilişkin yasal düzenlemeler. *Yeni Medya E- Dergi* (1), 1-13.
- Bilgin, N. (1994). *Sosyal bilimlerin kavşağında kimlik sorunu*. İzmir: Ege Yayıncılık.
- Binark, M. (2007). Yeni medya çalışmalarında yeni sorular ve yöntem sorunu. M. Binark (Ed.), *Yeni Medya Çalışmaları*. Dipnot Yayınları: Ankara, 21-44.
- Binark, M. (2010). Nefret söyleminin yeni medya ortamında dolaşıma girmesi ve türetilmesi. T. Çomu (Ed.), *Yeni Medyada Nefret Söylemi*: İstanbul.
- Binark, M., ve Bayraktutan, G. (2013). *Aydın karanlık yüzü yeni medya ve etik*. İstanbul.
- Binark, M., ve Çomu, T. (2012). *Sosyal medyanın nefret söylemi için kullanılması ifade özgürlüğü değildir!* Erişim adresi: <https://yenimedya.wordpress.com/2012/01/20/sosyal-medyanin-nefret-soylemi-icin-kullanilmasi-ifade-ozgurlugu-degildir/>, (erişim tarihi).
- Bonilla, Y., ve Rosa, J. (2015). #Ferguson: Digital protest, hashtag ethnography, and the racial politics of social media in the United States. *American Ethnologist*, 42(1), 4-17. doi:10.1111/amet.12112
- Bostancı, M. (2019). *Sosyal medya: Dün, bugün, yarın*. Konya: Palet Yayınları.
- boyd, d. (2014). *It's sompllicated: The Social lives of networked teens*. Yale University Press.
- boyd, d., ve Ellison, N. B. (2007). Social network sites: Definition, history, and scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. doi:10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x
- Bozarth, J. (2010). *Social media for trainers: Techniques for enhancing and extending learning*. San Francisco: Pfeiffer.
- Burggraf, T., Fendel, R., ve Huynh, T. L. D. (2019). Political news and stock prices: evidence from Trump's trade war. *Applied Economics Letters*, 27(18), 1485-1488.
- Buyse, A. (2014). Words of Violence: “Fear Speech,” or How Violent Conflict Escalation Relates to the Freedom of Expression. *Human Rights Quarterly*(36), 779–797.
- Candidatu, L., Leurs, K., ve Ponzanesi, S. (2019). Digital diasporas: Beyond the buzzword: Toward a relational understanding of mobility and connectivity. *The Handbook of Diasporas, Media, and Culture*, 31-47.

- Chaudhry, I. (2015). #Hashtagging hate: Using Twitter to track racism online. *First Monday*, 20(2). doi:10.5210/fm.v20i2.5450
- CNN Türk. (2020). *Sınırı geçen göçmen sayısı kaç oldu? Cumhurbaşkanı Erdoğan açıkladı.* . Erişim adresi: <https://www.cnnturk.com/turkiye/siniri-gecen-gocmen-sayisi-kac-oldu-cumhurbaskani-erdogan-acikladi?page=6>, (erişim tarihi: 19.12.2022).
- Colleoni, E., Rozza, A., ve Arvidsson, A. (2014). Echo chamber or public sphere? Predicting political orientation and measuring political homophily in Twitter using big data. *Journal of communication*, 64(2), 317-332.
- Cormode, G., ve Krishnamurthy, B. (2008). Key differences between Web 1.0 and Web 2.0. . *First Monday*, 13(6).
- Crowley, D., ve Heyer, P. (2014). *İletişim Tarihi: Teknoloji- Kültür-Toplum* (B. Ersöz. Çev.)(3.Basım). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Çelenk, S. (2009). Ayrımcılık ve medya. T. H. Etik (Ed.). Fersa Matbaacılık: Ankara, 211-228.
- Çelik, E. (2013). Nefret söylemi ifade özgürlüğünün neresinde? *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 4(2).
- Çoban, B. (2002). Söylem ve eylem. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 2(12), 827-845.
- Dahlgren, P. (2018). İnternet, kamusal alanlar ve siyasal iletişim: Dağılma ve müzakere (Çev. E. Demirci ve G. D. Türk). F. Aydoğan (Ed.), *Yeni Medya Kuramları* (2.Basım). Der Yayınları: İstanbul, 173-196.
- Demirhan, K., ve Çakır-Demirhan, D. (2015). Gender and politics: Patriarchal discourse on social media. *Public Relations Review*, 41(2), 308-310.
- Dijck, J. V. (2013). *The culture of connectivity: A critical history of social media*. Oxford: Oxford University Press.
- Dijk, J. V. (2018). *Ağ toplumu* (Ö. Sakin. Çev.)(2.Basım). İstanbul: Kafka Yayınevi.
- Dijk, T. V. (2010). Söylem ve iktidar (Çev. P. Uygun). *Nefret suçları ve nefret söylemi*. Uluslararası Hrant Dink Vakfı Yayınları: İstanbul, 9-41.
- Doğu, B., ve Mat, H. O. (2019). Who sets the agenda? Polarization and issue ownership in Turkey's political Twittersphere. *International Journal of Communication*, 13(22), 229-250.
- Dondurucu, Z., ve Uluçay, A. P. (2015). Yeni medya ortamlarında nefret söylemi: Eşcinsellere yönelik nefret söylemi içeren videoların Youtube üzerinden incelenmesi. *International Journal Of Social Sciences And Education Research*, 3(1), 875-902.

- Dondurucu, Z. B. (2018). Eşcinsellik temelli nefret söylemi içeren iletilerin Twitter'da incelenmesi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 5 (4), 513-534.
- Dumanlı Kürkçü, D. (2020). *İletişim Çalışmalarında Hashtag*.Eğitim Yayınevi.
- Euronews. (2020). *Yunanistan'da karantinaya alınan mülteci kampında yangın çıktı, yüzlerce kişi kampı terk etti*. Erişim adresi: <https://tr.euronews.com/2020/09/09/yunanistan-da-karantinaya-al-nan-multeci-kamp-nda-yang-n-c-kt-yuzlerce-kisi-kamp-terk-etti> (erişim tarihi: 17.11.2022).
- Evolvi, G. (2019). #Islamexit: inter-group antagonism on Twitter. *Information, Communication & Society*, 22(3), 386-401. doi:10.1080/1369118x.2017.1388427
- Finlayson, J. G. (2005). *Habermas* (Talat Kılıç. Çev.). Ankara: Dost Kitabevi.
- Foucault, M. (1993). *Ders özetleri 1970-1982*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Foucault, M. (2003). *İktidarın gözü: Seçme yazılar* (I. Ergüden. Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Furedi, F. (2017). *Korku kültürü: Risk almamanın riskleri* (B. Yıldırım. Çev.). İstanbul: Ayrıntı yayınları.
- Gagliardone, I., Gal, D., Alves, T., ve Martinez, G. (2015). *Countering online hate speech*.Unesco Publishing.
- Gee, J. P. (2011). *An introduction to discourse analysis: Theory and method* (3.Basım). London: Routledge.
- Gleason, B. (2013). # Occupy Wall Street: Exploring informal learning about a social movement on Twitter. *American Behavioral Scientist*, 57(7), 966-982.
- Goffman, E. (2014). *Damga: Örselenmiş kimliğin idare edilişi üzerine notlar* (Ş. Geniş, L. Ünsaldı, ve S. N. Ağırnaslı. Çev.)(L. Ünsaldı Ed.). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi: Kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Gökçe, O. (2019). *Klasik ve nitel içerik analizi: Felsefe, yöntem, uygulama*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Göregenli, M. (2012a). Nefret söylemi ve nefret suçları. K. Çayır ve M. A. Ceyhan (Ed.), *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul.
- Göregenli, M. (2012b). Temel kavramlar: önyargı, kalıpyargı ve kullanma. K. Çayır ve M. A. Ceyhan (Ed.), *Ayrımcılık çok boyutlu yaklaşımlar* İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları: İstanbul, 17-27.
- Guterres, A. (2019). *The wildfire of hate speech by antonio gutierrez*. Erişim adresi: <https://www.undp.org/srilanka/blog/wildfire-hate-speech-antonio-guterres>, (erişim tarihi).

- Gülsoy, S. (2019). Medya ve kültür II M. Özben (Ed.), *Kültür ve Toplum*. Bilge Kültür Sanat: İstanbul, 185-220.
- Güneş Demir, C. (2013). Michel Foucault'da söylem ve iktidar. *Kaygı Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Felsefe Dergisi*(21), 55-69.
- Habermas, J. (2003). *Kamusal yaşamın yapısal dönüşümü* (T. Bora ve M. Sancar. Çev.). İstanbul İletişim Yayınları.
- Hunsinger, J., ve Senft, T. M. (2013). *The social media handbook*. Routledge.
- Hüllür, H., ve Yaşın, C. (2019). Yöntem ve kuram açısından Twitter araştırmalarının panoraması. H. Hüllür ve C. Yaşın (Ed.), *Twitter Araştırmaları*. Ütopya: Ankara, 9-42.
- İnceoğlu, Y. G., ve Çoban, B. (2014). Giriş. *Azınlıklar, ötekiler ve medya*. Ayrıntı Yayınları: İstanbul.
- İnceoğlu, Y. G., ve Çomak, N. A. (2016). Teun A. Van Dijk. Y. G. İnceoğlu ve N. A. Çomak (Ed.), *Metin Çözümlemeleri*. Ayrıntı Yayınları: İstanbul, 19-81.
- Kapferer, J. N. (1992). *Dünyanın en eski medyası: Dedikodu ve söylenti* (I. Gürbüz. Çev.). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kaplan, A. M., ve Haenlein, M. (2016). Dünyanın bütün kullanıcıları birleşin. Sosyal medyanın zorlukları ve sağladığı fırsatlar. H. Hüllür ve C. Yaşın (Ed.), *Yeni Medya Kullanıcının Yükselişi*, 352-372.
- Karaman, H., ve Işıklı, Ş. (2016). Twitter'daki Dini ve Etnik Temelli Nefret Söylemlerinin Analizi. *AJIT-e: Online Academic Journal of Information Technology*, 7(25), 137-151.
- Kızmaz, Z. (2018). Suriyeli Sığınmacılar: Güvenlik Kaygıları ve Suç. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 392-431.
- Kuş, O. (2016). Dijital nefret söylemini anlamak: Suriyeli mülteci krizi örnek olayı bağlamında Bbc World Service Facebook sayfasına gelen yorumların metin madenciliği tekniği ile analizi. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*(51), 97-121.
- Küçük, A. (2003). *İfade hürriyetinin unsurları* Ankara: Liberal Düşünce Topluluğu.
- Kümbetoğlu, B. (2012). *Sosyolojide ve antropolojide niteliksel yöntem ve araştırma*. Ankara: Bağlam yayıncılık.
- Lull, J. (2001). *Medya, iletişim, kültür* (N. Güngör. Çev.). Ankara: Vadi Yayınları.
- Lundby, K., ve Ronning, H. (2014). Medya kültür iletişim: Medya kültürü aracılığıyla modernliğin yorumlanması (Çev. N. Gürkan). *Medya Siyaset Kültür*. Pharmakon: Ankara.

- Macovei, M. (2003). *İfade özgürlüğü Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 10. maddesinin uygulanmasına ilişkin kılavuz* (Vol. 2). Adalet Bakanlığı İnsan Hakları El Kitapları.
- Man, F. (2016). “Günah Keçileri” ya da “Olağan Şüpheliler” olarak Suriyeliler. *Çalışma ve Toplum*, 3(50), 1147-1170.
- Marshall, G. (2005). *Sosyoloji sözlüğü* (O. Akınhay ve D. Kömürcü. Çev.). Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Mendoza, M., Poblete, B., ve Castillo, C. (2010). Twitter under crisis: can we trust what we RT? . In *Proceedings of the First Workshop on Social Media Analytics (SOMA '10)*, 71–79. doi: <https://doi.org/10.1145/1964858.1964869>
- Meriç, Ö., ve Yarar, N. (2015). İmparatorluğu sorunsallaştırmak: #charliehebdo saldırısı ve İslami radikalizm. *Ankara Üniversitesi İLEF Dergisi*, 2(1), 11-43.
- Mill, J. S. (2012). *Hürriyet Üstüne* (M. O. Dostel. Çev.)(3.Basım). Ankara: Liberte Yayınları.
- Mora, N. (2008). *Medya çalışmaları, medya pedagojisi ve küresel iletişim*. İstanbul: Alt Kitap.
- Murthy, D. (2011). Twitter: Microphone for the masses? . *Media, Culture & Society*, 33(5), 779–789. doi:10.1177/0163443711404744
- Murthy, D. (2018). *Twitter: social communication in the twitter age*. Cambridge: Polity.
- O'Reilly, T. (2009). *What is Web 2.0*. O'Reilly Media.
- Onur İnce, H. (2003). ‘Öteki sorunsalının ‘Alterite’ kavramı çerçevesinde yeniden okunması üzerine bir deneme’. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakülte Dergisi*, 21, 255-277.
- Ott, B. L. (2017). The age of Twitter: Donald J. Trump and the politics of debasement. *Critical Studies in Media Communication*, 34(1), 59-68. doi:10.1080/15295036.2016.1266686
- Öztürk, B., Ruhan, E. M., ve Özer, Ö. V. (2006). *Uygulamalı ceza muhakemesi hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Öztürk, F. E. (2019). Göçmen kadınlara yönelik üretilen "yeni ırkçılık" kavramının medya çerçevesinde incelenmesi. *Global Media Journal: Turkish Edition*, 9(18), 255-273.
- Öztürk, İ. D., ve Erkmen, Ö. (2019). Bir siyasal kampanya aracı olarak Twitter: 24 Haziran 2018 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde adayların Twitter kullanımı. *Kültür ve İletişim*, 22(43), 44-45.
- Rettberg, J. W., ve Gajjala, R. (2016). Teröristler veya korkaklar: Suriyeli erkek mültecilerin sosyal medyada olumsuz tasviri. *Feminist Medya Çalışmaları*, 16(1), 178-181.

- Sağıroğlu, A. Z. (2021). Korku çağı: Terör, salgın ve mülteciler. *İnsan ve Toplum*, 11(4), 201-228.
- Sancar, S. (2005). Söylem. F. Başkaya (Ed.), *Kavram Sözlüğü Söylem ve Gerçek*. Maki Basım Yayınları: Ankara, 579-586.
- Sarno, D. (2009). Twitter creator Jack Dorsey illuminates the site's founding document. Part I. *Los Angeles Times*, 18.
- Sayimer, İ., ve Derman, M. R. (2017). Syrian refugees as victims of fear and danger discourse in social media: a YouTube analysis. *Global Media Journal TR Edition*(15), 384-403.
- Searle, J. R. (2006). *Zihin dil ve toplum*. İstanbul: Litera Yayıncılık.
- Semerci, P. U., Erdoğan, E., ve Önal, E. S. (2017). Giriş
P. U. Semerci, E. Erdoğan, ve E. S. Önal (Ed.), *"Biz"liğin aynasından yansıyanlar: Türkiye gençliğinde kimlikler ve ötekileştirme*.
- SGDD. (2022). *Dünya mülteciler günü*. Erişim adresi: <https://sgdd.org.tr/dunya-multeciler-gunu/>, (erişim tarihi: 7.10.2021).
- Small, T. A. (2011). What the Hashtag? *Information, Communication & Society*, 14(6), 872–895. doi:10.1080/1369118x.2011.554572
- Solmaz, B. (2006). Söylenti ve dedikodu yönetimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 565-575.
- Sözen, E. (1999). *Söylem: Belirsizlik, mübadele, bilgi/güç ve refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.
- Şendur-Atabek, G., ve Atabek, Ü. (2007). Giriş. G. Şendur-Atabek ve Ü. Atabek (Ed.), *Medya metinlerini çözümlemek: İçerik, göstergebilim ve söylem çözümleme yöntemleri*. Ankara Siyasal Kitabevi: Ankara.
- Şenel, O., ve Hüllür, A. B. (2019). Geçmişten günümüze sosyal ağ analizi ve Twitter. H. Hüllür ve C. Yaşın (Ed.), *Twitter Araştırmaları*. Ütopya: Ankara, 125-140.
- Şeriati, A. (1996). *Kültür ve ideoloji etrafında konuşmalar* (O. Bekin. Çev.). İstanbul: Birleşik Yayıncılık.
- Taş, O. (2020). *İletişim, medya ve kültür: Anahtar kavramlar*. Ankara: Ütopya Yayınları.
- Timisi, N. (2016). *Dijital kavramlar, olanaklar, deneyimler*. İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Toprak, A., Yıldırım, A., Aygöl, E., Binark, M., Börekçi, S., Çomu, T., ve Senem, B. (2014). *Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook Görülüyorum Öyleyse Varım*. İstanbul: Kalkedon.
- Tornes, A., ve Trujillo, L. (2021). Enabling the future of academic research with the Twitter API. Erişim adresi:

https://blog.twitter.com/developer/en_us/topics/tools/2021/enabling-the-future-of-academic-research-with-the-twitter-api

- Tosun, M. (2020). *Gündem, Bahar Kalkani harekatı, sığınmacılar Avrupa yolunda. Cumhurbaşkanı Erdoğan: Artık kapılar açılmıştır.* Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/bahar-kalkani-harekatı/cumhurbaskani-erdogan-artik-kapilar-acilmistir/1751538>, (erişim tarihi: 10.10.2021).
- Tuncel, G., ve Ekici, S. (2019). Göçün siyasal etkisi: Suriyeli göçmenlerin Türkiye siyasetine etkisi. *Birey ve Toplum*, 18(9), 49-72.
- Tunçay, E. (2017). Medyada nefret söylemi: Ankara patlaması örneği. *Marmara İletişim Dergisi*(27), 41-62. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/maruid/issue/30526/330805>
- Twitter. (2022). *Twitter API*. Erişim adresi: <https://developer.twitter.com/en/docs/twitter-api>, (erişim tarihi: 29.03.2022).
- UNESCO. (1998). *Education strategies for disadvantaged groups: Some basic issues*. IIEP Contributions Paris. Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000114204>.
- Van Dijk, T. (2020). Söylem ve İdeoloji: Çok alanlı bir yaklaşım. B. Çoban ve Z. Özarslan (Ed.), *Söylem ve İdeoloji*. Su Yayınları: İstanbul.
- Wardle, C., ve Derakhshan, H. (2017). *Information Disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making*. Council of Europe Report. Erişim adresi: <https://rm.coe.int/informationdisorder-toward-an-interdisciplinary-framework-for-research/168076277c>.
- Waseem, Z., ve Hovy, D. (2016). *Hateful symbols or hateful people? Predictive features for hate speech detection on Twitter*. Paper presented at the Proceedings of the NAACL student research workshop.
- Weber, A. (Ed.) (2011) Nefret söylemi el kitabı. Strazburg: Avrupa Konseyi.
- Zappavigna, M. (2011). Ambient affiliation: A linguistic perspective on Twitter. *New Media & Society*, 13(5), 788-806. doi:10.1177/1461444810385097
- Zappavigna, M. (2012). *Discourse of Twitter and social media: How we use language to create affiliation on the web* (K. Hyland Ed.). GB: Bloomsbury Academic.

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Mehdiye APAK

Eğitim Derecesi	Bölüm/Program	Okul/Program	Mezuniyet Yılı
Önlisans	İş Sağlığı ve Güvenliği	Erzurum Üniversitesi	2018
Lisans	İktisat	Akdeniz Üniversitesi	2019
Yüksek Lisans	Akdeniz Göç Araştırmaları	Akdeniz Üniversitesi	2023
Yabancı dil	İngilizce		

Yayınlar: Aygöl, H. H.; Apak, F. ve Akgöl M. (2020). Stalk(er): Instagram Mekânında Gözetim ve Gözetleme. H. H. Aygöl ve E. Eke (Eds.). *Dijital Bağımlılık ve E-Hastalıklar*. Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara, 365-403.